

EVALUARE STRATEGICĂ 2018

TENDINȚE ȘI PROBLEME DE SECURITATE PE GLOB

Zone de interes strategic

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

EVALUARE STRATEGICĂ 2018
TENDINȚE ȘI PROBLEME DE SECURITATE PE GLOB

– Monografie –

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2019

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Evaluarea strategică 2018 : tendințe și probleme de securitate pe glob :

monografie / coord.: Florian Cîrciumaru. - București : Editura

Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-660-404-8

I. Cîrciumaru, Florian (coord.)

Coordonator: Dr. Florian CÎRCIUMARU

Autori: CS II dr. Mirela ATANASIU
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI
CS III dr. Marius POTÎRNICHE
CS III dr. Mihai ZODIAN

**© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”**

- *Lucrarea a fost discutată și avizată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul publicației revine în totalitate autorilor*
- *Unele părți ale acestei publicații au fost diseminate parțial sau integral online, prin intermediul informărilor „Dinamica mediului de securitate”*

ISBN 978-606-660-404-8 (tipărit)

ISBN 978-606-660-405-5 (online)

CUPRINS

STRATEGIC EVALUATION 2018 GLOBAL TRENDS AND SECURITY CHALLENGES <i>Abstract & Contents</i>.....	5
--	----------

TENDINȚE ȘI PROBLEME DE SECURITATE PE GLOB	7
<i>Florian CÎRCIUMARU</i>	

Capitolul 1: TENDINȚE ÎN MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI FLUXURILE DE MIGRANȚI ILEGALI, SOLICITANȚI DE AZIL ȘI REFUGIAȚI ÎN ȚĂRILE EUROPENE.....	11
<i>Alexandra SARCINSCHI</i>	

Capitolul 2: FEDERAȚIA RUSĂ - DRUMUL SPRE RECÂȘTIGAREA TERENULUI PIERDUT.....	25
<i>Marius POTÎRNICHE</i>	

Capitolul 3: SUA, CHINA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: TRANZIȚIA CARE ÎNCĂ AȘTEAPTĂ.....	44
<i>Mihai ZODIAN</i>	

Capitolul 4: PROVOCĂRILE DEZVOLTĂRII DURABILE ÎN ECONOMIILE STATELOR UNITE ALE AMERICII, EUROPEI ȘI CHINEI.....	71
<i>Cristian BĂHNĂREANU</i>	

**Capitolul 5: IMPACTUL DECIZIILOR AMERICANE DIN ANUL
2018 ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE
AL ORIENTULUI MIJLOCIU 86**

Mirela ATANASIU

BIBLIOGRAFIE.....104

STRATEGIC EVALUATION 2018

GLOBAL TRENDS AND SECURITY CHALLENGES

Abstract

Strategic Evaluation 2018 – Global Trends and Security Challenges aims to capture the world's security picture in terms of future evolution and transformation. The paper is a monography of the most important global trends initiated or continued in 2018 that challenged the regional and international security environment, with direct focus on Romania's strategic interest in the field.

Thus, in the monography, the authors analyzed main strategic trends and security challenges, presented under some key topics with highly predictive potential to impact directly or indirectly on the overall world's peace and stability: the phenomenon of international migration and flows of illegal migrants, asylum seekers and refugees in the European countries; the Russian Federation, as a contradictory actor on the international scene, looking its way towards regaining the lost ground in terms of power; the postponed power transition between US, China and the European Union; sustainable development challenges in the biggest economies of the world, namely the United States of America, Europe and China; the 2008's American decisions in the Middle Eastern security environment. Thus, as far as it is seen, the analyses are focused on the world's main trends in regions (Europe, Middle East, Asia-Pacific) and the actions of great power actors' (the European Union, the US, China, the Russian Federation), able to improve or disrupt the different layers of security – international, regional, and national.

CONTENTS

- *Strategic evaluation 2018: Abstract & Contents* (pp. 5-6)
- *Global trends and security challenges* (pp. 7-10)
- *Chapter 1: Trends in international migration and flows of illegal migrants, asylum seekers and refugees in the European countries* (pp. 11-24)
- *Chapter 2: Russian Federation – the way towards regaining the lost ground* (pp. 25-43)
- *Chapter 3: USA, China and the European Union: power transition that still waits* (pp. 44-70)
- *Chapter 4: Challenges of sustainable development in the economies of the United States of America, Europe and China* (pp. 71-85)
- *Chapter 5: Impact of the American decisions in 2018 on Middle East' security environment* (pp. 86-106)
- *Bibliography* (pp. 107-114)

TENDINȚE ȘI PROBLEME DE SECURITATE PE GLOB

Florian CÎRCIUMARU

Evaluarea Strategică 2018 are drept scop prezentarea tabloului internațional de securitate în termeni de evoluție și transformări viitoare. De altfel, lucrarea reprezintă o monografie a celor mai importante tendințe globale inițiate sau continuate în anul 2018 care au provocat schimbări în mediul internațional și regional și care incumbă efecte directe asupra intereselor strategice de securitate ale României.

În monografia de față, autorii au analizat principalele tendințe strategice și provocări de securitate, prezentate sub umbrela unor subiecte-cheie, cu potențial ridicat de a avea impact direct sau indirect asupra păcii și stabilității internaționale, per ansamblu: fenomenul migrației internaționale și fluxurile de migranți ilegali, solicitanți de azil și refugiați în țările europene; Federația Rusă, în calitate sa de actor controversat al scenei internaționale în căutarea recâștigării „terenului pierdut” în termeni de putere; perpetuu amânata tranziție de putere între SUA, China și Uniunea Europeană; caracteristicile dezvoltării durabile în cele mai importante economii ale lumii, respectiv Statele Unite ale Americii, Europa și China; deciziile americane din anul 2018, în planul politicii sale externe, cu privire la mediul de securitate a Orientului Mijlociu. Așadar, după cum se observă, analizele sunt focalizate pe cele mai importante tendințe regionale (din Europa, Asia-Pacific, Orientul Mijlociu) și acțiuni ale marilor actori (precum Uniunea Europeană, SUA, China și Federația Rusă), capabile să îmbunătățească sau să înrăutățească diferitele niveluri de securitate – internațional, regional și național.

Un prim capitol al lucrării este dedicat tendințelor migraționiste în Europa, plecându-se de la ideea că, deși la nivel global, anul 2018 a înregistrat o creștere a numărului populației dislocate din cauza războaielor, violențelor, persecuțiilor sau nerespectării drepturilor omului, în ceea ce

privește criza refugiaților și migrației ilegale în țările Uniunii Europene, cifrele arată o reducere a fluxului de persoane, dar și modificări în ceea ce privește rutele de intrare. Astfel, cea mai uzitată rută în 2017, cea central-mediteraneeană, a înregistrat în 2018 o scădere de aproximativ cinci ori a numărului de treceri frauduloase de frontieră, în timp ce alte patru rute au înregistrat creșteri, dar nu la fel de spectaculoase. Din datele publicate de către diverse organizații internaționale, se observă o legătură strânsă între aplicarea anumitor instrumente de gestionare a crizei (cazul Italiei și Libiei) și scăderea numărului de intrări ilegale, respectiv între adâncirea crizelor interne (cazul Venezuelei) și creșterea numărului de solicitări de azil formulate de către cetățenii anumitor țări. Aceste observații, alăturate lipsei consensului la nivel internațional asupra documentelor destinate implementării unor instrumente specifice gestionării crizei, arată divizarea existentă la nivelul societății asupra unei probleme care, de fapt, constituie o criză umanitară profundă.

Cel de-al doilea capitol este focalizat pe incisivitatea peste așteptările opiniei publice internaționale, continuată și în 2018, a politicii externe a Federației Ruse, în pofida provocărilor întâmpinate (și) pe fondul alegerilor prezidențiale, care au marcat începutul unui nou ciclu al politicii interne și externe a statului rus. Tendința de incisivitate înregistrată în acțiunile Federației Ruse reprezintă materializarea interesului său de a controla, printr-o prezență și implicare sporite, jocurile de putere globale.

Astfel, ca tendință principală în politica internă rusă s-a identificat axarea interesului de stat pe crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea economică ca soluție la sancțiunile tot mai numeroase impuse de SUA și partenerii strategici ai acestora, ce a rezultat în recuperarea decalajului înregistrat anterior în domeniul tehnicii militare. Pe plan extern, deși supusă unor factori erozivi în plan relațional, Rusia a continuat să își consolideze poziția de actor global, implicându-se tot mai pregnant în zonele de conflict ale globului (în Orientul Mijlociu, prin normalizarea relației cu Turcia sau participarea la contracararea organizației teroriste Stat Islamic, în regiunea Asia-Pacific, prin implicarea în discuțiile din Peninsula Coreea și consolidarea relațiilor politice și economice cu China și India.

Capitolul al treilea este dedicat unor aspecte relevante ale politicii externe americane manifeste în anul 2018, precum relațiile cu China, dosarul nuclear nord-coreean, tensiunile din Marea Chinei de Sud și relațiile transatlantice. Temele prezentate aici sunt organizate din perspectiva teoriei tranziției de putere, privită dintr-o interpretare metaforică, considerată de către autor a fi utilă condițiilor actualului mediu internațional de securitate. Astfel, în prima parte a capitolului, sunt incluse aspectele conceptuale ale problematicii abordate, iar în a doua, sunt prezentate evenimentele, calibrate pe respectivele abordări teoretice.

În capitolul al patrulea, sunt decelate provocările cu care se confruntă economia mondială, legate, în mod evident, de țintele și obiectivele de dezvoltare durabilă, analizate mai ales prin prisma intereselor, problemelor și tendințelor de evoluție a economiilor SUA, Europei și Chinei. Deși economia mondială s-a consolidat puternic de la ultima depresiune și se pune accent pe soluționarea vechilor probleme care afectează perspectivele de dezvoltare pe termen mediu și lung, există tot mai multe semnale că va urma o nouă criză mult mai gravă față de cea din anii 2008 și 2009. Noi riscuri și incertitudini se profilează la orizont, precum deteriorarea unor indicatori macroeconomici, escaladarea tensiunilor comerciale și a spiralei tarifelor suplimentare, amenințările la adresa multilateralismului, ceea ce pune sub semnul întrebării activitatea și arhitectura sistemului economico-financiar și perspectivele de dezvoltare.

Capitolul al cincilea reprezintă o radiografie transversală a regiunii *Orientului Mijlociu*, cu accent pe politica externă dusă de SUA în această regiune, în direcția menținerii supremației americane. Începând cu cel de-al Doilea Război Mondial, obiectivele tradiționale ale implicării SUA în regiunea Orientul Mijlociu și Africa de Nord în general, și Orientul Mijlociu în special, au fost declarate a fi legate de împiedicarea adversarilor săi de a domina regiunea, menținerea accesului la petrolul și căile navigabile regionale, dar și apărarea și sprijinirea Israelului și a altor state locale aliante americane, precum Egiptul sau statele Golfului. Mai mult, deși strategiile de intervenție folosite până în prezent nu s-au dovedit foarte productive, guvernul american actual persistă să acționeze în inerția planului strategic inițial, luând o serie de decizii mai mult sau mai puțin

practice, în sensul în care a crescut nivelul total al trupelor în regiune, a consolidat susținerea pentru aliații săi tradiționali și a reînviat poziția americană anti-Iran. Așadar, în acest ultim capitol al monografiei, se pune accent pe faptul că dinamica mediului politic și de securitate a Orientului Mijlociu s-a modificat sensibil în urma deciziilor politice majore ale liderului american, Donald Trump, ale căror consecințe s-au făcut vizibile în 2018 sau se prefigurează a se materializa în anii următori, cu potențial de a afecta echilibrul de securitate al Orientului Mijlociu.

Avem convingerea că, asemenea edițiilor anterioare, analiza realizată de către cercetătorii CSSAS în cadrul seriei „Evaluare strategică” constituie o contribuție utilă în cadrul studiilor de profil. Intenția autorilor este aceea de a facilita diseminarea analizei unora din cele mai importante probleme de securitate; totodată, analiza de față poate constitui o sursă pentru conturarea unei viziuni cu privire la tendințele din planul dinamicii mediului internațional de securitate.

Capitolul 1: TENDINȚE ÎN MIGRAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI FLUXURILE DE MIGRANȚI ILEGALI, SOLICITANȚI DE AZIL ȘI REFUGIAȚI ÎN ȚĂRILE EUROPENE

Alexandra SARCINSCHI

Anul 2018 a înregistrat o creștere a populației dislocate din cauza războiului, persecuțiilor, violențelor sau nerespectării drepturilor omului de 2,3 milioane persoane, totalul ajungând la 70,8 milioane¹. Dintre acestea, refugiații numără 25,9 milioane persoane, repartizate în principal în țările cel mai puțin dezvoltate (o treime), dar și în țările dezvoltate (16%)². Pentru a vedea tabloul complet, trebuie menționat că, în cursul anului 2018, 10,8 milioane de persoane au fost dislocate intern, iar 4 din 5 refugiați trăiau în țările vecine țărilor de origine³. Aceste ultime date, corelate cu repartizarea pe niveluri de dezvoltare a țărilor de destinație (conform definiției ONU⁴), arată că presiunea este plasată, în principal, pe țările africane și asiatice.

Cu toate acestea, nici continentul european nu are o situație mai bună: Europa, alături de America de Nord, reprezintă una dintre regiunile pentru care prognozele arată că în perioada 2010-2020 numărul imigranților va depăși numărul emigranților cu 25,9 milioane persoane, în timp ce în Asia Centrală și de Sud-Est numărul emigranților îl va depăși pe cel al imigranților cu 15,1 milioane persoane⁵. Așadar, *pentru perioada 2010-2020, se estimează că Europa și America de Nord vor fi principalele regiuni de destinație*, în timp ce Asia Centrală și de Sud-Est vor fi principalele regiuni de origine pentru migranți. Totuși, statisticile ONU arată că pierderea absolută, respectiv câștigul absolut pentru toate

---

¹ ***, *Global Trends Forced Displacement in 2018*, UNHCR, 2019, URL: <https://www.unhcr.org/5d08d7ee7.pdf>, accesat la 02.05.2019.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ ***, *Human Development Indices and Indicators 2018 Statistical Update*, UNDP, 2018, pp. 17-18, URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf, accesat la 02.05.2019.

⁵ ***, *World Population Prospects 2019*, ONU, 2019, pp. 32-34, URL: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf, accesat la 02.05.2019.

regiunile lumii cauzate de deplasările de populație sunt mai mici pentru deceniul prezent decât deceniul anterior (2000-2010)⁶. Astfel, deși, în cazul Europei, criza refugiaților și migrației ilegale a atins apogeul în anul 2015, în ceea ce privește migrația netă în Europa și America de Nord a scăzut cu 16% în perioada 2010-2020, față de 2000-2010⁷.

În anul 2018, în țările Uniunii Europene a fost continuată tendința deja semnalată anterior (în 2017) de scădere a numărului migranților ilegali, solicitanților de azil și refugiaților. Totuși, analizând separat pe categorii, rute de tranzit și țări de origine și de destinație, există câteva modificări notabile.

Metoda ce stă la baza acestei analize constă în analiza secundară de date cantitative provenite din statisticile publicate de Frontex, Înalțul Comisariat al ONU pentru Refugiați, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică etc.

În cele ce urmează, vom analiza evoluția fluxurilor migraționiste pe rute de migrație, vom semnală cele mai importante consecințe umanitare și vom indica cele mai semnificative evoluții la nivelul UE și al ONU în ceea ce privește gestionarea crizei refugiaților și migrației ilegale. În cadrul fiecărei teme analizate, vom sublinia elementele cu valoare de concluzie, astfel încât evaluarea să fie caracterizată de coerență și continuitate.

1. Modificarea fluxurilor pe rute de migrație și consecințele umanitare semnificative

Pe cele cinci rute principale către țările UE, modificările în numărul de intrări ilegale, în anul 2018 comparativ cu 2017, conform statisticilor Frontex, au vizat *dublarea cifrelor în ceea ce privește ruta vest-mediteraneană, scăderea la aproape o cincime a numărului de sosiri pe ruta central-mediteraneană și la aproximativ jumătate a numărului de intrări pe ruta Balcanilor de Vest; de asemenea, pe ruta est-mediteraneană și pe cea a granițelor estice a fost înregistrată o creștere a numărului de intrări*⁸. Comparând anul trecut cu anul de vârf al crizei refugiaților și migrației ilegale în Europa, anume 2015, se observă că pe ruta est-mediteraneană și cea a Balcanilor de Vest au fost consemnate cele mai

---

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ ***, *Annual Risk Analysis for 2019*, Frontex, URL: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf, accesat la 15.05.2019.

mari modificări, în sensul unei scăderi masive a numărului intrărilor ilegale detectate (tabelul nr. 1): de peste 15 ori în primul caz și de peste 130 de ori în cel de-al doilea caz.

Tabelul nr. 1: *Evoluția numărului trecerilor ilegale de frontieră la intrare între punctele de trecere a frontierelor granițelor externe ale statelor membre și țărilor asociate Schengen, raportate de către acestea, pe rutele principale de migrație conform statisticilor Frontex⁹*

Rute de migrație	2018	2017	2016	2015	2014
Ruta vest-mediteraneeană	57.034 ↑	23.063 ↑	9.990 ↑	7.004 ↓	7.842
Ruta central-mediteraneeană	23.485 ↓	118.962 ↓	181.376 ↑	153.946 ↓	170.664
Ruta est-mediteraneeană	56.561 ↑	42.319 ↓	182.277 ↓	885.386 ↑	50.834
Ruta Balcanilor de Vest	5.869 ↓	12.179 ↓	130.325 ↓	764.033 ↑	43.357
Ruta granițelor estice	1.084 ↑	872 ↓	1.384 ↓	1.927 ↑	1.275
Ruta Mării Negre	- ↓	537 ↑	1 ↓	68 ↓	433
Ruta circulară Albania-Grecia	4.550 ↓	6.396 ↑	5.121 ↓	8.932 ↑	8.841
Ruta vest-africană	1.531 ↑	421 ↓	671 ↓	874 ↑	276
Altele	- ↓	1 ↓	1 ↓	7 ↓	10
Total	150.114 ↓	204.750 ↓	511.146 ↓	1.822.177 ↑	283.532

⁹ *Ibidem* și ***, *Annual Risk Analysis for 2019*, Frontex, URL: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf, accesat la 15.05.2019.

Se observă că, cea mai mare creștere a numărului de treceri ilegale de frontieră este pe ruta vest-mediteraneeană, unde principalele cetățenii declarate sunt: marocană (11.723 treceri ilegale) și algeriană (4.652 treceri ilegale), dar unde predomină numărul persoanelor cu cetățenie nedeclarată (25.293 treceri ilegale)¹⁰.

În ultimul trimestru al lui 2018, pe ruta central-mediteraneeană, unde este înregistrată cea mai mare scădere, Tunisia a înlocuit Libia ca principală țară de plecare pentru migranți: *numărul plecărilor din Libia scade cu 87%*¹¹. Contextul în care s-a desfășurat această modificare vizează faptul că, deși în Libia situația umanitară s-a înrăutățit în cursul anului 2018¹², pe de o parte populația a fost dislocată intern (aproximativ 170.000 de persoane la sfârșitul anului 2018, dintre care 94% din cauza deteriorării securității¹³), iar, pe de altă parte, este implementat așa-numitul „acord libian”, de fapt *Fondul fiduciar de urgență al Uniunii Europene pentru Africa* (2015), prin care Uniunea încearcă gestionarea celei mai periculoase rute către țările europene (central-mediteraneeană). Din păcate, în ceea ce privește Libia, nu toate persoanele în cauză primesc protecție și asistență, neavând posibilitatea să se înregistreze, deoarece această țară nu este parte a Convenției pentru Refugiați (1951). Mai mult, finanțate de UE, forțele de coastă libiene acționează atât în apele teritoriale libiene, cât și în cele internaționale, pentru a intercepta și returna migranții și solicitanții de azil pe teritoriul Libiei, în tabere despre care organizațiile umanitare afirmă că încalcă drepturile omului. UE încearcă gestionarea rutei central-mediteraneene și cu ajutorul a două operații: EUBAM Libia (*EU Border Assistance Mission in Libya*) și EUNAVFOR MED Sophia.

În cursul anului 2018, Consiliul UE a prelungit mandatul EUBAM Libia, de la 1 ianuarie 2019 până la sfârșitul lui iunie 2020, alocând pentru această perioadă un buget de 61,6 milioane euro, destinați nu doar planificării misiunilor civile ale UE cu implicarea autorităților libiene ca până acum, ci și furnizării de sprijin (distrugerea rețelelor de criminalitate

---

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ ***, *Frontex. Migratory Routes. Central Mediterranean Route. Situation in 2018*, Frontex, 2019, URL: <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/central-mediterranean-route/>, accesat la 15.05.2019.

¹² Human Rights Watch, *World Report 2019. Libya. Events of 2018*, URL: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/libya>, accesat la 15.05.2019.

¹³ International Organization for Migration, *IDP and Returnee Report. Round 23 – Libya. Mobility Traking. November – December 2018*, p. 3, URL: <https://displacement.iom.int/reports/libya-%E2%80%94-idp-and-returnee-report-23-november-december-2018>, accesat la 15.05.2019.

organizată implicate în traficul de ființe umane și terorism), sub egida Politicii de Securitate și Apărare Comună¹⁴.

În ceea ce privește Operația Sophia, mandatul fusese deja extins din 28 iulie 2017 până în 31 decembrie 2018 și, în această perioadă, a primit un buget de 6 milioane euro și două noi sarcini: pe de o parte, stabilirea unui mecanism de monitorizare în strânsă cooperare cu alte părți interesate și, pe de altă parte, realizarea unei noi game de activități în zona de operații (supraveghere și strângere de informații referitoare la traficul ilegal, inclusiv de petrol nerafinat și ale exporturi ilegale contrare rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU nr. 2.146 din 2014 și 2.362 din 2017, pentru a fi transmise autorităților libiene legitime, autorităților de impunere a legii din statele membre și organismelor UE competente)¹⁵. Decizia din 14 mai 2018¹⁶ a completat noile sarcini stabilite cu prevederea ca, în scopul schimbului de informații cu autoritățile de impunere a legii din statele și agențiile UE, Sophia să poată găzdui o celulă de informații referitoare la criminalitate. La sfârșitul anului, în 21 decembrie 2018, operația a mai fost prelungită pentru trei luni, până la 31 martie 2019¹⁷.

Desfășurarea operației Sophia nu a fost lipsită de probleme: în iunie 2018, Italia a anunțat limitarea accesului în porturile sale, a navelor cu refugiați și migranți salvați (chiar și navelor de salvare Aquarius și Alexander Maersk le este interzis accesul)¹⁸, iar în iulie a cerut ca și alte state din Uniune să își deschidă porturile pentru navele participante, astfel

---

¹⁴ ***, *EUBAM Libya becomes a fully-fledged civilian CSDP mission*, EUBAM Libya Press and Information Team, 17.12.2018, URL: https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eubam-libya/55578/eubam-libya-becomes-fully-fledged-civilian-csdp-mission_en, accesat la 21.12.2018.

¹⁵ ***, *Council Decision (CFSP) 2017/1385 of 25 July 2017 amending Decision (CFSP) 2015/778 on a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNAVFOR MED operation SOPHIA)*, 26.07.2017, URL: <https://www.operationsophia.eu/wp-content/uploads/2018/03/EU-Council-Decision-1385-2017.pdf>, accesat la 23.12.2018.

¹⁶ ***, *Council Decision (CFSP) 2018/717 of 14 May 2018 amending Decision (CFSP) 2015/778 on a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNAVFOR MED operation SOPHIA)*, 16.05.2018, URL: <https://www.operationsophia.eu/wp-content/uploads/2018/09/COUNCIL-DECISION-2018717-of-14-May-2018-amending-Decision-2015778-on-a-European-Union-military-operation-in-the-Southern-Central-Mediterranean.pdf>, accesat la 23.12.2018.

¹⁷ ***, *EU NAVFOR MED operația Sophia: mandat prelungit până la 31 martie 2019*, Consiliul Uniunii Europene, 21.12.2018, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2018/12/21/eunavfor-med-operation-sophia-mandate-extended-until-31-march-2019/>, accesat la 23.12.2018.

¹⁸ ***, *Desperate Journeys. Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders. January – December 2018*, UNHCR, 2019, URL: <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/>, accesat la 02.05.2019.

încât să îi fie redusă povara gestionării crizei migrației ilegale și refugiaților¹⁹. Una dintre cele mai importante reacții a fost cea a Germaniei care, în ianuarie 2019, a decis suspendarea participării la operație²⁰. Contribuția sa a fost una semnificativă și, deși UE nu a aprobat retragerea, la momentul elaborării acestei analize, Germania nu mai figura cu niciuna dintre capacitățile cu care participase începând cu anul 2015: cinci fregate, o corvetă, șase nave auxiliare, două vânătoare de mine și un elicopter²¹.

Aceasta nu este singura problemă cu care s-a confruntat UE în ceea ce privește refugiații și migranții ilegali din Libia. Raportul organizației *Human Rights Watch* semnalează faptul că, odată returnați pe teritoriul libian, migranții și solicitanții de azil sunt plasați în centre de detenție, în mare parte în condiții inumane (bătăi, violență sexuală, extorcare, muncă forțată, tratament medical neadecvat, alimente și apă insuficiente)²². De asemenea, raportul pe anul 2018 al Înalțului Comisar pentru Drepturile Omului al ONU, *Desperate Journeys*, arată că este necesară consolidarea procedurilor de identificare la timp a supraviețuitorilor violenței sexuale și bazate pe gen, inclusiv copii și bărbați, de furnizare a serviciilor multisectoriale necesare, dar și de trimitere în fața justiției a celor care se fac vinovați de crime împotriva refugiaților și migranților (inclusiv traficanți de persoane)²³. Același raport arată că, deși fluxul pe Mediterana a scăzut în 2018, este posibil ca reducerea capacității de căutare și salvare, corelată unui răspuns impredictibil și necoordonat în faza de debarcare, poate conduce la creșterea ratei deceselor, pe măsură ce indivizii umani continuă să fugă din calea amenințărilor din țările de origine²⁴.

Comparând datele corespunzătoare principalelor țări de intrare în UE reiese că, în ciuda modificărilor semnificative a sosirilor în Spania (cu 131% mai multe în 2018 față de 2017), Italia (cu 80% mai puține în 2018

---

¹⁹ Chase Winter, „Italy threatens to block ships from EU's Mediterranean migrant mission”, *Deutsche Welle*, 20.07.2018, URL: <https://www.dw.com/en/italy-threatens-to-block-ships-from-eus-mediterranean-migrant-mission/a-44760721>, accesat la 25.09.2018.

²⁰ Ben Knight, *Germany pulls out of Mediterranean migrant mission Sophia*, 23.01.2019, *Deutsche Welle*, URL: <https://www.dw.com/en/germany-pulls-out-of-mediterranean-migrant-mission-sophia/a-47189097>, 10.05.2019.

²¹ ***, *Assets. Units no longer involved. All types – Germany*, URL: https://www.operationssophia.eu/media_category/assets/?deployment=no_deployed&tax=media_category&categories=&nation=flag-germania&search_archive=filter, accesat la 10.05.2019.

²² ***, *World Report 2019. Libya. Events of 2018*, Human Rights Watch, URL: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/libya>, accesat la 15.05.2019.

²³ ***, *Desperate Journeys. Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders. January – December 2018*, UNHCR, 2019, URL: <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/>, accesat la 02.05.2019.

²⁴ *Ibidem*.

față de 2017) și în Grecia (cu 45% mai multe în 2018 față de 2017), numărul celor decedați sau dispăruți pe mare nu a scăzut decât în cazul Italiei (de la 2.873 la 1.312), pe drumul către Spania pierzându-și viața/dispărând 777 de persoane (de la 202 în 2017), iar pe cel către Grecia 187 de persoane (de la 59 în 2017)²⁵. Din păcate, acestea nu sunt doar cifre, ci este vorba despre vieți umane, despre copii, femei și bărbați care caută refugiu în fața războiului, încălcării drepturilor omului, persecuțiilor și sărăciei: *în anul trecut, la fiecare 51 de sosiri pe mare și la fiecare 136 de sosiri pe rutele terestre în țările menționate, o viață a fost pierdută, în creștere față de anii anteriori*²⁶.

2. Principalele modificări în abordarea gestionării crizei la nivelul statelor membre ale UE și al organizațiilor internaționale

*În anul 2018, în ceea ce privește cererile de azil formulate în țările UE, a fost consemnată o scădere de aproximativ 10% față de anul anterior, adică 638.000 de cereri*²⁷. Scăderea are o semnificație și mai mare, dacă realizăm o comparație cu anul 2016, când au fost înregistrate 1,3 milioane de astfel de cereri de azil²⁸. Dintre cele peste 600.000 de cereri de azil, 581.000 au fost prime cereri, adică aceste persoane au depus o cerere de azil pentru prima dată într-un stat membru al UE, excluzând depunerile repetate²⁹. Chiar dacă, în numărul total, cea mai mare proporție a cererilor depuse pentru prima dată este din partea cetățenilor sirieni (13,9%), afgani (7,1%) și irakieni (6,8%), numărul cererilor formulate de către cetățenii din Siria a scăzut cu 21.000 în 2018 față de 2017³⁰. În schimb, comparativ cu anul anterior, *în 2018 a crescut numărul cererilor de azil depuse pentru prima dată de către cetățenii venezueleni, georgieni, turci, iranieni și columbieni*³¹. În cazul Venezuelei, sporirea numărului cererilor de azil este corelată adâncirii crizei interne, ce datează din timpul președintelui Hugo Chávez (1999-2013), continuată în cursul președinției lui Nicolás Maduro (2013-prezent) și caracterizată, dincolo de aspectele economice, de un exod al populației în țările vecine și nu

---

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ ***, *Asylum Statistics*, Eurostat, 10.05.2019, URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/5777.pdf>, accesat la 15.05.2019.

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ *Ibidem.*

³¹ *Ibidem.*

numai: în 2018, în țările UE au fost înregistrate 19.070 de cereri de azil din partea cetățenilor venezueleni³².

Din numărul total de prime cereri de azil, 28% au fost depuse în Germania (în scădere față de 2017, cu 18%), urmată de Franța (19% în creștere față de 2017 cu 20%), Grecia (11%, în creștere față de 2017 cu 14%), Spania (9%, în creștere față de 2017 cu 60%), Italia (8%, în scădere față de 2017, cu 61%) și Marea Britanie (6% în creștere față de 2017)³³.

În ceea ce privește relocările de persoane, între ianuarie și noiembrie 2018, numărul celor relocați în țările UE a fost de 24.885 persoane, față de 27.450 persoane în întregul an 2017³⁴. De asemenea, au fost emise 286.875 decizii de returnare, cu 800 mai multe decât în anul anterior, dar numărul returnărilor efective a fost de 148.121, cu peste 7.800 mai puține decât în 2017³⁵.

Ce reprezintă toate aceste cifre? Ele contribuie la configurarea unei imagini asupra modului în care a fost abordată gestionarea crizei la nivelul statelor membre ale UE și al organizațiilor internaționale. De asemenea, importantă pentru a identifica principalele modificări în gestionarea crizei este analiza structurii indicatorului *returnări efective*, deoarece aceasta ar putea oferi indicii asupra „cursului de acțiune” abordat: oferirea statutului de refugiat sau returnarea efectivă. Pentru aceasta, este necesară și prezentarea principalelor naționalități vizate de statutul de refugiat, respectiv de returnare, deoarece, pentru persoanele provenite din zonele de război, ar trebui să primează prima soluție. Din statisticile Frontex, reiese că principalele naționalități din rândul cărora au fost realizate returnări efective în anul 2018 sunt: ucraineană, albaneză, marocană, georgiană, algeriană, irakiană, rusă, pakistaneză și indiană³⁶. Deși în anul trecut au fost emise și 7.059 de decizii de returnare pentru cetățeni sirieni, în cursul aceluiași an, aceștia nu se află printre primele zece naționalități care efectiv s-au întors în țările terțe³⁷, ceea ce, totuși, nu înseamnă că returnările nu vor fi realizate în cursul anului 2019.

---

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem.*

³⁴ ***, *Desperate Journeys. Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders. January – December 2018*, UNHCR, 2019, URL: <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/>, accesat la 02.05.2019.

³⁵ ***, *Annual Risk Analysis for 2019*, Frontex, URL: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf, accesat la 15.05.2019.

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem.*

Conform statisticilor ONU, *una dintre tendințele pozitive manifestate în anul trecut* a fost asumarea, de către unele state europene, a relocării celor salvați de pe mare, în principal de către organizațiile neguvernamentale, cărora li s-a permis să debarce în Italia, Malta sau Spania, dar cu condiția de a fi transferați către altă țară europeană, în special Franța, Spania, Germania și Portugalia³⁸. Cu toate acestea, *sistemul de selecție și transfer a funcționat cu dificultate în anul 2018*, în unele state legislația națională îngreunând procesul, după cum este și cazul Maltei, în care perioada de reținere anterioară transferului este de la o săptămână la peste trei luni³⁹.

O altă problemă în acest domeniu este legată de *lipsa de coeziune a statelor membre ale UE, în ceea ce privește reforma sistemului Dublin, blocând, astfel, și reforma Sistemului Comun European de Azil*. În 2018, modul de implementare a Regulamentului Dublin III demonstrează că normele comunitare privind alocarea responsabilităților pentru primirea persoanelor care fug de persecuții și de vătămări grave sunt, totuși, ineficiente. În majoritatea țărilor, numărul procedurilor Dublin inițiate în 2018 a scăzut comparativ cu 2017, chiar și în țările în care numărul cererilor de azil a crescut, cum ar fi Grecia și Spania⁴⁰. Totuși, în Franța, Italia, Croația, Cipru, Malta și Polonia numărul cazurilor de folosire a procedurilor Dublin a crescut în 2018⁴¹.

Deși rapoartele organizațiilor neguvernamentale europene⁴² arată că procedurile Dublin comportă costuri umane, administrative și financiare substanțiale, multe dintre țările Uniunii le folosesc în mod eronat: unuia din trei solicitanți de azil în Germania și Franța li s-a aplicat o procedură Dublin, iar mai mult de patru din cinci astfel de proceduri nu și-au atins scopul. Problema semnalată este că, în măsura în care statele nu sunt obligate să efectueze transferuri Dublin, obligativitatea implementării procedurilor este o alegere politică, iar compatibilitatea acestui sistem cu

---

³⁸ ***, *Desperate Journeys. Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders. January – December 2018*, UNHCR, 2019, URL: <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/>, accesat la 02.05.2019.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ ***, *The implementation of the Dublin III Regulation in 2018*, European Council on Refugees and Exiles, March 2019, p. 4, URL: http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/aida_2018_update_dublin.pdf, accesat la 17.06.2019.

⁴¹ *Idem*.

⁴² Consiliul European pentru Refugiați și Exilați (European Council on Refugees and Exiles, URL: <http://www.ecre.org/>), al cărui raport *The implementation of the Dublin III Regulation in 2018* este citat, este o alianță de 104 organizații din 41 țări.

drepturile omului este considerată a lăsa mult de dorit⁴³. Deși este aplicată în continuare cerința ca statele membre să protejeze unitatea familiei refugiaților, solicitările de acest tip, precum și cele cu clauză umanitară, trimise către unitățile Dublin, sunt afectate de procedurile de returnare și de cele de intrare. Mai mult, protecția solicitanților de azil în fața returnării către țări care nu sunt capabile să garanteze condițiile pentru primire sau determinarea corectă a statutului de refugiat este mult prea ușor direcționată către instanțele judecătorești, de către politicienii care se feresc de suspendarea transferurilor și, în același timp, ignoră nerespectarea standardelor de azil⁴⁴.

Problemele identificate de către organizațiile neguvernamentale sunt aduse parțial în discuție și în *Raportul anual al EASO privind situația azilului în UE 2018*, elaborat de Biroul european de sprijin pentru azil (EASO), ce evidențiază, totuși, și unele evoluții importante în ceea ce privește protecția internațională în UE: Agenția pentru Azil a UE, Regulamentul Eurodac, Regulamentul de instituire a cadrului de relocare al UE, Regulamentul privind calificările și Directiva privind condițiile de primire⁴⁵. Cu toate acestea, raportul concluzionează că reforma sistemului de azil nu a fost finalizată deoarece, în anul 2018, au existat în continuare divergențe între statele membre asupra Regulamentului Dublin și Regulamentului privind procedurile de azil⁴⁶.

În analiza eșecului finalizării reformei sistemului european de azil putem completa divergențele între statele membre ale UE cu elemente ce țin de tendința identificată în anul 2017 referitoare la folosirea de către politicienii eurosceptici a migrației ca „armă” în negocierile politice și în consolidarea capitalului electoral. Totuși, în 2018, această tendință a fost estompată de faptul că opinia publică europeană își reprezintă mai puțin imigrația ca problemă la nivel național decât ca problemă a UE în ansamblul său (figura nr. 1, respectiv nr. 2). Astfel, deși într-o proporție de 40% văzută ca problemă importantă a UE în Eurobarometrul din toamna 2018, imigrația păstrează totuși un nivel comparabil cu cel din anul anterior, la fel ca și situația economică și starea finanțelor publice ale statelor membre, în timp ce schimbarea climei devine din ce în ce mai

---

⁴³ ***, *The implementation of the Dublin III Regulation in 2018*, European Council on Refugees and Exiles, March 2019, URL: http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/aida_2018_update_dublin.pdf, accesat la 17.06.2019.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 20.

⁴⁵ ***, *Raportul anual al EASO privind situația azilului în UE 2018*, EASO, June 2019, p. 6, URL: <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/ar-es-2018-ro-web.pdf>, accesat la 20.06.2019.

⁴⁶ *Idem*.

mult o problemă de interes pentru opinia publică europeană. În schimb, la nivel național, procentul alocat imigrației ca problemă este mai redus, doar 21%, în timp ce pe primele locuri se află probleme precum șomajul, sănătatea și securitatea socială și, în creștere, prețurile, inflația și costul vieții.

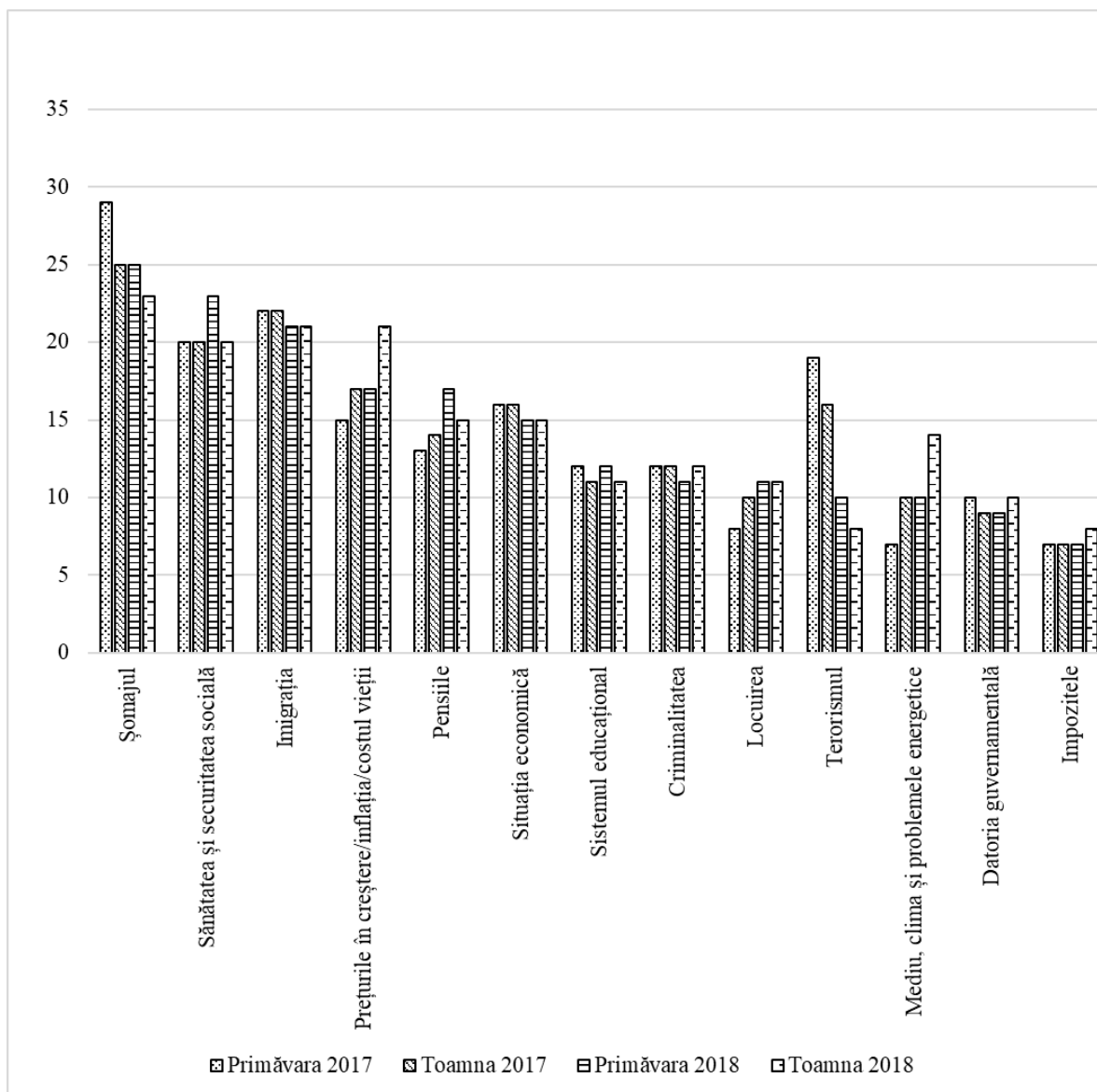

Figura nr. 1: *Comparație între răspunsurile la întrebarea „Care credeți că sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă țara dvs. în acest moment?” conform seriei Standard Eurobarometer (nr. 87/primăvara 2017, nr. 88/toamna 2017, nr. 89/primăvara 2018 și nr. 90/toamna 2018)*⁴⁷

⁴⁷ ***, „Public Opinion”, European Commission, URL: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD&yearFrom=1974&yearTo=2019>, accesat la 04.07.2019.

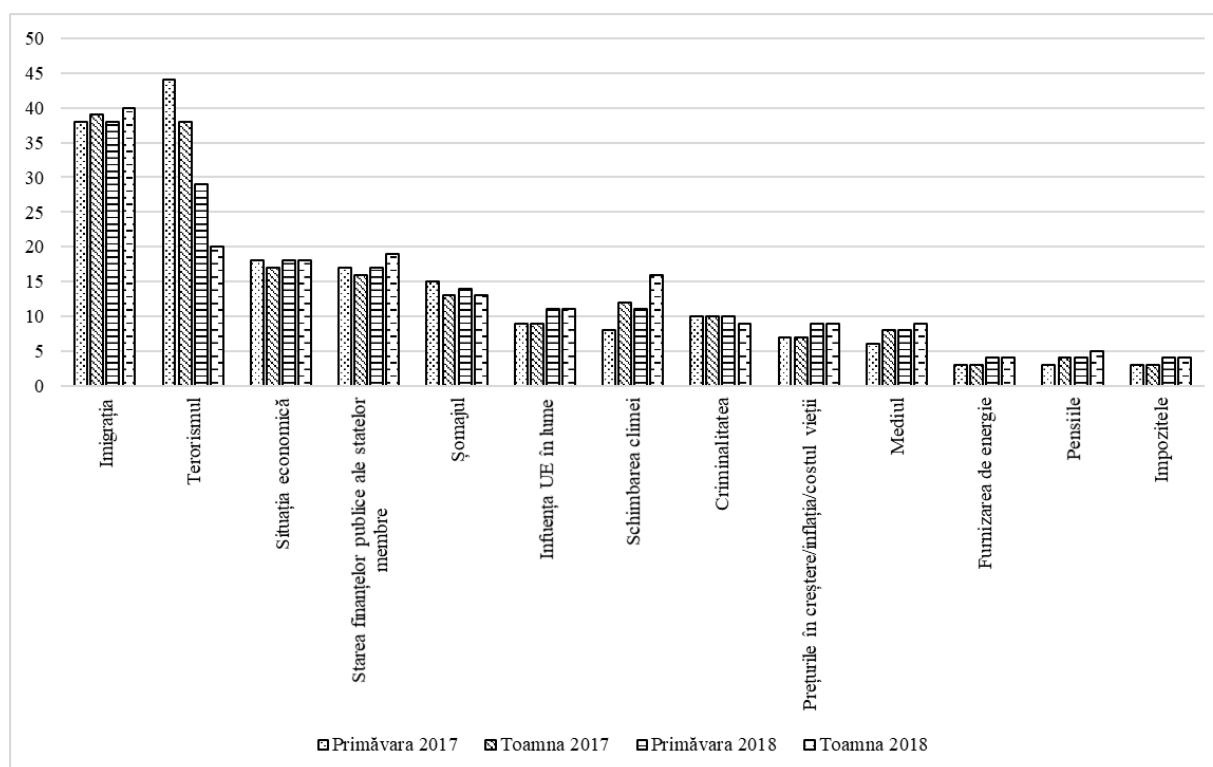

Figura nr. 2: Comparație între răspunsurile la întrebarea „Care credeți că sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă UE în acest moment?” seriei Standard Eurobarometer (nr. 87/primăvara 2017, nr. 88/toamna 2017, nr. 89/primăvara 2018 și nr. 90/toamna 2018)⁴⁸

Chiar dacă în 2018 această strategie a părut că dă roade - prin ascensiunea pe scena politică a partidelor și curentelor de dreapta din Italia, Ungaria, Olanda, Germania, Austria etc. -, sondajele europene realizate înainte de alegerile europarlamentare din 2019 au arătat că, de fapt, 68% dintre cetățenii europeni consideră că țările lor au beneficiat de pe urma apartenenței la Uniune, acesta fiind cel mai mare procent măsurat din anul 1983 până în prezent⁴⁹.

În analiza temei *migrația ca „armă”* nu trebuie uitat cazul Turciei, care, la sfârșitul anului 2018, găzduia 3.622.366 persoane sub protecție temporară, dintre care peste 70% de naționalitate siriană⁵⁰. Raportul Comisiei Europene referitor la Turcia a adus în prim-plan îngrijorarea

⁴⁸ *Ibidem.*

⁴⁹ ***, *Surveys in all member states*, European Parliament 03.07.2019, URL: <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/elections-press-kit/4/surveys-in-all-member-states>, accesat la 04.07.2019.

⁵⁰ ***, *Migrants' Presence Monitoring Turkey. Situation Report May 2019*, IOM, 31.05.2019, URL: https://migration.iom.int/system/tdf/reports/Turkey_Sitrep_05_May_19.pdf?file=1&type=node&id=5905, accesat la 05.06.2019.

forurilor europene cu privire la regresul în domeniul libertății de exprimare, al libertății de întrunire, de asociere și al drepturilor procedurale și de proprietate, fiind pusă sub semnul întrebării aderarea la Uniunea Europeană⁵¹. În acest context, autoritățile turce au adus în discuție denunțarea acordului cu Uniunea privind gestionarea imigranților, temă folosită deja în discursurile oficiale după criticile europene la adresa modului în care a fost gestionată tentativa de lovitură de stat din anul 2016⁵², dar fără a acționa în această direcție. Dimpotrivă, Turcia a semnat, la sfârșitul anului 2018, documentul la care vom face referire în cele ce urmează și care a stârnit dezbateri importante la nivel internațional. Este vorba despre *Pactul Global pentru Migrație Sigură, Ordonată și Regulată (Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, 19 decembrie 2018, Maroc)*.

În anul 2018, ONU a finalizat procesul de consultări și negocieri interguvernamentale inițiat odată cu adoptarea *Declarației de la New York referitoare la Refugiați și Migranți* (19 septembrie 2016). Rezultatul a fost adoptarea pactului mai-sus-menționat. Scopurile principale ale acestui document sunt: a sprijini cooperarea internațională privind gestionarea migrației internaționale, a furniza statelor o gamă cuprinzătoare de opțiuni politice în răspunsul la cele mai presante probleme legate de acest fenomen și a acorda statelor libertate în a continua implementarea pe baza situației la nivel național⁵³. Deși documentul nu este obligatoriu din punct de vedere juridic, au existat 12 abțineri de la vot (inclusiv Italia) și cinci voturi împotriva (Rep. Cehă, Ungaria, Israel, Polonia și SUA)⁵⁴. Federația Rusă, care a semnat documentul, a făcut o declarație oficială prin care respinge câteva elemente, precum cel de „responsabilitate comună”, despre care afirmă că presupune ca povara găzduirii migranților ilegali și solicitanților de azil să fie împărțită între statele care nu au nicio legătură cu factorii ce au cauzat exodul de persoane (aici se face referire clară la tema folosită în discursurile politice de la Kremlin, anume că actuala criză

---

⁵¹ ***, *Turkey 2018 Report*, European Commission, 17.04.2018, URL: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-turkey-report.pdf>, accesat la 18.04.2018.

⁵² Andrei Ionașcu, *Turcia respinge orice altă variantă în afara integrării depline în Uniunea Europeană*, 19.01.2018, Mediafax, URL: <http://www.mediafax.ro/externe/turcia-respinge-orice-alta-varianta-in-afara-integrarii-depline-in-uniunea-europeana-16934297>, accesat la 19.01.2018.

⁵³ ***, *Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2018. Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, UN General Assembly*, 11.01.2019, p. 5, URL: https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195, accesat la 17.01.2019.

⁵⁴ ***, *General Assembly officially adopts roadmap for migrants to improve safety, ease suffering*, UN News, 19.12.2018, URL: <https://news.un.org/en/story/2018/12/1028941>, accesat la 17.01.2019.

a refugiaților și migrației ilegale este rezultatul intervenției în afacerile interne ale statelor suverane din Orientul Mijlociu și Africa de Nord)⁵⁵. Pe lângă aceasta, alte state critică documentul, deoarece nu realizează o distincție clară între migrația legală și migrația ilegală, astfel, impunând statelor să ofere același tip de asistență în ambele cazuri și, mai mult, afectând politicile naționale referitoare la migrație⁵⁶.

Este evident faptul că și *elaborarea și implementarea acestui document, ca și în cazul celor elaborate de Uniunea Europeană, s-a lovit de divergențele dintre state, ale căror rădăcini nu se află doar în volumul și calitatea resurselor de care dispun în scopul gestionării crizei refugiaților și migrației ilegale, ci și în interesele politice ce vizează atât scena națională, cât și poziționarea în plan internațional*. Nu prognozăm că aceste divergențe vor fi reduse sau eliminate în cursul anului 2019, deoarece rezultatele alegerilor pentru Parlamentul European, cunoscute la data redactării finale a acestei evaluări, au arătat că, deși partidele eurosceptice și anti-imigrație nu predomină în politica europeană, dorința lor de coagulare în cadrul Uniunii și, mai mult, chiar și în cadrul Consiliului Europei, este puternică.

Așadar, în anul 2018, UE, în ciuda unor realizări referitoare la concentrarea pe returnări de persoane și implementarea anumitor aspecte ale sistemului de azil, nu a reușit finalizarea reformării acestui sistem și nici determinarea statelor membre să acționeze unitar în vederea gestionării crizei. În acest context, corelat celui al acutizării anumitor crize și conflicte generatoare de migranți și solicitanți de azil, criza refugiaților și migrației ilegale în țările europene este departe de a fi încheiată, iar concluzia de față se referă nu doar la aspectele numerice, ci și la cele sociale, de găsire a modalității optime și a resurselor necesare integrării refugiaților în societățile gazdă.

---

⁵⁵ ***, *Statement of the Russian Federation on the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration, Marrakesh, December 11, 2018*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 13.12.2018. URL: http://www.mid.ru/en/web/guest/iniciativy-rossii-v-oon/-/asset_publisher/1t9FJKw0JOXM/content/id/3440694, accesat la 17.01.2019.

⁵⁶ Adam SHAW, „US leading the charge in pushing back against UN’s migration agenda”, *Fox News*, 23.11.2019, URL: <https://www.foxnews.com/politics/us-leading-the-charge-against-uns-migration-agenda>, accesat la 17.01.2019; Paul KARP, „Australia refuses to sign UN migration pact, citing risks to turnbacks and detention”, *The Guardian*, 21.11.2018, URL: <https://www.theguardian.com/australia-news/2018/nov/21/australia-refuses-to-sign-un-migration-pact-citing-risks-to-turnbacks-and-detention>, accesat la 17.01.2019.

Capitolul 2: FEDERAȚIA RUSĂ - DRUMUL SPRE RECÂȘTIGAREA TERENULUI PIERDUT*

Marius POTÎRNICHE

În anul 2018, politica externă a Federației Ruse poate fi caracterizată prin *incisivitate* peste așteptările opiniei publice internaționale și, în ciuda multor provocări cărora a trebuit să le facă față, aceasta nu a dus la colapsul relațiilor cu Occidentul, deși rezultatele nu au fost parafate prin acorduri. De asemenea, alegerile prezidențiale din anul de analiză au marcat începutul unui nou ciclu al politicii interne și externe a statului rus.

Pe plan intern, interesul de stat s-a axat pe crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea economică, ca soluție la sancțiunile tot mai numeroase impuse de SUA și partenerii săi strategici. Rezultatele cele mai vizibile, și chiar surprinzătoare, pe acest plan, au fost cele din domeniul tehnicii militare, care au scos în evidență o industrie de armament care a recuperat decalajul înregistrat ulterior, în termeni de inovare și tehnologie.

Pe plan extern, supusă intensificării unei campanii informaționale de subminare a sistemului politic rusesc, erodării regimului de control al armamentului, creșterii nivelului sancțiunilor economice și degradării relațiilor cu UE, Rusia a continuat să își consolideze poziția de actor global, implicându-se cu tot mai multă hotărâre în zonele de conflict ale globului. Se vorbește foarte mult despre implicarea Rusiei în Orientul Mijlociu prin normalizarea relației cu Turcia, încheierea de acorduri privind piața petrolului cu Arabia Saudită, menținerea unei poziții ferme în ce privește programul nuclear iranian, înfrângerea organizației teroriste Stat Islamic sau despre succesul obținut în regiunea Asia-Pacific, prin implicarea în discuțiile din Peninsula Coreea, consolidarea relațiilor politice și economice cu China și India. De asemenea, se vorbește și despre interesul Rusiei în anumite zone, motiv pentru care vom prezenta câteva elemente care să ajute la vizualizarea imaginii de ansamblu a

---

* Acest material are la bază analize publicate în seria online a CSSAS *Dinamica mediului de securitate* în cursul anului 2018 disponibile la: <https://cssas.unap.ro/ro/dms.htm>

dorinței Kremlinului de a fi foarte prezent pe scena internațională și de a controla jocurile de putere globale.

1. Implicarea Federației Ruse în zona Arctică și Africa

1.1. Zona Arctică

Rusia și-a intensificat eforturile de extindere a controlului economic și militar asupra zonei Arctice, cu scopul de a securiza resursele din zonă pe termen lung, de a-și extinde prezența militară și de a câștiga un avantaj strategic asupra SUA și a Chinei. În luna martie, președintele V. Putin a lansat deschiderea exploatarei de gaze din Kharasaveyskoye, peninsula Yamal, în nordul Rusiei⁵⁷, odată cu planul anunțat de ministrul rus al resurselor naturale⁵⁸, care prevedea peste o sută de proiecte de valorificare a resurselor minerale din zona Arctică. Putin a pus accent deosebit pe investițiile din zona Arctică, considerând zona o potențială sursă de creștere economică pentru Rusia⁵⁹ – zona Arctică contribuie cu 12 – 15% la PIB-ul Rusiei⁶⁰.

Kremlinul a continuat să își extindă facilitățile și capacitățile militare în Nordul Îndepărtat, amiralul Nikolay Yevmenov, comandantul Flotei de Nord, declarând că forțele armate ruse vor finaliza o bază de apărare antiaeriană în Tiksi, în apropierea Cercului Polar⁶¹. În ultimii ani, Rusia și-a extins considerabil prezența în regiune cu noi capacități militare, prin instalarea sistemelor S-400 și Tor-M2DT și a unor nave dotate cu rachete anti-navă⁶². Kremlinul urmărește consolidarea prezenței sale în regiune și întărirea poziției de putere dominantă în zona Arctică, în principal, pentru a securiza accesul la resursele naturale și controlul

---

⁵⁷ *** „Launch of Kharasaveyskoye Gas and Condensate Field”, *Oil and Gas Journal*, 21 March 2019, URL: <https://www.ogj.com/articles/2019/03/gazprom-starts-kharasaveyskoye-development.html>, accesat la 01.04.2019.

⁵⁸ *** „Russia realise Comprehensive Plan for Arctic logistic”, *The Maritime Executive*, 19 March 2019, URL: <https://www.maritime-executive.com/article/russia-releases-comprehensive-plan-for-arctic-logistics>, accesat la 01.04.2019.

⁵⁹ Lincoln Edson Flake, „Russia’s Security Intentions in a Melting Arctic”, *INSS Military and Strategic Affairs*, Vol. 6, No. 1, March 2014, p. 7, URL: [http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/MASA6-1Eng%20\(4\)_Flake.pdf](http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/MASA6-1Eng%20(4)_Flake.pdf), accesat la 01.04.2019.

⁶⁰ *** „Russian Federation Policy for the Arctic to 2020”, *Artics*, URL: <http://www.arctisearch.com/Russian+Federation+Policy+for+the+Arctic+to+2020>, accesat la 01.04.2019.

⁶¹ Trude Pettersen, „Northern Fleet gets own air force, air defense forces”, *The Barents Observer*, 1 February 2016, URL: <https://thebarentsobserver.com/en/security/2016/02/northern-fleet-gets-own-air-force-air-defense-forces>, accesat la 01.04.2019.

⁶² *** „Russia Will Deploy New Missiles to Defend Arctic, Admiral Says”, *The Moscow Times*, 13 March 2019, URL: <https://www.themoscowtimes.com/2019/03/13/russia-will-deploy-new-missiles-to-defend-arctic-admiral-says-a64789>, accesat la 01.04.2019.

Căii Maritime de Nord. Este de așteptat ca Rusia să accelereze acest efort, știind că SUA a pregătit o strategie pentru zona arctică, ce va fi prezentată congresului în 2019⁶³.

Rusia a revendicat controlul asupra Căii Maritime de Nord pentru a proteja accesul la viitoarele schimburi comerciale pe această rută. Ziarul pro-Kremlin „Izvestia” arăta că au fost introduse noi reguli care vor obliga navele militare străine să notifice Rusia cu cel puțin 45 de zile în avans asupra planurilor lor de a tranzita Calea Maritimă de Nord și de a accepta la bord marinari ruși pentru pilotarea respectivelor nave⁶⁴. De asemenea, Parlamentul rus a acordat companiei de stat *Rosatom* (companie ce activează în domeniul energiei nucleare) drepturi extinse în gestionarea și dezvoltarea infrastructurii și securității pe această rută comercială⁶⁵. V. Putin a solicitat ca guvernul să crească cu prioritate volumul schimburilor comerciale pe această rută⁶⁶. Kremlinul intenționează să folosească controlul acestei rute ca pe o pârghie pentru a-și spori beneficiile economice și vede acest efort ca parte a unei campanii de extindere a influenței asupra rutelor comerciale importante pe întreg globul fiind încurajat de lipsa de răspuns la acțiunile sale din Strâmtoarea Kerci și, cel mai probabil, va continua acest gen de dispută în apele internaționale în absența unei reacții ferme din partea SUA și NATO.

Trebuie precizat că Rusia nu dispune de resursele financiare pentru a-și urma planurile în zona arctică, motiv pentru care, în cadrul ministerului rus al resurselor naturale s-a elaborat un plan de atragere a investițiilor din sectorul privat. Astfel, Rusia încearcă un parteneriat cu China, care este competitorul său strategic în această zonă. China s-a declarat ca fiind o putere arctică și a inițiat „Drumul polar al mătăsii” ca

---

⁶³ Dan Lamothe, „Trump Administration’s New Arctic Defense Strategy Expected to Zero in on Concerns about China”, *The Washington Post*, 15 March 2019, URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2019/03/15/trump-administrations-new-arctic-defense-strategy-expected-zero-concerns-about-china/>, accesat la 01.04.2019.

⁶⁴ *Paul Goncharoff*, „Russia’s Arctic North Sea Route”, *Russia Knowledge*, 6 March 2019, URL: <http://www.russiaknowledge.com/2019/03/09/russias-arctic-north-sea-route/>, accesat la 01.04.2019.

⁶⁵ ***, *On Amendments to Certain Legislative Acts of the Russian Federation*, Russian State Duma, 28 December 2018, URL: <http://kremlin.ru/acts/news/59539>, accesat la 29.07.2019.

⁶⁶ Daryana Maximova, „Sustainable Development of the Russian Arctic Zone: Challenges & Opportunities”, *Arctic Yearbook 2018*, Northern Research Forum, 2019, URL: https://arcticyearbook.com/images/yearbook/2018/Scholarly_Papers/21_AY2018_Maximova.pdf, accesat la 12.01.2019.

o extensie a inițiativei Drumului mătăsii⁶⁷. China este hotărâtă să obțină acces facil la Calea Maritimă de Nord pentru o conexiune cu Europa. Nevoia urgentă de investiții a Kremlinului poate conduce la o cooperare, și nu la o competiție cu China în zona Arctică. China este un partener important la exploatarea de gaze naturale din peninsula Yamal și continuă să investească în asemenea proiecte din Nordul Îndepărtat. Oamenii de știință chinezi și ruși au fost de acord să coopereze pentru explorarea în comun a acestei zone⁶⁸, către care își îndreaptă tot mai mult atenția și alte mari puteri. Cooperarea tot mai vastă dintre China și Rusia poate limita libertatea de mișcare a SUA în zona arctică.

1.2. Campania Kremlinului în Africa

În Africa, Rusia urmărește, în principal, accesul la resurse, piețe noi de desfacere, căi maritime și baze navale suplimentare. Aceste eforturi sunt parte a obiectivului de a stabili o nouă ordine mondială multipolară. Kremlinul dorește să contrabalanseze în Africa, atât puterea SUA, cât și a Chinei. De asemenea, intenționează să întrețină relații de prietenie cu alți actori regionali care investesc în Africa, cum ar fi Turcia și statele arabe. Rusia vrea să genereze influență asupra brokerilor de putere pe care o poate converti în avantaj politic, incluzând aici sprijin din partea statelor africane la votul pe diferite probleme în cadrul ONU.

Rusia a perceput ca fiind excelente oportunitățile oferite de Africa, pe fondul unor reduceri a sprijinului în zonă din partea SUA și a Europei. Oricum, Rusia nu poate intra în competiție cu SUA și China din prisma ajutorului pe care aceste state îl oferă statelor africane. În schimb, Rusia se concentrează pe avantajul pe care îl are în anumite sectoare, cum sunt cel al energiei, exploatarea resurselor minerale, armamentului, precum și în creșterea pieței agricole, energiei nucleare și hidrologiei⁶⁹. Kremlinul poate folosi veniturile obținute din aceste activități pentru a ușura povara sancțiunilor economice și pentru diversificarea dependenței resurselor

---

⁶⁷ ***, *China's Arctic Policy*, The State Council Information Office of the People's Republic of China, First Edition, January 2018, URL: http://english.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.html, accesat la 12.01.2019.

⁶⁸ ***, "Russian and Chinese Scientists Will Jointly Study the Ocean, the Arctic, and Antarctica", TASS, 24 March 2019, <http://tass.com/economy/1050272>, accesat la 01.04.2019.

⁶⁹ ***, „Rosatom signs contract for small scale hydro facility in the Republic of South Africa”, Press Service of Rusatom International Network, 29 January 2018, URL: www.rosatom.ru/en/press-centre/news/rosatom-signs-contract-for-small-scale-hydro-facility-in-the-republic-of-south-africa, accesat la 30.01.2019.

bugetare de exportul de petrol. Rusia își extinde afacerile în Africa pe baza unei vechi prietenii din vremea Uniunii Sovietice.

Kremlinul a urmărit simultan câteva linii de efort în Africa. În primul rând, înființarea unor baze militare în Africa pentru a-și securiza accesul la rutele comerciale importante și pentru proiectarea puterii militare și economice în viitor. În final, Kremlinul intenționează să dispute accesul la punctele cheie din Canalul Suez și Strâmtoarea Bab el-Mandeb, și și-a anunțat planurile de a construi centre navale logistice în Eritreea⁷⁰, lucru care va facilita supravegherea rutelor maritime importante din Marea Roșie. Ministrul de externe rus face eforturi în vederea ridicării sancțiunilor impuse Eritreei în încercarea de a obține concesiile pentru intențiile ruse⁷¹. În același mod, Rusia poartă discuții pentru înființarea unui centru naval de aprovizionare în Sudan⁷², dar are intenții și în Libia⁷³.

Rusia poate folosi înțelegerile pe linia energiei nucleare pentru a acapara o gamă variată de servicii conexe, cum ar fi instruirea inginerilor, aprovizionarea cu combustibil, vânzarea de sisteme radar pentru apărarea punctelor-cheie de infrastructură⁷⁴.

În comparație cu SUA și Europa⁷⁵, Rusia deține un avantaj competitiv în aceste domenii, și încearcă să prevină o viitoare extindere în sectorul energiei nucleare a Chinei. În anul 2018, *Rosatom*, a contactat numeroase state din Africa, Nigeria confirmând intenția de a încheia o afacere cu această companie⁷⁶. De asemenea, Kremlinul a semnat o serie de memoranduri de înțelegere cu Uganda, Maroc, Sudan, Rwanda și Congo, și are semnate parteneriate pentru susținere financiară și construcția unei

---

⁷⁰ ***, „Russia in Talks with Eritrea to Set Up 'Logistics Center' On Red Sea Coast”, Radio Free Europe/Radio Liberty, 1 September 2018, URL: www.rferl.org/a/russia-talks-eritrea-set-up-logistics-center-red-sea-coast-lavrov/29464939.html, accesat la 30.01.2019.

⁷¹ Salem Solomon, „Russia-Eritrea Relations Grow with Planned Logistics Center”, *Voa News*, 2 September 2018, URL: www.voanews.com/a/russia-eritrea-relations-grow-with-planned-logistics-center/4554680.html, accesat la 30.01.2019.

⁷² ***, „Russia, Sudan are discussing naval supply centre, not military base: diplomat”, *Sudan Tribune*, 10 June 2018, URL: <http://www.sudantribune.com/spip.php?article65611>, accesat la 30.01.2019.

⁷³ Tom Newton Dunn, „Putin Troops in Libya”, *The Sun*, 8 October 2018, URL: www.thesun.co.uk/news/7448072/russia-missiles-libya-warlord/, accesat la 30.01.2019.

⁷⁴ ***, „Russia to supply radar for protecting nuclear power plant in Pakistan”, *TASS*, 30 August 2018, URL: www.tass.com/defense/1019325, accesat la 01.02.2019.

⁷⁵ ***, „The world relies on Russia to build its nuclear power plants”, *The Economist*, 2 August 2018, URL: <https://www.economist.com/europe/2018/08/02/the-world-relies-on-russia-to-build-its-nuclear-power-plants>, accesat la 01.02.2019.

⁷⁶ Darrell Proctor, „Russia Will Help Nigeria Develop Nuclear Plant”, *Power*, 7 January 2018, URL: <https://www.powermag.com/russia-will-help-nigeria-develop-nuclear-plant/>, accesat la 01.02.2019.

centrale nucleare în Egipt⁷⁷. Mai mult, statul rus și-a creat condiții pentru viitoare înțelegeri prin înființarea unor Centre Nucleare de Știință și Tehnologie care să promoveze energia nucleară și să instruiască lucrătorii din domeniu de pe întreg cuprinsul Africii.

În 2018, Rusia a semnat acorduri pentru cooperarea militară cu Guineea, Burkina Faso, Burundi, Madagascar și Republica Central-Africană⁷⁸. Aceste acorduri-cadru permit schimbul de informații cu privire la sursele de finanțare a grupărilor teroriste, precum și instruirea personalului implicat în combaterea acțiunilor acestora. Rusia și-a intensificat cooperarea militară cu Algeria, unul dintre cei mai mari importatori de armament rusesc din Africa în 2018⁷⁹.

Kremlinul a urmărit un acces sporit la resursele naturale din Africa și a făcut o prioritate din explorarea de hidrocarburi și minereuri rare din Africa, văzând extracția din această zonă ca fiind mult mai eficientă decât în zonele greu accesibile din Rusia. *Rosgeologia*, compania de stat rusească specializată în explorarea geologică, a semnat un acord cu Sudanul privind exploatarea gazelor naturale din Marea Roșie⁸⁰. Gabonul

---

⁷⁷ ***, „Russia discusses African nuclear power prospects”, *World Nuclear News*, 8 March 2018, URL: www.world-nuclear-news.org/NP-Russia-discusses-African-nuclear-power-prospects-08031801.html; Nataliya Bugayova, Jack Ulses, „The Kremlin's Campaign in Egypt”, *Institute for the Study of War*, 20 June 2018, URL: <http://iswresearch.blogspot.com/2018/06/the-kremlins-campaign-in-egypt.html>; „Turkey grants Rosatom construction license for first unit of Akkuyu nuclear plant”, Reuters, 2 April 2018, URL: www.reuters.com/article/us-turkey-russia-nuclear-power/turkey-grants-rosatom-constructionlicense-for-first-unit-of-akkuyu-nuclear-plant-idUSKCN1H91OY, accesate la 01.02.2019.

⁷⁸ ***, „Russia has signed an agreement on military cooperation with Burundi”, *RIA Novosti*, 23 August 2018, URL: https://ria.ru/defense_safety/20180823/1527113792.html; ***, „Russia and Guinea signs intergovernmental agreement of military cooperation”, Ministry of Defence of the Russian Federation, 4 April 2018, URL: http://eng.mil.ru/en/news_page/country/more.htm?id=12169903@egNews; Daria Mikhulina, „Russia signed an agreement on military cooperation with Burkina Faso”, *TV Zvezda*, 21 August 2018, URL: <https://tvzvezda.ru/news/forces/content/201808211416-b0cl.htm>; „Russia, Madagascar sign agreement on military cooperation”, *TASS*, 5 October 2018, URL: www.tass.com/defense/1024770; „Russia Signs Military Cooperation Deal with Central African Republic”, Radio Free Euro, 22 August 2018, URL: www.rferl.org/a/russia-signs-military-cooperation-deal-central-african-republic-vagner-investigation-russian-reporters-killed/29446656.html, accesate la 01.02.2019.

⁷⁹ ***, „More confidence: Patrushev in Algeria discussed the joint struggle against terrorism”, *Russian Gazette*, URL: <https://rg.ru/2018/01/31/patrushev-v-alzhire-obsudil-sovmestnuiu-borbu-s-terrorizmom.html>, accesat la 01.02.2019.

⁸⁰ ***, „Russia and Madagascar will cooperate in the field of mineral exploration”, *Russia Today*, 24 May 2018, URL: <https://russian.rt.com/business/news/516378-rossiya-madagaskar-pmef>; ***, „Russia will cooperate with Madagascar in mineral exploration”, *TASS*, 2018, URL: <https://tass.ru/pmef-2018/articles/5229718>; ***, „Rosgeo steps up cooperation with Algeria”, *Rosgeology*, URL: www.rosgeo.com/en/content/rosgeo-steps-cooperation-algeria, accesate la 01.02.2019.

a oferit drepturi de exploatare companiei petroliere rusești *Zarubezhneft*⁸¹, Mozambicul are în vedere o înțelegere asemănătoare pentru exploatarea gazelor naturale cu compania petrolieră *Rosneft*⁸², companie care deja a semnat un acord, în 2017, cu Compania Națională Petrolieră din Libia⁸³. Rusia și Zimbabwe au discutat despre cooperarea în sectorul diamantelor inclusiv despre un proiect legat de exploatarea platinei⁸⁴ și exemplele pot continua. Rusia folosește companii militare private care instruiesc forțele locale de securitate și sprijină accelerarea achizițiilor de resurse minerale în Africa. Ambasada Rusiei din Sudan a confirmat prezența unor astfel de companii, la fel și președintele Sudanului⁸⁵. Aceste forțe asigură protecția eforturilor Rusiei de extracție a resurselor.

Kremlinul creează condițiile pentru a se sustrage sancțiunilor în Egipt. Înainte de vizita președintelui Egiptului la Moscova, Rusia a anunțat că a început construcția unei zone industriale exclusive de-a lungul Canalului Suez. Kremlinul urmărește să-și crească influența în Egipt pentru a-și asigura accesul la zona strategică a Mării Mediterane și pentru a submina influența SUA în Africa de Nord. Rusia poate folosi noua zonă industrială ca pe un vector de sustragere de la sancțiunile Occidentului⁸⁶. Kremlinul dorește să folosească această facilitate pentru a face schimburile comerciale într-o altă monedă decât dolarul, pentru a diminua impactul financiar al sancțiunilor viitoare. De asemenea, Rusia are în vedere exportarea acestui model, în situația în care se dovedește o reușită, și pe alte piețe emergente cum ar fi cele din Vietnam și

---

⁸¹ „Gabon offers "Zarubezhneft" new fields”, *Tekno Blog*, 15 July 2018, URL: <https://teknoblog.ru/2018/07/15/91030>; „Putin declared that Russia and Gabon can work together on a settlement in the CAR”, *TASS*, URL: <https://tass.ru/politika/5374075>, accesate la 01.02.2019.

⁸² Adrian Frey, „Mozambique plans to sign gas agreement with Rosneft”, *Club of Mozambique*, 29 May 2018, URL: [https://clubofmozambique\(.\)com/news/mozambique-plans-to-sign-gas-agreement-with-rosneft-exxonmobil-by-year-end-minister-pacheco-in-russia/](https://clubofmozambique(.)com/news/mozambique-plans-to-sign-gas-agreement-with-rosneft-exxonmobil-by-year-end-minister-pacheco-in-russia/), accesat la 01.02.2019.

⁸³ Aidan Lewis, „Russia's Rosneft, Libya's NOC sign oil offtake deal”, *Reuters*, 21 February 2017, URL: www.reuters.com/article/libya-oil-rosneft-oil/update-1-russias-rosneft-libyas-noc-sign-oil-offtake-deal-idUSL8N1G61XJ, accesat la 01.02.2019.

⁸⁴ MacDonald Dzirutwe, „Russia seeks military cooperation, diamond, platinum projects in Zimbabwe”, *Reuters*, URL: www.reuters.com/article/us-zimbabwe-russia/russia-seeks-military-cooperation-diamond-platinum-projects-in-zimbabwe-idUSKCN1GK2JK, accesat la 01.02.2019.

⁸⁵ ***, „Russia to help Sudan upgrade its armed forces”, *TASS*, 23 November 2017, URL: <http://tass.com/defense/977087>, accesat la 04.02.2019.

⁸⁶ ***, „On signing the Agreement between the Government Russian Federation and the Arab Government of the Republic of Egypt on the creation and maintenance of conditions activities of the Russian industrial zone in the economic zone of the Suez Canal Arab Republic of Egypt”, The Russian Government, 3 May 2018, URL: <http://government.ru/en/docs/32536/>, accesat la 30.01.2019.

Indonezia⁸⁷. Kremlinul poate folosi aceste extinderi pentru a crea condițiile promovării unei agende a politicii externe mai agresive și cu constrângeri cât mai mici, din cauza impactului financiar al sancțiunilor occidentale.

Fără îndoială, Rusia a făcut progrese remarcabile în Africa, motiv pentru care SUA urmărește cu atenție acest aspect și se pregătește să contrabalanseze aceste eforturi. SUA are suficiente interese strategice pentru a rămâne angajate în Africa⁸⁸. Campania Kremlinului în Africa sprijină de fapt obiectivul strategic major, de slăbire a SUA la nivel global și stabilire a unei noi ordini mondiale multipolare. Rusia poate câștiga strategic prin poziționarea în două puncte cheie maritime, Canalul Suez și strâmtoarea Bab el-Mandeb. Acțiunile Kremlinului au de asemenea implicații pe termen lung, vizând reducerea impactului sancțiunilor economice, financiare și diplomatice la care este supus. Angajarea economică în Africa va crește costul politic și complexitatea unor viitoare sancțiuni ale Occidentului asupra Rusiei. În Africa există și un potențial destul de mare de exploatare ilicită a resurselor, de care companiile rusești sunt foarte interesate.

În concluzie, în Africa, autoritățile de la Kremlin urmăresc obiective economice cu implicații geostrategice, desfășoară o campanie de extindere prin prisma atât a oportunității, cât și a necesității, încearcă să consolideze baze militare, să acapareze piața de energie nucleară și să-și extindă cooperarea în domeniul securității.

2. Conflictul ruso-ucrainean

Rusia a continuat să susțină capacitățile militare din Peninsula Crimeea cu mijloace aeriene și navale, pentru a crea o forță credibilă capabilă să respingă orice potențială intervenție a NATO. De asemenea, Rusia a amenințat în dese rânduri cu reluarea conflictului militar cu Ucraina și a menținut o blocadă asupra porturilor acesteia din Marea Azov. Posibilul obiectiv pe termen lung al Rusiei a fost acela de a câștiga controlul total al Mării Azov și a orașului port Mariupol. Blocada impusă a întreținut lipsurile economice printre ucrainenii din Berdyansk și Mariupol și a slăbit încrederea în guvernul ucrainean, unul destul de fragil.

---

⁸⁷ ***, „Russia plans to launch four industrial zones abroad in 6 years”, TASS, [http://tass\(.\)com/economy/1021304](http://tass(.)com/economy/1021304), accesat la 30.01.2019.

⁸⁸ Emily Estelle, „America Ignores Africa to Its Peril”, *The National Interest*, 23 July 2018, URL: <https://nationalinterest.org/blog/buzz/america-ignores-africa-its-peril-26596>, accesat la 02.02.2019.

Rusia a alimentat tensiunile legate de autonomia Bisericii Ortodoxe ucrainene, iar oficialii ucraineni au avertizat că Serviciile de Securitate ruse (FSB) au organizat demonstrații violente în Kiev, Odessa și în alte orașe, împotriva statutului independenței acestei biserici.

Rusia a pregătit forțele separatiste proxy pentru o potențială escaladare a conflictului în Donbas, în estul Ucrainei. Kremlinul a invadat spațiul informațional cu atenționări false care indicau intențiile sale de a răspândi frica privind iminența unui atac. Ministrul rus de externe a pretins că Ucraina și Occidentul plănuiesc un atac iminent în Donbas. Separatiștii susținuți de Rusia au răspândit zvonul și în privința iminenței unui atac cu arme chimice din partea aliaților Ucrainei. Oficialii militari ucraineni au confirmat creșterea numărului tancurilor T-62 de-a lungul graniței ruso-ucrainene, începând cu luna octombrie 2018. Rusia a continuat să folosească acțiuni subversive pentru a inflama tensiunile etnice și sentimentele separatiste din regiunea Zakharpatiya, pentru a induce suspiciuni între Ucraina și vecinii săi, Polonia și Ungaria. Hackerii ruși au atacat în dese rânduri rețelele computerizate a unor instituții de stat și militare din vestul Ucrainei⁸⁹.

Deși a dus un război ascuns folosind forțele separatiste proxy în est, Rusia a făcut pași către un conflict deschis cu Ucraina, încă din 2014. Kremlinul și-a întărit forțele terestre, navale și aeriene aparținând Districtului Militar de Sud care este răspunzător de acțiunile militare din Ucraina. Moscova a calculat că opinia publică internațională nu va răspunde semnificativ, chiar dacă aceasta va observa rolul crescut pe care îl are în acest război.

Forțe terestre. Un regiment de infanterie mecanizată rusesc dotat cu tancuri de ultimă generație a fost transferat, staționând la 20-30 de kilometri de granița ruso-ucraineană. Se estimează că acest regiment poate sprijini înaintarea forțelor terestre de-a lungul coastei nordice a Mării Azov, în situația în care Kremlinul decide să inițieze un atac major asupra Ucrainei. De asemenea, a crescut numărul vehiculelor blindate de-a lungul graniței ruso-ucrainene.

---

⁸⁹ Pavel Polityuk, Angela Moon, Margarita Popov, „Russia hackers 'preparing huge malware attack' on Ukraine businesses, claims cyber police chief”, Independent, URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-russian-hackers-constitution-day-notpetya-malware-a8418596.html>, accesat la 12.12.2018.

Forțele aeriene. Rusia a integrat mai multe unități aeromobile pe lângă cele existente în cadrul Districtului Militar de Sud, pentru a se instrui alături de forțele de infanterie marină⁹⁰.

Forțele navale. Rusia a susținut creșterea capacităților Flotei de la Marea Neagră și a executat exerciții de antrenament cu nave și rachete cu implicarea submarinelor. De asemenea, Rusia a pregătit Districtul Militar Central pentru a sprijini, în caz de conflict, Districtul Militar de Sud.

Kremlinul a inundat mass media cu informații menite să alarmeze populația din Ucraina și să facă din Occident un agresor, pentru a crea condițiile pentru o viitoare escaladare a conflictului⁹¹. Aceste știri false au făcut parte din planul Rusiei de a crea o justificare pentru o eventuală implicare militară deschisă. V. Putin a urmărit să creeze o confuzie militară pentru guvernul ucrainean care să destabilizeze proclamarea independenței Bisericii Ucrainene față de cea a Moscovei, fapt ce a reprezentat o pierdere enormă a influenței sociale pe care Rusia a avut-o în Ucraina. Prin știrile false, Rusia a încercat, de asemenea, să facă din Ucraina un agresor cu puțin înainte de votul din Adunarea Generală a ONU care dorea condamnarea oficială a militarizării Crimeei, Mării Azov și a Mării Negre. Oricum, Rusia a demonstrat că se pregătește să se angajeze, în mod deschis, într-un conflict cu Ucraina.

Rusia a perceput lipsa de răspuns a NATO cu privire la agresiunea din Marea Azov ca pe o oportunitate de a escalada ciocnirile cu Ucraina în viitor. NATO a eșuat în adoptarea unui curs de acțiune unitar, ca răspuns la acțiunea Rusiei din strâmtoarea Kerchi. Mai mult, statele membre NATO au făcut cunoscute păreri diferite și au avut grade diferite de îngrijorare în acest caz. SUA a dat răspunsul cel mai puternic la agresiunea Rusiei, deși insuficient pentru a împiedica acțiuni ofensive viitoare ale Rusiei asupra Ucrainei. SUA a intenționat să trimită o navă de luptă în Marea Neagră, aparținând Flotei a 6-a, care, în coordonare cu Turcia să împiedice Rusia să-și extindă amenințarea în Marea Neagră. UE nu a fost capabilă să stabilească noi sancțiuni împotriva Rusiei, Franța și Germania, anunțând intenția de a nu impune alte sancțiuni, preferând calea diplomatică pentru a preveni o escaladare a situației. Kremlinul a

---

⁹⁰ ***, „Strategic exercise Tsentr-2019 to be held in September”, 4 December 2018, TASS, URL: <https://tass.com/defense/1034163/>, accesat la 03.02.2019.

⁹¹ ***, „Kremlin’s Persistent Claim of “Expected Chemical Attack by Ukraine Armed Forces in Donbas” Worrying -MP”, Unian, 10 December 2018, URL: <https://www.unian.info/politics/10370694-kremlin-s-persistent-claim-of-expected-chemical-attack-by-ukraine-armed-forces-in-donbas-worrying-mp.html>, accesat la 03.02.2019.

continuat să abată atenția de la caracteristicile unei escaladări a situației pentru a preveni un răspuns mai puternic din partea NATO. Cel mai probabil, Putin a folosit un amestec de stimulente și presiune asupra președintelui Turciei, pentru a se asigura că acesta nu se va implica într-o viitoare escaladare a situației împotriva Ucrainei.

Rusia a folosit o multitudine de instrumente de putere, inclusiv presiunea militară, pentru a amenința Ucraina, pe măsură ce se apropia un moment politic cheie, alegerile prezidențiale. Kremlinul a intenționat să folosească amenințarea cu escaladarea conflictului militar pentru a îl forța pe președintele ucrainean, Petro Poroshenko, să implementeze și să extindă legea marțială, în ideea că acest lucru va duce la erodarea sprijinului populației în vederea alegerilor din 2019. Poroshenko nu s-a lăsat indus în eroare și a ridicat legea marțială, motiv pentru care Rusia și-a modificat planul, prin creșterea instabilității sociale și economice în Ucraina⁹². Acest efort din partea Rusiei a prevăzut o combinație de provocări militare și non-militare, plecând de la intensificarea atacurilor cibernetice, sabotaj și chiar acțiuni militare directe. O măsură în acest sens poate fi considerată și construcția gardului de la granița cu Peninsula Crimeea construit, după spusele acestora, pentru a evita pătrunderea sabotajilor din Ucraina⁹³. Acest gard servește și altor scopuri, cum ar fi nevoia de a securiza teritoriul Rusiei în fața numărului crescut de sisteme de armament desfășurate de-a lungul graniței de sud a Ucrainei.

3. Rolul unor schimbări în structura forțelor armate

Armata rusă a continuat procesul de reorientare a instruirii trupelor, trecând de la pregătirea pentru un conflict convențional, de mare amploare, la apărarea împotriva acțiunilor militare hibride (non-liniare în varianta rusească). Convinși de faptul că noul raport de forțe între militar și non-militar este în plină schimbare, forțele armate ruse acționează pe deplin în acest sens⁹⁴. Astfel, pentru a crește gradul de coeziune al operațiilor informaționale, președintele Putin a aprobat, în anul 2018,

---

⁹² ***, „Poroshenko Ends Martial Law in Ukraine as Tensions with Russia Continue”, *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 26 December 2018, URL: <https://www.rferl.org/a/ukraine-ends-martial-law/29677677.html>, accesat la 03.02.2019.

⁹³ ***, „Russia Builds Border Fence between Crimea and Ukraine Proper,” *Al Jazeera*, 28 December 2018, URL: www.aljazeera.com/news/2018/12/russia-builds-border-fence-crimea-ukraine-proper-181228145700919.html, accesat la 03.02.2019.

⁹⁴ ***, *Special Operations Forces*, August 2018, Volume 8, Issue 8, Foreign Military Studies Office, The Russian Perspective of “Friction” and “Wear” in Hybrid War, URL: <https://aquadoc.typepad.com/files/oe-watch-vol-08-issue-08-aug-2018.pdf>, accesat la 03.04.2019.

crearea unei Direcții Politico-Militare⁹⁵ în cadrul Ministerului Apărării, numind la comanda acesteia un ofițer cu experiență de luptă dobândită pe frontul din Siria, fost comandant al Districtului Militar de Vest, numire ce denotă importanța ce se acordă acestei structuri în cadrul efortului general de modernizare a structurilor armatei, precum și traiectoria pe care se încadrează viitorul acțiunilor militare ce vor fi duse de Rusia. Noutatea rezidă în faptul că Ministerul Apărării va numi în fiecare unitate, până la nivel companie, ofițeri care să raporteze direct acestei Direcții Politico-Militare, o structură de comandă paralelă, pe care factorii de conducere o consideră ca fiind potrivită pentru un conflict modern, cu sarcina de a administra componenta morală și ideologică în rândul militarilor considerând că „în condițiile informatizării globale și a confruntării psihologice cu Occidentul, rolul politicului și al unității morale în cadrul armatei și societății crește dramatic”⁹⁶.

În efortul său de a contracara propaganda adversă, Kremlinul se teme ca nu cumva acțiunile acesteia să amenințe unitatea forțelor sale armate. Comandantul Direcției Politico-Militare, într-o alocuțiune adresată unor cadeți, afirma că unul de obiectivele sale este de a crea „conștiința patriotică” în întreg sistemul de apărare rus și că, pe viitor, programa de învățământ din școlile militare se va modifica prin includerea temelor de instruire politico-militară⁹⁷. Prin această modificare, Kremlinul vrea să se asigure că generațiile viitoare de ofițeri vor conștientiza importanța susținerii efortului factorilor politici și că obiectivele acestora vor fi îndeplinite cu mai multă seriozitate. Este de așteptat ca această Direcție să se ocupe și de propaganda politico-militară externă. Kremlinul folosește în mod regulat presa de stat în sprijinul campaniilor sale informaționale și cu siguranță va integra efortul acestora în atingerea obiectivelor sale.

---

⁹⁵ Jeremiah Jacques, „Putin Creates Political Wing for Russian Army, in Chilling Echo of Soviet Era”, *The Trumpet*, 7 August 2018, URL: <https://www.thetrumpet.com/17585-putin-creates-political-wing-for-russian-army-in-chilling-echo-of-soviet-era>, accesat la 03.04.2019.

⁹⁶ Alexander Knshin, „Putin Recreates Soviet-Era Patriotic Directorate in Russia's Army”, *The Moscow Times*, 31 July 2018, URL: <https://www.themoscowtimes.com/2018/07/31/putin-recreates-soviet-era-patriotic-directorate-russias-army-a62402>, accesat la 03.02.2019.

⁹⁷ Mason Clark, Catherine Harris, „Russia's New Tool for Wielding Information”, *Institute for the Study of War*, 15 January 2019, URL: <http://iswresearch.blogspot.com/search?updated-max=2019-03-12T17:29:00-04:00>, accesat la 03.04.2019.

VOSTOK 2018

Pe linia modernizării procedurilor de ducere a acțiunilor de luptă și de testare a diferitelor sisteme de comandă se înscrie și exercițiul VOSTOK 2018, al cărui obiectiv declarat a fost acela de a îmbunătăți practica operațiilor terestre, maritime și aeriene în regiunea estică și regiunea oceanică⁹⁸. Acesta s-a desfășurat în perioada 11-17 septembrie, în patru terenuri de antrenament și în apele teritoriale ale Japoniei, Marea Bering și Marea Okhotsk, cu implicarea forțelor terestre, navale și aeriene, la care au participat peste 300.000 militari, 1.000 avioane și aeronave fără pilot, 80 nave, 36.000 tancuri și alte vehicule. Magnitudinea exercițiului a putut fi constatată observând datele de mai sus, făcute publice de către Ministerul Apărării al Federației Ruse. La acestea se adaugă declarațiile lui Sergey Shoygu, care au subliniat amploarea sa, prin comparația cu exercițiul ZAPAD (cel mai amplu set de manevre desfășurat în perioada sovietică: 100.000 – 150.000 soldați în cadrul Pactului de la Varșovia, în Europa de Est)⁹⁹. Shoygu afirma: „Va fi ceva de genul ZAPAD, dar, în plus, se va impune un anumit mod de lucru”¹⁰⁰. „Imaginați-vă, 36.000 de vehicule militare deplasându-se în același timp: tancuri, blindate pentru transportul trupelor, vehicule de luptă ale infanteriei. Și toate acestea, desigur, în condiții apropiate cât mai mult posibil de o situație de luptă”¹⁰¹. Mai mult, preciza și că VOSTOK-2018 „va fi fără precedent în termeni de arie geografică și putere a centrelor de comandă și control și a forțelor care vor participa”¹⁰².

Analizând datele oficiale, prezentate înainte de începerea exercițiului, s-au putut identifica subiecte de interes prin detaliile care au atras atenția:

- din perspectiva numărului militarilor implicați, acest exercițiu a avut de 23 ori mai mulți militari decât cifrele anunțate oficial pentru ZAPAD (chiar dacă surse internaționale estimau că în realitate ZAPAD a depășit

---

⁹⁸ Ministerul Apărării Federației Ruse, *Maneuvers Vostok 2018 – Briefing on maneuvers*, URL: <http://eng.mil.ru/en/mission/practice/more.htm?id=12194252@egNews>, accesat la 11.09.2018.

⁹⁹ Lilia Traci, „Rusia își etalează puterea militară, prin manevre de o amploare inedită”, *Agerpres*, 10 septembrie 2018, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/09/10/rusia-isi-etaleaza-puterea-militara-prin-manevre-de-o-amploare-inedita--173145>, accesat la 27.09.2018.

¹⁰⁰ Andrew Osborn, „Russia to hold its biggest war games since fall of Soviet Union”, *Reuters*, 28 August 2018, URL: <https://uk.reuters.com/article/uk-russia-wargames/russia-to-hold-its-biggest-war-games-since-fall-of-soviet-union-idUKKCN1LD0ON>, accesat la 10.09.2018.

¹⁰¹ Lilia Traci, *art. cit.*

¹⁰² ***, „Vostok-2018 exercise to be unprecedented in scale - Russian defense minister”, *TASS*, 20 August 2018, URL: <http://tass.com/defense/1017852>, accesat la 11.09.2018.

de mai bine de 3 ori cifrele anunțate oficial, de la aproximativ 13.000, la aproximativ 40.000);

- pentru prima dată, China a luat parte la acest gen de exerciții: faptul poate fi considerat un mesaj puternic pe care Rusia a vrut să îl transmită la nivel internațional.

Post-VOSTOK, ministrul apărării rus rezuma manevrele, făcând referiri la magnitudinea exercițiilor ca fiind „cele mai ample exerciții din istoria modernă a Rusiei”¹⁰³.

Revenind la tema transparenței, în acest sens se menționa: „Ministrul Apărării a acordat o atenție deosebită faptului că manevrele au devenit fără precedent în deschiderea lor”¹⁰⁴. Comunicatul continuă prin exemplificarea acțiunilor Rusiei îndreptate în direcția oferirii de transparență cu ocazia VOSTOK 2018: informări NATO în cadrul Consiliului NATO-Rusia și în cadrul OSCE, forțele armate ruse au informat peste 80 de atașați militari și 187 de reprezentanți ai mass-media privind obiectivele și sarcinile evenimentului, 326 reprezentanți ai mass-media ruse și internaționale au putut mediatiza evenimentul, au fost invitați 87 observatori din 59 țări.

Alături de datele care generează informații cu privire la dorința afirmată public a Rusiei de a contribui la sporirea transparenței, în urma exercițiului, de interes sunt și acele aprecieri oficiale care ne indică semnificația dată participării Chinei la exercițiu de către Rusia. Din comunicatul oficial al Ministerului Apărării al Federației Ruse post-manevre, reiese dorința de a consolida cooperarea Rusia-China și în zona militară, apreciindu-se că „este pentru prima dată când desfășurăm astfel de exerciții de luptă întrunite de amploare împreună cu forțele armate străine. Vom dezvolta această cooperare militară pentru a spori stabilitatea și securitatea în zona euroasiatică”¹⁰⁵. Afirmarea este în aceeași linie cu declarațiile liderilor Federației Ruse și Chinei, cu ocazia întrevederii aflate sub cupola forumului economic de la Vladivostok, desfășurat aproape concomitent cu VOSTOK 2018. Vladimir Putin și Xi Jinping punctau relațiile

---

¹⁰³ Ministerul Apărării Federației Ruse, *Russian Defence Minister summarises Vostok 2018 maneuvers*, 10 October 2018, URL: http://eng.mil.ru/en/news_page/country/more.htm?id=12199205@egNews, accesat la 10.10.2018.

¹⁰⁴ *Idem.*

¹⁰⁵ *Idem.*

de încredere dintre Moscova și Beijing, în diverse domenii (de la politică până la securitate, apărare) și dorința de a le dezvolta în continuare¹⁰⁶.

Din perspectiva oficială a Rusiei putem observa că, atât declarațiile pre- și post-VOSTOK 2018, au fost în direcția sublinierii magnitudinii manevrelor, dorinței afirmate public de a oferi transparență în urma derulării lor, dar și manifestării dezideratului de consolidare în continuare a relațiilor ruso-chineze ca sistem de referință pentru mediul de securitate în regiune.

Îngrijorările comunității internaționale au fost mai ales în direcția consolidării militare a Federației Ruse. În acest sens, reprezentantul Oficiului de Presă NATO, Dylan White afirma că VOSTOK 2018 „se înscrie într-o tendință pe care o vedem de la un timp: o Rusie mai sigură pe ea, care își majorează semnificativ bugetul apărării și prezența militară”¹⁰⁷. White face apel la transparență și predictibilitate¹⁰⁸. Din perspectivă regională, putem menționa și faptul că Japonia își exprima temerile ca Rusia să își sporească prezența militară în zonă (inclusiv, în Insulele Kurile ca punct de disensiune între cele două state)¹⁰⁹. Ceea ce era cert încă dinaintea desfășurării exercițiului era faptul că, așa cum prezentau surse mass-media, întreg repertoriul modern al armatei ruse urma să fie angrenat în Vostok 2018: rachete Iskander, tancuri T-80 și T-90, recentele avioane de luptă Su-34 și Su-35, fregate echipate cu rachete Kalibr¹¹⁰.

Mai mult, într-o sinteză *France Presse*, se aprecia că NATO denunța exercițiile, văzându-le ca pe o repetiție a „unui conflict de mare anvergură”¹¹¹, iar expertul militar Pavel Felghengauer făcea o serie de declarații care avertizau asupra semnificației VOSTOK 2018 la nivelul mediului de securitate internațional. El considera că acest exercițiu „este

---

¹⁰⁶ Lilia Traci, „Vladimir Putin: Relațiile dintre Rusia și China în domeniul apărării sunt bazate pe încredere”, *Agerpres*, 11 septembrie 2018, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/09/11/vladimir-putin-relatiile-dintre-rusia-si-china-in-domeniul-apararii-sunt-bazate-pe-incredere--173916>, accesat la 12.09.2018.

¹⁰⁷ Lilia Traci, „Rusia își etalează puterea militară, prin manevre de o amploare inedită”, *Agerpres*, 10 septembrie 2018, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/09/10/rusia-isi-etaleaza-puterea-militara-prin-manevre-de-o-amploare-inedita--173145>, accesat la 10.09.2018.

¹⁰⁸ Andrew Osborn, „Russia to hold its biggest war games since fall of Soviet Union”, *Reuters*, 28 august 2018, URL: <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKCN1LD0ON>, accesat la 14.08.2018.

¹⁰⁹ Gabriela Ionescu, Gabriela Badea, „Vostok-2018: Exerciții militare ale armatei ruse în Marea Japoniei”, *Agerpres*, 15 septembrie 2018, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/09/15/vostok-2018-exercitii-militare-ale-armatei-ruse-in-marea-japoniei--176580>, accesat la 21.09.2018.

¹¹⁰ Lilia Traci, *art. cit.*, 10 septembrie 2018.

¹¹¹ *Idem*.

o pregătire pentru un viitor război mondial. Statul Major rus consideră că acesta s-ar putea produce după 2020: fie un război global, fie o serie de conflicte regionale de amploare. Și inamicul sunt SUA și aliații lor”¹¹². La acestea se adăuga și semnificația participării Chinei, ca factor-cheie, potrivit lui Felghengauer acesta „nu este un semn, un mesaj, ci pregătirea unui război real de mare amploare”¹¹³.

Totuși, Maria Zaharova, purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe rus, făcea o serie de afirmații îndreptate în direcția dezmințirii acestor temeri: „VOSTOK-2018 se desfășoară departe de zona de responsabilitate a NATO și nu schimbă cu nimic securitatea statelor sale membre”¹¹⁴. Mai mult, pe de o parte, aserțiunile lui Vladimir Putin se îndreaptă în sfera încadrării exercițiului în categoria acțiunilor defensive și a sublinierii deschiderii de a informa comunitatea internațională pe tema manevrelor. „Politica noastră externă este orientată spre o colaborare constructivă cu toate țările interesate ... acesta este motivul pentru care 87 observatori din 59 de țări ale lumii asistă la aceste manevre”¹¹⁵. Pe de altă parte, el confirma intențiile de a continua consolidarea militară a Federației Ruse, apreciind că „datoria noastră este să fim pregătiți să ne apărăm suveranitatea, securitatea și interesele naționale, iar dacă este necesar să ne sprijinim aliații. Deci, vom continua să consolidăm forțele armate, să le echipăm cu ultimele generații de arme și tehnologie, să dezvoltăm cooperarea militară pe plan internațional”¹¹⁶.

*Ecouri post-VOSTOK 2018*¹¹⁷. Cu ocazia întâlnirii dintre secretarul general NATO și ministrul de externe Sergey Lavrov, în cadrul celei de-a 73-a sesiune a Adunării Generale a Națiunilor Unite (24-25 septembrie 2018), s-a adus în discuție exercițiul, mai ales în contextul importanței schimburilor de informații (dialogului), pentru actuala stare de tensiune, menținută de existența dezacordurilor profunde în anumite chestiuni esențiale specifice mediului de securitate regional european. Astfel, Jens Stoltenberg afirma: „NATO și Rusia au dezacorduri serioase cu privire la

---

¹¹² *Idem.*

¹¹³ *Idem.*

¹¹⁴ *Idem.*

¹¹⁵ Lilia Traci, „Vostok-2018: Vladimir Putin susține că Rusia nu are și nu poate avea planuri agresive”, *Agerpres*, 13 septembrie 2018, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2018/09/13/vostok-2018-vladimir-putin-sustine-ca-rusia-nu-are-si-nu-poate-avea-planuri-agresive--175146>, accesat la 14.09.2018.

¹¹⁶ *Idem.*

¹¹⁷ Cătălina Todor, „Vostok 2018”, în *Dinamica mediului de securitate*, iunie – septembrie 2018, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, URL: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_iun-sep18.pdf, accesat la 12.01.2019.

o serie de probleme, ceea ce face dialogul nostru și mai important. Astăzi, am discutat despre postura și exercițiile militare, inclusiv despre exercițiul recent al Rusiei, VOSTOK, precum și despre exercițiul viitor al NATO, TRIDENT JUNCTURE. Am subliniat, de asemenea, preocupările NATO față de acțiunile agresive, în derulare, ale Rusiei în Ucraina și am exprimat puternica solidaritate cu Regatul Unit în urma atacului din Salisbury. Ministrul Lavrov și cu mine am fost de acord să continuăm legăturile”¹¹⁸. Prin urmare, schimbului de informații care include VOSTOK 2018 îi este evidențiată importanța în crearea de transparență și predictibilitate în mediul internațional.

Au fost suspiciuni asupra lipsei de acuratețe a informațiilor declarate oficial de către Rusia. De această dată, spre deosebire de ZAPAD 2017, când numărul militarilor a fost estimat ca fiind, probabil, de 3 ori mai mare decât cel anunțat oficial¹¹⁹, în cazul VOSTOK specialiștii consideră că acesta ar fi putut fi mult mai mic față de cel anunțat oficial, având în vedere efortul necesar unei asemenea mobilizări. Spre exemplu, potrivit expertului militar rus Alexander Golts, ar fi fost aproape imposibil de susținut un exercițiu la o scară atât de mare ca cea anunțată pentru VOSTOK 2018, fără a constrânge legăturile de transport limitate între Rusia Centrală și Orientul Îndepărtat timp de câteva săptămâni¹²⁰.

Justin Dell aprecia că scopul manevrelor ar fi fost acela de a face o demonstrație de forță Washingtonului și NATO, cel mai probabil printr-o declarație politică comună ruso-chineză în această direcție sau o declarație de consolidare a relațiilor lor, chiar dacă Dell consideră prematură semnificația de aliere dintre China și Rusia la VOSTOK 2018. Chiar dacă relațiile sunt mai strânse în ultima perioadă, totuși există puncte potențiale divergente importante: teritoriile Orientului Îndepărtat Rus, diferențele culturale care fac aderența la valori comune mai dificilă etc.¹²¹ Totuși,

---

¹¹⁸ Site oficial NATO, *NATO Secretary General joins world leaders for UN General Assembly*, 26 septembrie 2018, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_158289.htm?selectedLocale=en, accesat la data de 30.09.2018.

¹¹⁹ A se vedea detalii în Cătălina Todor, „Dezvoltări, acțiuni și reacții ale Federației Ruse cu impact asupra mediului de securitate internațional”, în *Evaluare strategică 2017 - Noi provocări într-o lume tot mai fracturată*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2018.

¹²⁰ *Dmitry Gorenburg*, „5 things to know about Russia’s Vostok-2018 military exercises”, *The Washington Post*, 13 September 2018, URL: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/09/13/5-things-to-know-about-russias-vostok-2018-military-exercises/?noredirect=on&utm_term=.433110931f6f, accesat la 14.09.2018.

¹²¹ Justin Dell, „Eyes East: Bringing “Vostok 2018” into Focus”, NATO Association of Canada, 24 September 2018, URL: <http://natoassociation.ca/eyes-east-bringing-vostok-2018-into-focus/>, accesat la 28.09.2018.

Dell consideră manevrele ca fiind o demonstrare a consolidării militare ruse¹²².

China, la rândul ei, a avut o serie de interese pentru a se angrena în această manifestare de forță. Zi Yang, specialist în cadrul Școlii de Studii Internaționale S. Rajaratnam (RSIS), Universitatea Tehnologică Nanyang, Singapore, sistematiza patru mari factori posibili motivatori ai Chinei: 1. demonstrarea apropierii ruso-chineză și a capabilităților de luptă la sol ale armatei chineze (având în vedere deteriorarea relațiilor cu SUA în mandatul lui D. Trump; tensiunile regionale cu actori precum Vietnam și India), 2. afișarea rezultatelor reformei militare a Rusiei și faptul că este capabilă să poarte un război modern, 3. testarea rezultatelor propriei reforme militare și, nu în ultimul rând 4. învățarea de la omologii ruși care se întorc din campaniile din estul Ucrainei și din Siria¹²³. Din perspectiva Chinei, angrenarea sa nu a fost făcută fără ca și anumite interese ale ei să fie aservite. Informațiile inexacte, lipsite de acuratețe între declarațiile oficiale și cele reale de după desfășurarea manevrelor, este probabil să fi fost voit exploatare ca impact atât de către Rusia, cât și de către China. Zi Yang aprecia că: „exagerarea unor analiști și a mass-media cu privire la VOSTOK 2018 ca începutul unei noi alianțe militare chino-ruse se potrivește perfect interesului Beijingului și Moscovei în proiectarea unei imagini puternice și unificate, în ciuda existenței suspiciunii reciproce”¹²⁴.

Cele mai importante ecouri ale manevrelor desfășurate între 11 și 17 septembrie 2018 sunt: VOSTOK 2018 a fost un alt model de pseudo-transparentță alături de ZAPAD 2017, chiar dacă dintr-o altă perspectivă și cu alte interese față de acesta (dacă la ZAPAD 2017 este posibil ca pseudo-transparentța să fi fost folosită de Rusia pentru a nu intra sub incidența unor misiuni de observare în coordonatele stabilite de către Documentul de la Viena, în cazul VOSTOK 2018 aceasta e posibil să fi fost utilizată pentru a face o demonstrație de forță la nivel regional și internațional); VOSTOK 2018 ca demonstrație de forță militară pentru SUA și echilibru de putere alături de China.

---

¹²² *Idem.*

¹²³ Zi Yang, Vostok 2018: Russia and China's Diverging Common Interests, *The Diplomat*, 17 September 2018, URL: <https://thediplomat.com/2018/09/vostok-2018-russia-and-chinas-diverging-common-interests/>, accesat la 22.09.2018.

¹²⁴ *Idem.*

***

Direcția de acțiune a politicii externe a Rusiei a fost clar exprimată de V. Putin cu ocazia discursului anual din Parlamentul rus „în trecut nu ați vrut să ne ascultați, veți asculta de acum încolo (cu referire la SUA)”¹²⁵. O alocuțiune plină de înțelesuri, și nu ascunse așa cum se obișnuia din partea Rusiei. V. Putin și-a exprimat intenția de a implica Rusia în marile probleme care sunt pe agenda globală a securității și geopoliticii: de la sprijinul acordat fără rezerve președintelui sirian Bashar al-Assad, din dorința de a obține un cap de pod în regiunea mediteraneeană și de a crește influența Rusiei în Orientul Mijlociu, regiune în care Iranul și Israelul se amenință reciproc cu tot mai multă îndârjire, până la sprijinul acordat Serbiei în domeniul energiei și armamentului în regiunea Central și Est Europeană, unde Lituania și Polonia exprimă deseori temeri cu privire la amenințarea rusească și susțin cu tărie sancțiunile economice impuse Rusiei.

Inconsistența politicii americane sub președintele Donald Trump, în ce privește relația cu Rusia, dă o notă de incertitudine asupra modului cum Occidentul va răspunde dorinței crescute a Kremlinului de a-și proiecta puterea dincolo de granițele sale, mai ales că sunt semnale care dau de înțeles că politica Occidentului față de Rusia nu se va schimba în mod dramatic în viitor, mai ales prin faptul că Rusia pare în măsură să contracareze retorica occidentală anti-Kremlin.

În politica internațională, Rusia acționează prin prisma percepției că lumea este în tranziție, de la o ordine unipolară la una multipolară. Deși multipolaritatea nu este obiectiv primordial, Occidentul dorește menținerea actualului sistem pentru a-și putea promova cultura, interesele, instituțiile, ceea ce reprezintă o sursă de instabilitate internațională. Rusia dorește să devină un pol de putere cu aspirația de a fi un important centru de influență globală și, de asemenea, urmărește regionalizarea pe glob, pentru a ușura multipolaritatea și, astfel, să își sporească influența.

---

¹²⁵ Kersten Knipp, „Russia's conflict-laden foreign policy”, Deutsche Welle, 12 March 2018, URL: <https://www.dw.com/en/russias-conflict-laden-foreign-policy/a-42916379>, accesat la 12.01.2019.

Capitolul 3: STATELE UNITE ALE AMERICII, CHINA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: TRANZIȚIA CARE ÎNCĂ AȘTEAPTĂ

Mihai ZODIAN

Prezentul capitol este structurat în două părți, un tablou al elementelor puterii americane și o trecere în revistă a principalelor evenimente din cursul anului 2018, anume, relațiile cu China din perspectiva comerțului și a problemelor din Marea Chinei de Sud, Coreea de Nord și subiectul proliferării nucleare și relațiile transatlantice, agenda economică fiind accentuată. Pentru administrația Trump, comerțul a reprezentat nu numai o temă electorală, ci și una dintre prioritățile politicii sale externe și s-a intersectat cu multe subiecte, în special cu cele de securitate. Discuțiile dificile cu Beijingul și cazul Huawei reprezintă exemple elocvente.

Firul conceptual este oferit de o versiune a teoriei tranziției puterii, utilizată în scopuri euristice, pentru a structura conceptual evenimentele și a construi unele scenarii¹²⁶. Ideea principală este că, deși tensiunile dintre puterea dominantă și potențialii competitori reprezintă o amenințare la adresa securității globale, dacă ne uităm cu atenție la schimbarea resurselor de putere și la ritmul modificărilor, trăim încă într-o lume stabilă în ceea ce privește relațiile dintre actorii majori, după standarde istorice. Momentan, nu există nici capacitățile, nici motivațiile pentru competiții de anvergură (nu mă refer aici la rivalități locale sau regionale) analoge cu Războiul Rece sau scenarii mai pesimiste, o opinie de altfel împărtășită, chiar și de specialiști care se așteaptă la o creștere a conflictualității¹²⁷.

---

¹²⁶ Pe larg în A. F. K. Organski, Jacek Kugler, *The War Ledger*, The University of Chicago Press, 1980, pp. 19-22; Daniel S. Geller, J. David Singer, *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*, Cambridge University Press, 1998; Edward A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Polirom, Iași, 2007; Simona R. Soare, „Tranziția de putere”, în Daniel Biro (coord.), *Relațiile Internaționale Contemporane. Teme centrale în politica mondială*, Polirom, pp. 19-40.

¹²⁷ John J. Mearsheimer, *The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities*, Yale University Press, 2018.

Interpretarea aplicată aici este mai curând metaforică, din mai multe motive. Teoriile din cadrul disciplinei relațiilor internaționale nu sunt suficient de precise, iar datele, deseori, se pretează unor prelucrări ambigue, probleme fundamentale ca măsurarea puterii nefiind încă lămurite. Explicația de față depinde de două variabile, evoluția distribuției puterii și gradul de satisfacție al decidenților față de ordinea existentă; lumea este organizată într-o ierarhie de puteri, iar când decalajul scade rapid între primele clasate, crește potențialul apariției unor conflicte de amploare¹²⁸.

Prin acest proces, versiunea originală elaborată de autori ca A.F.K. Organski sau J. Kugler, explica, declanșarea războaielor mondiale sau a celui napoleonian și o extrapola pentru competiția dintre SUA și Uniunea Sovietică, care, chiar dacă nu a rezultat într-un război, a reprezentat o rivalitate intensă și globală¹²⁹. Astfel, puterea dominantă și un competitor se apropie, ca nivel al resurselor, în mod rapid, iar elitele unuia dintre cei doi actori încep un conflict, fie pentru a schimba ordinea ierarhică, fie pentru a preveni modificarea acesteia¹³⁰. După cum se observă, teoria este indeterminată, deoarece a doua variabilă, satisfacția/percepția amenințărilor este dificil și de explicat, în cadrul acestei teorii, și este estimată indirect, ceea ce face consecințele greu de evaluat, anume, dacă schimbarea de putere duce sau nu la un conflict¹³¹.

Pentru tematica de față, teoria propusă este utilă, deoarece ne atrage atenția asupra unor tendințe și mecanisme cauzale, iar aceasta a fost testată în cadrul unui program de cercetare consacrat de patru decenii. O voi folosi ca un reper comparativ de organizare a evenimentelor, în special în ceea ce privește evaluarea puterii americane. De asemenea, este utilă pentru a înțelege și contextul negocierilor comerciale purtate de administrația Trump, ambele subiecte fiind tratate în continuare, alături de evenimentele din Marea Chinei de Sud și programul nuclear nord-coreean.

Ca și teoriile înrudite, ale declinului marilor puteri, cele ciclice etc., teoria tranziției puterii este o concepție destul de controversată, acuzată de ideologizare, iar modalitatea retorică în care ideea principală a fost reluată, parțial, de Graham Allison, într-un articol celebru, a complicat

---

¹²⁸ A. F. K. Organski, Jacek Kugler, *op. cit.*

¹²⁹ *Ibidem*, pp. 19-22, 24-28, 38-42.

¹³⁰ *Ibidem*.

¹³¹ *Ibidem*, pp. 22-23, 38-42; Edward A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Polirom, Iași, p. 306.

discuțiile, inducând o nuanță pesimistă¹³². Aici este privită doar ca un indiciu al unei tendințe, similar modului în care Robert Keohane privea neorealismul lui Waltz sau a utilității structuralismului în interpretarea revoluțiilor. Știm că ne spune ceva despre politica globală, dar trăim într-o lume în care conflictualitatea este, de obicei, exagerată de analiști, puterea și capabilitățile sunt greu de evaluat, evaluarea este intersubiectivă, iar garanțiile securității tind să fie subestimate¹³³.

1. Rolul SUA în structura globală a puterii

Subcapitolul contextualizează descrierea principalelor evenimente care au influențat Statele Unite, din perspectivă politico-militară, în cursul anului 2018. Acesta este organizat pornind de la o concepție realistă, teoria tranziției puterii, în funcție de surse specifice ale potențialului de acțiune, agregate în final. Teoria ne oferă un „fir roșu” al capitolului, câteva idei principale asupra cărora ne putem concentra și posibilitatea de a face predicții.

Estimarea puterii reprezintă una dintre principalele dificultăți cu care se confruntă cercetătorii din domenii precum științele politice, studiile de securitate sau relațiile internaționale, și face dificilă testarea unor teorii¹³⁴. Mai întâi, conceptul se poate referi la relațiile dintre actori sau la sursele influenței și controlului, substanța acestor legături¹³⁵. Urmând argumentarea lui K. Waltz, aici va fi folosit sensul de resursă, care permite o distincție mai clară între cauze, schimbarea sau conservarea distribuției de putere și efecte (stabilitate internațională, conflictualitate etc)¹³⁶. Apoi, interpretarea datelor și a indicatorilor este pusă sub semnul întrebării, în cursul cercetărilor. De exemplu, nu există criterii empirice clare sau cel puțin consensuale de delimitare a tipurilor de sisteme, din

---

¹³² Steve Chan, „Is There a Power Transition between the U.S. and China? The Different Faces of National Power”, *Asian Survey*, September-October 2005, pp. 687-701; Simona Soare, „Tranziția de putere”; Graham Allison, „The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War?”, *The Atlantic*, 24 September 2015, URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/united-states-china-war-thucydides-trap/406756/>, accesat la 12.01.2019; Graham Allison, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, Houghton Mifflin Harcourt, 2017.

¹³³ Janice Gross Stein, „Psychological Explanations of International Decision Making and Collective Behavior”, în Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons, *Handbook of International Relation*, Sage, 2013.

¹³⁴ Andrei Miroiu, *Balanță și hegemonie*, Tritonic, București, 2005, p. 23.

¹³⁵ Lucian Dîrdală, „Prefață”, în Robert A. Dahl, *Poliarhiile*, Institutul European, Iași, 2000, pp. 1-10.

¹³⁶ Kenneth N. Waltz, *Teoria politicii internaționale*, Polirom, Iași, 2006.

punct de vedere al resurselor, ceea ce afectează, în primul rând, dezbaterile despre unipolaritate¹³⁷. Nici nu se pot cuantifica foarte ușor toți factorii pe care specialiștii îi consideră importanți, exemple fiind aici cultura politică, capacitatea de guvernare etc¹³⁸. Cu toate acestea, conceptul este greu de abandonat, deoarece el promite să explice probabilitatea unor efecte, în special când este vorba despre relații conflictuale, ceea ce forțează cercetătorii să recurgă la diverse improvizații.

În acest subcapitol, vor fi urmate recomandările clasice ale lui Hans J. Morgenthau și ale proiectului *Correlates of War*, alături de sugestii propuse de Ashley Tellis, Janice Bially, Christopher Layne și Melissa McPherson, într-un studiu RAND, în special în ceea ce privește inovațiile și cunoașterea, încadrate în armătura conceptuală a teoriei tranziției puterii¹³⁹. Astfel, vor fi trecute în revistă geografia, cultura politică, economia, dezvoltarea tehnologică, forțele armate și sistemul politic, cu scopul de a evalua poziția internațională a Statelor Unite, principalele tendințe și unele consecințe asupra stabilității globale.

Semnificația vecinătății actorilor internaționali se schimbă mai greu, prin comparație cu alte surse ale potențialului, dar uneori, poate fi trecută cu vederea¹⁴⁰. Spre deosebire de puteri precum China, Statele Unite au relații, în general, destul de apropiate cu statele din regiunea sa, precum Mexic și Canada, și rămâne principala putere din acel spațiu, cu implicația că, în continuare, are nevoie de aliați și parteneri pentru a-și apăra interesele în alte zone¹⁴¹. Cu aproape 330 milioane de locuitori, se situează pe al treilea loc în lume și beneficiază de un teritoriu de

---

¹³⁷ Ashley J. Tellis, Janice Bially, Christopher Layne, Melissa McPherson, *Measuring National Power in the Postindustrial Age*, RAND Corporation, 2000, URL: https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1110.html, accesat în 12.01.2019; pentru discuții despre unipolaritate de pe piața românească, vezi Simona R. Soare, *Sub povara a 90.000 de tone de diplomație? Statele Unite ale Americii, strategia hegemonică și declinul relativ de putere*. Editura Militară, 2013 și Joseph S. Nye jr, *Viitorul puterii*, Polirom, Iași, 2012.

¹³⁸ David A. Baldwin, *Power and International Relations. A Conceptual Approach*, Princeton University Press, 2016, p. 76.

¹³⁹ Ashley J. Tellis, Janice Bially, Christopher Layne, Melissa McPherson, *op. cit.*; A. F. K. Organski, Jacek Kugler, *The War Ledger*, The University of Chicago Press, 1980.

¹⁴⁰ Vezi Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah*, Univers Enciclopedic, București, 2010.

¹⁴¹ Mihai Zodian, „America de Nord”, în Stan Anton (coord.), *Evaluare Strategică 2014*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2014, pp. 7-9.

dimensiuni continentale și de acces la resurse importante, dintre care hidrocarburile au fost stimulate în ultimii ani¹⁴².

Aceste caracteristici și influențe nu sunt date naturale, ci consecințe ale unor procese istorice de anvergură din istoria ultimelor secole ale continentului american, iar unele fenomene continuă sau se modifică și în zilele noastre. De exemplu, administrația Trump a dezvoltat relații ambigue cu Mexic și Canada, fundamente ale securității SUA, din motive comerciale, dar și în legătură cu des criticata sa politică despre migrație, care a condus, printre altele, și la o criză bugetară¹⁴³. Tensiunile legate de Venezuela reprezintă un alt exemplu¹⁴⁴.

Principalul proces care influențează cultura politică americană este cel de polarizare a atitudinilor referitoare la anumite teme politice, tendință care se regăsește și la nivelul coagulării principalelor partide politice americane, Republican și Democrat. Potrivit institutului *Pew*, partizanii primilor accentuează subiecte precum combaterea terorismului, creșterea economică, migrația, protecția socială minimală¹⁴⁵. De cealaltă parte, democrații sunt interesați de sistemele de sănătate, educație, mediu, combaterea sărăciei sau încălzirea globală¹⁴⁶.

Polarizarea pentru chestiunile de securitate înseamnă că administrațiile americane sunt mai ideologizate, fie din motive ce țin de identitatea echipelor, fie pentru că au interesul de a fi realese, cu unele limite, cum ar fi sprijinul pentru NATO, puternic în rândul ambelor categorii de simpatizanți¹⁴⁷. Mecanismele de decizie pot deveni problematice, în condițiile în care una dintre camerele Congresului este controlată de un partid, iar Casa Albă, de un lider din cealaltă parte, cum s-a întâmplat în timpul

---

¹⁴² ***, „U.S. and World Population Clock”, United States Census Bureau, 15 June 2019, URL: <https://www.census.gov/popclock/>, accesat în 15.06.2019; ***, *Annual Energy Outlook 2019*, U.S. Energy Information Administration, 24 January 2019, URL: <https://www.eia.gov/outlooks/aeo/pdf/aeo2019.pdf>, accesat în 16.02.2019.

¹⁴³ Vezi mai jos, discuția despre politica comercială.

¹⁴⁴ Curt Mills, „Trump, Pompeo Quietly Pursue Hawkish Course on Venezuela”, *The National Interest*, 7 June 2018, URL: <https://nationalinterest.org/blog/the-skeptics/trump-pompeo-quietly-pursue-hawkish-course-venezuela-26164>, accesat în 17.01.2019.

¹⁴⁵ ***, „Republicans and Democrats have grown further apart on what the nation's top priorities should be”, Pew Research Center, 5 February 2019, URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/02/05/republicans-and-democrats-have-grown-further-apart-on-what-the-nations-top-priorities-should-be/>, accesat în 12.02.2019.

¹⁴⁶ *Ibidem*.

¹⁴⁷ Henry Kissinger, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomația secolului XXI*, Incitatus, 2002, pp. 204-220; ***, „Large majorities in Both Parties Say NATO Is Good for the U.S.”, Pew Research Center, 2 April 2019, URL: <https://www.people-press.org/2019/04/02/large-majorities-in-both-parties-say-nato-is-good-for-the-u-s/>, accesat în 14.05.2019.

mandatului lui Barack Obama și acum, după alegerile parțiale. De asemenea, se explică și unele orientări „jacksoniene” ale Executivului, adică o combinație de naționalism, critică a elitelor politice, scepticism față de cooperarea internațională clasică și sprijinirea dezvoltării forțelor armate ale SUA, însă doar pentru combaterea amenințările directe, caracteristici care nu se reduc la personalitatea președintelui Donald Trump¹⁴⁸.

Produsul Intern Brut american s-a ridicat la 20.500 miliarde dolari, la sfârșitul lui 2018, în creștere cu 5% în termeni nominali și 2,9% în termeni reali, ceea ce reprezintă o performanță destul de bună, în timp ce productivitatea muncii, deși în creștere, s-a situat, în 2017 (ultima raportare disponibilă), la circa 103 dolari produși pe oră, sub media OECD, a Uniunii Europene sau a Japoniei¹⁴⁹. Procentual, Statele Unite reprezintă circa un sfert din economia mondială, ceea ce îi asigură o poziție solidă, dar și limitează tipul de politici pe care administrațiile le pot urmări¹⁵⁰. Au continuat disputele legate de deficit, datoria publică și finanțarea unor politici, precum cea a imigrației, în ceea ce privește faimosul zid de la frontiera cu Mexic¹⁵¹.

Cheltuielile de cercetare și dezvoltare s-au ridicat la circa 2,74% din PIB (2016), situând SUA pe locul 10, dar prima între actorii majori; la numărul de cercetări pe mia de locuitori, pe locul 20, depășită de aliați și parteneri; cu 14% din totalul cercetărilor pe plan global (2013) și aproximativ 600.000 de patente depuse (2017)¹⁵². Trebuie subliniat că, în

---

¹⁴⁸ Walter Russell Mead, „The Jacksonian Tradition and American Foreign Policy”, *The National Interest*, no. 58, Winter 1999/2000, pp. 5-29; Michael Clarke, Anthony Ricketts, „Donald Trump and American foreign policy: The return of the Jacksonian tradition”, *Comparative Strategy*, vol. 37, no. 4, 2017, pp. 366-379; Kristen Bialik, „State of the Union 2018: American’s views on key issues facing the nation”, *Pew Research Center*, 29 January 2018, URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/29/state-of-the-union-2018-americans-views-on-key-issues-facing-the-nation/>, accesat în 12.01.2019.

¹⁴⁹ ***, „Gross Domestic Product, Fourth Quarter and Annual 2018 (Initial Estimate)”, BEA, 28 February 2019, URL: <https://www.bea.gov/news/2019/initial-gross-domestic-product-4th-quarter-and-annual-2018>; OECD, „GDP per hour worked”, 2019, URL: <https://data.oecd.org/lprdy/gdp-per-hour-worked.htm>, accesate în 11.01.2019.

¹⁵⁰ „US GDP as % of World GDP”, YCharts, URL: https://ycharts.com/indicators/us_gdp_as_a_percentage_of_world_gdp, accesat în 10.06.2019; Joseph S. Nye jr, *Viitorul puterii*.

¹⁵¹ Bob Bryan, „The government shutdown is now the longest on record...”, *Business Insider*, 21 January 2019, URL: <https://www.businessinsider.com/government-shutdown-timeline-deadline-trump-democrats-2019-1>, accesat în 12.02.2019.

¹⁵² „Research and development expenditure (% of GDP)”, „Researchers in R&D (per million people)”, „Patent application, residents”, „Patent applications, nonresidents”, World Bank, URL: <https://data.worldbank.org/indicator>, accesat în 09.06.2019; UNESCO, *UNESCO Science Report. Towards 2030*, 2015, URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235406>, accesat în 10.01.2019.

ceea ce privește știința și tehnologia avansată, Statele Unite sunt intens concurate, nu doar de Uniunea Europeană sau Japonia, ci, din ce în ce mai mult, de China, care a depus de două ori mai multe patente, de pildă¹⁵³. Își mențin superioritatea în ceea ce privește ierarhia și capacitatea supercalculatoarelor pe care le operează, Beijingul fiind pe locul al doilea, dar se situează pe locul 9 pentru viteza rețelelor fixe și pe 33, pentru cele mobile¹⁵⁴.

Administrația Trump a intensificat creșterea cheltuielilor militare, în 2018, la circa 650 miliarde de dolari, reprezentând 36% din PIB-ul mondial, situându-se, în continuare pe primul lor, urmată de China și, la mare distanță, de Arabia Saudită, India, Rusia, Franța etc., potrivit SIPRI¹⁵⁵. Ceea ce este interesant este că, în termeni reali și procentuali (3,2%), fondurile sunt mai mici decât cele din 2009, ceea ce arată atât impactul pe termen lung al crizei economice, cât și importanța politicii interne în ceea ce privește deciziile de alocare bugetară, în timp ce alți actori au crescut sumele, autoritățile de la Beijing remarcându-se și aici¹⁵⁶. SUA are la dispoziție peste 1,3 milioane de militari în forțele active, circa 840 mii în cele de rezervă și un potențial de mobilizare de 144 milioane de oameni¹⁵⁷.

Polarizarea a avut un impact continuu asupra sistemului politic american, accentuând tendințele competitive ale acestuia și unele blocaje, dintre care s-a remarcat controversa în ceea ce privește construirea „zidului” și politica de emigrație. Relațiile dintre administrația Trump, Congres și burocrăția tradițională s-au dovedit a fi destul de complexe, ducând la unele decizii surprinzătoare¹⁵⁸. Victoria democraților la alegerile parțiale din 2018 a fost balansată de succesul republicanilor din Senat¹⁵⁹.

---

¹⁵³ *Ibidem*.

¹⁵⁴ ***, „US Regains TOP500 Crown with Summit Supercomputer, Sierra Grabs Number Three Spot”, *TOP500*, 25 June 2018, URL: <https://www.top500.org/news/us-regains-top500-crown-with-summit-supercomputer-sierra-grabs-number-three-spot/>; Speedtest Global Index, URL: <https://www.speedtest.net/global-index#fixed>, accesate în 15.06.2019.

¹⁵⁵ Nan Tian, Aude Fleurant, Alexandra Kuimova, Pieter D. Wezeman, Siemon T. Wezeman, „Trends in World Military Ependiture, 2018”, *SIPRI Fact Sheet*, April 2019, URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-04/fs_1904_milex_2018.pdf, accesat în 12.05.2019; IISS, *The Military Balance 2019*, Routledge, 2019, pp. 28-39.

¹⁵⁶ *Ibidem*.

¹⁵⁷ IISS, *op. cit.*, pp. 47-62; „United States Military Strength”, *Global Firepower*, URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=united-states-of-america, accesat în 10.06.2019.

¹⁵⁸ IISS, *op. cit.*, pp. 30-32.

¹⁵⁹ ***, „US midterm elections 2018 results”, *Financial Times*, URL: <https://ig.ft.com/us-midterm-elections/>, accesat în 08.06.2019.

Evaluarea factorilor selectați arată că Statele Unite continuă să beneficieze de avantajele tradiționale ale geografiei, economiei, tehnologiei și forțelor armate, dar că se confruntă cu competiția economică a aliaților și cu o concurență ambiguă a Chinei, cu mai multe dimensiuni. Polarizarea și o anumită divizare au influențat manifestările sistemului politic, nu numai în ultima perioadă, ci și pe termen lung. SUA rămâne cel mai important actor statal pe plan internațional, întrebarea este, cât de important?

Chiar dacă există un relativ acord în ceea ce privește identificarea dimensiunilor sau elementelor resurselor de putere, nimeni nu știe exact cum să le combine, să le agrege¹⁶⁰. Mulți autori au argumentat că avem de-a face cu un proces de dezagregare a acestora, ceea ce înseamnă că un actor poate fi o putere militară, altul o putere economică etc¹⁶¹. Ideile respective merg mână în mână cu procesul de globalizare și cu critica liberală la adresa teoriilor realiste.

Chiar dacă aici se poate găsi un compromis, problemele continuă. Fiecare metodă se bazează pe niște presupuneri, despre care nu știm foarte bine dacă sunt mulțumitoare, fiindcă practica cercetării empirice cantitative este destul de controversată, inclusiv din perspectiva legitimității. De exemplu, proiectul *Correlates of War* folosește media procentelor dintr-un număr de șase indicatori/itemi, pentru indicele CINC, dar asta înseamnă că factorii respectivi sunt considerați ca și cum ar fi egali și independenți¹⁶².

Incertitudinile referitoare la dezirabilitatea și practicabilitatea măsurării puterii obligă la o opțiune teoretică, altfel, nu putem răspunde la întrebări referitoare la polaritatea sistemului (numărul de mari puteri), schimbarea raporturilor de putere și stabilitatea internațională. În acest capitol, va fi utilizată teoria tranziției puterii, datorită unui relativ sprijin empiric superior rivalilor săi teoretici¹⁶³. Teoria consideră că existența unei ierarhii de puteri va conduce la o mare stabilitate internațională și că schimbările majore și rapide tind să producă o competiție intensă între puterea dominantă și principalul rival, pentru controlul ordinii mondiale și în special, al beneficiilor¹⁶⁴.

---

¹⁶⁰ Ashley J. Tellis, Janice Bially, Christopher Layne, Melissa McPherson, *op. cit.*

¹⁶¹ Cum ar fi: Robert O. Keohane, Joseph Nye jr., *Putere și interdependență*, Polirom, Iași, 2009.

¹⁶² „National Material Capabilities (v5.0). Overview”, *The Correlates of War Project*, URL: <http://www.correlatesofwar.org/data-sets/national-material-capabilities>, accesat în 20.06. 2019.

¹⁶³ Daniel S. Geller, J. David Singer, *op. cit.*; Edward A. Kolodziej, *op. cit.*; Simona R. Soare, *op. cit.*, pp. 19-40.

¹⁶⁴ A. F. K. Organski, Jacek Kugler, *op. cit.*

Empiric, ea folosește produsul sau venitul național brut ca echivalent al indicelui agregat CINC, iar aici va fi utilizată VNB după metoda Atlas a Băncii Mondiale, pe baza ratelor de schimb, la valori curente, rezultând următoarele valori: SUA, aproximativ 24% din economia mondială; Uniunea Europeană, 21%; Japonia, 6%, iar Coreea de Sud, circa 1,8¹⁶⁵. De cealaltă parte, China se cifrează la 15% și Federația Rusă, la 1,72¹⁶⁶. De aici, reiese un avantaj de putere de 52% versus 17, aproape de 3 la 1, iar dacă se compară cu sinteza lui Stephen Walt din anii '80 (62% vs 19%), reiese că principala tendință este, mai curând ascensiunea puterilor regionale, decât declinul rapid al Vestului¹⁶⁷.

Chiar dacă SUA nu mai dețin avantajul tradițional și China este în ascensiune, potrivit interpretării teoriei tranziției puterii, sistemul internațional rămâne ierarhic și dominat de SUA, sprijinită de o coaliție a puterilor mulțumite. Așa cum sublinia E. Todd, ecou al lui George Kennan, atâta vreme cât relațiile cu Europa și Japonia sunt bune, poziția americană în lume este consolidată¹⁶⁸. Consecința principală este că, în ciuda tensiunilor regionale și comerciale și a unor incidente, decalajul de putere va conduce la menținerea stabilității politico-militare pe plan global.

Din ce am văzut, poziția de putere a coaliției conduse de Statele Unite este, în continuare, destul de solidă, deși ascensiunea Chinei este un fenomen pronunțat, inclusiv în ceea ce privește domeniile militar și al tehnologiei avansate. Cu toate acestea, politica internă și ideologizarea din SUA riscă să inducă în eroare în privința tendințelor de putere, așa cum a argumentat S. Soare¹⁶⁹. Multe probleme aparent strategice sunt consecința diviziunilor interne și a diferitelor grupuri de interese și politici americane; în cele ce urmează, ne vom concentra asupra unor evenimente importante din cursul lui 2018.

---

¹⁶⁵ World Bank, „GNI, Atlas method (current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.ATLS.CD?view=chart>, accesat în 20.06.2019; A. F. K. Organski, Jacek Kugler, *op. cit.* pp. 34-36, pentru o critică a indicilor bruți, vezi Michael Beckley, „The Power of Nations. Measuring What Matters”, *International Security*, Autumn 2018, pp. 7-44.

¹⁶⁶ *Ibidem.*

¹⁶⁷ Stephen M. Walt, „Alliance Formation and the Balance of World Power”, *International Security*, Spring 1985; Barry Buzan, Ole Waever, *Regions and Powers, The Structure of International Security*, Cambridge University Press, 2003.

¹⁶⁸ Emmanuel Todd, *Sfârșitul imperiului*, Editura Albatros, București, 2003.

¹⁶⁹ Simona R. Soare, *op.cit.*

2. Comerț și putere în relațiile sino-americane

După trecerea în revistă a capabilităților și poziției internaționale a SUA, urmează sinteza principalelor evenimente care au marcat relațiile cu actorii din spațiul Asia-Pacific. Este vorba, în principal, despre relațiile comerciale dintre Washington și Beijing, tensiunile din Marea Chinei de Sud și discuțiile legate de arsenalul nuclear al regimului de la Phenian. 2018 a fost un an în care tema rivalității dintre SUA și China a reprezentat, cel puțin, o caracteristică a discursurilor publice occidentale.

Unul dintre cele mai importante procese din 2018 s-a referit la tensiunile comerciale dintre SUA și China, care s-au escaladat în cursul acestei perioade, pentru a ajunge la o oarecare relaxare în decembrie. Schimburile comerciale constituie un aspect important al politicilor statelor, contribuind la balanța de plăți, care, alături de deficitul bugetar și datoria, reprezintă vulnerabilități ale economiei americane¹⁷⁰. Comerțul este legat, în mai multe explicații ale disciplinei relațiilor internaționale, de ascensiunea marilor puteri sau de stabilitate și pace, ceea ce subliniază o altă miză, cel puțin pe termen lung.

Astfel, pentru deficitul federal american din 2018, era proiectată valoarea de 970 miliarde de dolari, reprezentând aproximativ 4,6% din PIB¹⁷¹. Deficitul comercial a depășit valoarea de 600 miliarde de dolari, principalele surse ale importurilor americane fiind reprezentate de China, Canada, Mexic, Japonia și Germania¹⁷². Datoria publică a SUA a avut o valoare de aproape 22.000 de miliarde dolari, în anul calendaristic 2018, situându-se la în jur de 78% din PIB, dintre care 5% era către China¹⁷³.

Cu toate acestea, economia americană a crescut cu 2,9% în 2018, continuând și accelerând o tendință manifestă în ultimii ani, acest proces

---

¹⁷⁰ ***, „A quick guide to the US-China trade war”, *BBC News*, 29 June 2019, URL: <https://www.bbc.com/news/business-45899310>, accesat la 30.06.2019.

¹⁷¹ „The Deficit Has Never Been so High When the Economy Was This Strong”, Committee for a Responsible Federal Budget, 13 December 2018, URL: <http://www.crfb.org/blogs/deficit-has-never-been-high-when-economy-was-strong>, accesat 10.01.2019; Chuck Jones, „Trump’s Twin Deficits are Exploding”, *Forbes*, 9 March 2019, URL: <https://www.forbes.com/sites/chuckjones/2019/03/09/trumps-twin-deficits-are-exploding/#37526d957ffa>, accesat la 15.03.2019.

¹⁷² Kimberly Amadeo, „US Imports by Year for Top Five Countries”, *The Balance*, 6 April 2019, URL: <https://www.thebalance.com/u-s-imports-by-year-and-by-country-3306259>, accesat la 10.04.2019.

¹⁷³ Bill Chappell, „U.S. National Debt Hits Record \$22 Trillion”, *NPR*, 13 February 2019, URL: <https://www.npr.org/2019/02/13/694199256/u-s-national-debt-hits-22-trillion-a-new-record-thats-predicted-to-fall>, accesat 15.02.2019; „Debt to the Penny”, *TreasuryDirect*, The Bureau of Fiscal Service, URL: https://www.treasurydirect.gov/govt/reports/pd/pd_debttothepenny.htm, accesat la 04.04.2019.

fiind și unul dintre motoarele comerțului internațional¹⁷⁴. Președintele Donald Trump s-a remarcat, încă din 2016, printr-o serie de atitudini și propuneri destul de critice, care s-au manifestat printr-o reducere importantă de taxe și o agendă de politici protecționiste¹⁷⁵. Acestea erau legitimate, blamând-se încălcarea normelor liberului schimb și „trișatul” altor țări în detrimentul Statelor Unite, conducând la decizii precum respingerea *Trans-Pacific Partnership* (TPP), blocarea *Transatlantic Trade and Investment Partnership* (TTIP) sau înlocuirea *North American Trade Agreement* (NAFTA) cu acordul *United States-Mexico-Canada* (USMCA)¹⁷⁶.

China ocupă o poziție specială în contextul respectiv, fiind unul dintre cei mai importanți parteneri de schimb comercial ai SUA (și reciproc) și o mare putere, cu care se află în relații de cooperare, dar și de rivalitate regională¹⁷⁷. Mulți specialiști se așteaptă ca dezvoltarea economică să o propulseze într-o poziție din ce în ce mai avantajoasă pe plan global¹⁷⁸. Comparativ, alte dispute comerciale ale Washingtonului sunt purtate cu aliați, legăturile de securitate asigurând un element de moderație, printre altele¹⁷⁹.

Șirul evenimentelor a început odată cu decizia administrației Trump de a impune taxe pe importurile de oțel și aluminiu (25% și 10%), din martie 2018, care a afectat și o parte a aliaților SUA¹⁸⁰. În lunile următoare

---

¹⁷⁴ Lucia Mutikani, „U.S. economic growth in 2018 misses Trump’s 3 percent target”, *Reuters*, 28 February 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-economy/u-s-economic-growth-in-2018-misses-trumps-3-percent-target-idUSKCN1QH0HO>, accesat la 12.03.2019.

¹⁷⁵ „US-China trade war: New tariffs come into force”, *BBC News*, 23 August 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/business-45255623> accesat la 02.01.2019.

¹⁷⁶ Brian Naylor, „Trump Signs 3 Memorandums, Including Withdrawal from Pacific Trade Deal”, *NPR*, 23 January 2017, URL: <https://www.npr.org/2017/01/23/511200885/trump-signs-3-executive-orders-including-withdrawal-from-pacific-trade-deal>, accesat la 27.12.2018; Ana Swanson, Jack Ewing, „Trump’s Trade Truce With Europe Has a Familiar Feel: It Mirrors Obama’s Path”, *The New York Times*, 26 July 2018, URL: <https://www.nytimes.com/2018/07/26/us/politics/trump-trade-european-union.html>, accesat la 15.02.2019; Jen Kirby, „The US, Canada, and Mexico have a new NAFTA deal. It’s called USMCA”, *Vox*, 1 October 2018, URL: <https://www.vox.com/2018/10/1/17921966/usmca-nafta-agreement-trump-canada>, accesat la 12.11.2018.

¹⁷⁷ Karishma Vaswani, „China vs the US: Not just a trade war”, *BBC News*, 22 October 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/business-45937741>, accesat la 12.12.2018.

¹⁷⁸ Simon Kennedy, „China Will Overtake the U.S. in Less than 15 Years”, *Bloomberg*, 25 September 2018, URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-25/hsbc-sees-china-economy-set-to-pass-u-s-as-number-one-by-2030>, accesat în 02.03.2019.

¹⁷⁹ Pe larg în: Robert Gilpin, *Economia mondială în secolul XXI*, Editura Polirom, Iași, 2004.

¹⁸⁰ *** , „U.S.-China Trade War Timeline: What’s Happened and What’s Next”, *Bloomberg*, 30 January 2019, URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-30/u-s-china-trade-war-timeline-what-s-happened-and-what-s-next>, accesat 03.02.2019; BBC, “A quick guide...”.

(iunie-septembrie), potrivit BBC, s-a ajuns la un total de bunuri în valoare de 250 miliarde de dolari, supuse tarifelor vamale (50 miliarde, taxate la 25%, 200 miliarde la 10%), Casa Albă amenințând cu creșterea procentului impus¹⁸¹. China a răspuns cu politici similare, ca și alți parteneri ai SUA, acoperind bunuri în valoare de 50 miliarde, divergențe între Washington și Beijing manifestându-se în legătură cu multe subiecte, inclusiv cel privind securitatea în Marea Chinei de Sud¹⁸².

În cele din urmă, o încetare temporară a creșterii sancțiunilor a fost acceptată de ambele părți, în cursul Summitului G 20, desfășurat în luna decembrie 2018¹⁸³. Potrivit Casei Albe, SUA și China urmau să discute, timp de 90 de zile, despre probleme considerate importante de administrația Trump precum proprietatea intelectuală și importul forțat de tehnologie¹⁸⁴. Potrivit lui Michael Hirtzer și Tom Polansek, tensiunile comerciale au fost costisitoare pentru ambele părți, în sectoare precum serviciile și agricultura¹⁸⁵.

Sursele acestor divergențe sunt mult mai vechi decât promovarea unui discurs protecționist de către administrația Trump și includ subiecte ca subevaluarea yuanului, excedentul Chinei, accesul la piețele de mărfuri și servicii etc. SUA au fost, deseori, caracterizate prin atitudini ambigue față de liber schimb și reciprocitate în chestiunile economice internaționale, în special în situațiile în care unele interese importante îi păreau a fi amenințate¹⁸⁶. Dar aceasta este doar o parte a stării de lucruri, îndeosebi după 1945, fiind promovate proiecte mai curând liberale.

Administrația Trump a fost criticată și pentru contrastul dintre ambițiile discursive și acțiunile sau, mai ales, rezultatele modeste, nu doar

---

¹⁸¹ ***, „US-China trade row: What has happened so far?”, *BBC News*, 18 September 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/business-44529600>; ***, „China hits back at Trump with tariffs on \$60bn of US goods”, *BBC News*, 18 September 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/business-45555749>, accesate la 20.09.2018.

¹⁸² *Ibidem*.

¹⁸³ ***, „US-China Trade War: Deal agreed to suspend new trade tariffs”, *BBC News*, 2 December 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-46413196>, accesat la 15.12.2018.

¹⁸⁴ Roberta Rampton, Michael Martina, „U.S. agree on trade war ceasefire after Trump, Xi summit”, *Reuters*, 1 December 2018, URL: <https://www.reuters.com/article/us-g20-argentina/u-s-china-agree-trade-war-ceasefire-after-trump-xi-summit-idUSKCN1O031C>, accesat la 30.12.2018.

¹⁸⁵ Michael Hirtzer, Tom Polansek, „Trade wars cost U.S., China billions of dollars each in 2018”, *Reuters*, 28 December 2018, URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china/trade-wars-cost-u-s-china-billions-of-dollars-each-in-2018-idUSKCN1OR1JH>, accesat la 03.02.2019.

¹⁸⁶ În special discuția despre noul protecționism, pe larg în: Robert Gilpin, *Economia politică a relațiilor internaționale*, DU Style, București, 1999.

în problemele de securitate, ci și în cele comerciale¹⁸⁷. Potrivit lui David Fickling, renunțarea la NAFTA și discutarea unui nou acord între SUA, Mexic și Canada nu a adus noutăți radicale¹⁸⁸. S-ar putea ca disputele economice între Washington și Beijing să conducă la consecințe similare, mai ales că politicile tarifare nu sunt atât de eficiente, în condiții de globalizare, cum o parte importantă a comerțului este intra-firmă¹⁸⁹.

Un alt aspect al acestor relații implică rațiuni de prestigiu și de stabilire a agendei, potrivit cărora, chiar dacă beneficiile sunt neclare, atenția opiniei publice internaționale și a decidenților a fost atrasă de propunerile Washingtonului. Desigur, aici, un rol decisiv este jucat și de puterea SUA pe plan internațional, nu doar de strategiile și acțiunile administrației prezidențiale. Impactul poate fi semnificativ pentru imaginea SUA în exterior, dar și din motive legate de politica internă americană.

Sunt două mecanisme cauzale prin care tensiunile comerciale pot influența politica de securitate, ca sursă a acțiunilor sau ca parte a unui proces mai amplu de modificare a distribuției puterii pe plan internațional. În primul caz, am observat deja că, în ciuda acțiunilor unilaterale, a noului protecționism și al retoricii, SUA au promovat liberalizarea, ajungând într-o situație în care valoarea comerțului extern reprezintă circa 26% din Produsul Intern Brut (PIB)¹⁹⁰. Ceea ce este interesant aici este că, deși tendința pe termen lung este de creștere a raportului, după criza din 2008-2009, s-a realizat o mișcare în zigzag, chiar dacă la valori mari (24-30%)¹⁹¹.

De-aici reiese că, având în vedere importanța Chinei ca partener comercial al SUA, există un potențial mare pentru încheierea unui acord, inclusiv ca urmare a unor procese politice americane. Un argument și mai puternic se poate aduce, în mod similar, și pentru disputele cu aliații europeni ai SUA și este tipic pentru teoreticienii interdependenței¹⁹². Termenii sunt mai dificil de stabilit, pentru că, în cazul Beijingului, sunt implicate considerații nu doar de distribuție a veniturilor, ci și de

---

¹⁸⁷ Alex Ward, „Trump`s China strategy is the most radical in decades – and it`s failing”, *Vox*, 19 September 2018, URL: <https://www.vox.com/world/2018/9/18/17790600/us-china-trade-war-trump-tariffs-taiwan>, accesat în 12.12.2018.

¹⁸⁸ David Fickling, „Globalists Will Love Trump`s New Nafta Deal”, *Bloomberg*, 1 October 2018, URL: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-10-01/globalists-will-love-trump-s-new-nafta-deal>, accesat în 20.10.2018.

¹⁸⁹ Vezi Susan Strange, *State și piețe*, Institutul European, Iași, 1997.

¹⁹⁰ ***, „Trade, % of GDP”, The World Bank, URL: https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?end=2016&locations=US&name_desc=true&start=1960, accesat în 30.03.2019.

¹⁹¹ *Ibidem*.

¹⁹² Vezi Robert O. Keohane, Joseph Nye jr., *op. cit.*

stabilitate internă, ceea ce face mai probabil un succes american, chiar dacă relativ diluat.

În al doilea caz, problemele comerciale se adaugă altor surse de tensiuni, precum cele din Marea Chinei de Sud, Taiwan, Coreea de Nord, atitudinea față de compania Huawei, neînțelegeri ideologice sau evidențiază mult discutatul transfer al puterii. Deseori, regiunile respective au fost comparate cu Europa dinaintea Primului Război Mondial, pentru a ilustra gravitatea riscurilor. Momentan, tematicile au fost abordate în mod izolat.

În ceea ce privește transferul puterii, după cum am văzut, complexitatea socialului induce multă prudență față de predicțiile prea simpliste. Ascensiunea Chinei nu este chiar atât de rapidă, vorbindu-se despre acest fenomen de cel puțin un deceniu, iar, așa cum argumenta S. Strange, statisticile referitoare la PIB în țările care se industrializează pot fi exagerate, ca urmare a proceselor comerciale și să nu reflecte direct capacitățile¹⁹³. Vecinătățile Beijingului, alinierea și distribuția forței armate sugerează că SUA rămân principalul actor, chiar dacă nu se bucură tot timpul de succes.

3. Diplomatie și coerciție în Marea Chinei de Sud

Spre deosebire de disputele comerciale, cele legate de Marea Chinei de Sud par a avea un aspect clasic, fiind vorba despre una din zonele importante din perspectivele politico-militare și economice. Mai mult, revendicări rivale pentru controlul spațiului au fost prezente de ani de zile, iar autoritățile de la Beijing au aplicat o politică amplă de amenajare și fortificare a stâncilor din acel spațiu, în timp ce SUA au promovat o politică a libertății navigației. Valoarea provine din rolul de comunicație pentru Asia de Est, Nord-Est și Sud-Est, din estimările referitoare la resursele de hidrocarburi și din motive ideologice și de prestigiu.

Pe de o parte, SUA au desfășurat o serie de „Freedom of navigation operations”, patrulă navale în spațiul revendicat de R.P. Chineză, în

---

¹⁹³ În general, cercetările despre schimbarea distribuției de putere presupun state-națiune și societăți industriale în sens clasic. Vezi A.F. K. Organski, J. Kugler, *op. cit.*

vecinătatea forțelor armate ale acestui actor¹⁹⁴. Acțiunile respective sunt concepute drept contestări ale revendicărilor teritoriale care încalcă normele internaționale, în principal Convenția ONU asupra Dreptului Mării, ale cărei prevederi sunt acceptate, în parte de Statele Unite¹⁹⁵. Dincolo de chestiunea legală, rămâne miza strategică, nu doar a mării în sine, ci și în contextul mai general al ascensiunii Chinei și ideilor față de fenomenul respectiv.

De exemplu, în mai 2018, două nave americane au patrulet în zona insulelor Paracel, din nordul mării, potrivit agenției Reuters, care cita surse neoficiale și reacția autorităților de la Beijing, care au condamnat acțiunea și au trimis forțe militare în zonă¹⁹⁶. O altă operație s-a desfășurat în luna octombrie 2018, lângă insulele Spratly, din sud, China protestând și trimițând din nou unități militare, ceea ce a condus la un risc de ciocnire între două distrugătoare din fiecare tabără¹⁹⁷. În sprijinul politicii SUA, Marea Britanie și Franța au anunțat că vor trimite forțe navale în misiuni comune¹⁹⁸.

De cealaltă parte, autoritățile de la Beijing au continuat politica de amenajare în scopuri militare a stâncilor și recifurilor în Marea Chinei de Sud, în sprijinul pretențiilor referitoare la apele teritoriale. În insulele Spratly, au fost amplasate rachete de croazieră pentru paza coastei și rachete sol-aer, iar bombardiere au fost desfășurate, în cursul unui

---

¹⁹⁴ Eleanor Freund, „Freedom of Navigation in the South China Sea: A Practical Guide”, *Belfer Center for Science and International Affairs*, June 2017, URL: <https://www.belfercenter.org/publication/freedom-navigation-south-china-sea-practical-guide>, accesat la 10.10.2018. Pentru relațiile navale, vezi și Florin Diaconu, „Recent Strategically Significant Evolutions In The Indo-Pacific Region”, în Florian Cîrciumaru, Mirela Atanasiu (coord.), *Proceedings, International Scientific Conference, Strategies XXI*, „Carol I” National Defence University Publishing House, Bucharest, Romania, 2018, pp. 220-229.

¹⁹⁵ *Ibidem*.

¹⁹⁶ Idress Ali, „Exclusive: U.S. warships sail near South China Sea islands claimed by Beijing”, *Reuters*, 27 May 2018, URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-military-exclusive/exclusive-us-warships-sail-near-south-china-sea-islands-claimed-by-beijing-idUSKCN1IS07W>, accesat la 12.09.2018.

¹⁹⁷ Ankit Panda, „US Navy Destroyer Conducts Freedom of Navigation Operation”, *The Diplomat*, 1 October 2018, URL: <https://thediplomat.com/2018/10/us-navy-destroyer-conducts-freedom-of-navigation-operation-near-gaven-johnson-reefs/>, accesat în 10.10.2018; Luiz Martinez, „Chinese warship came within 45 yards of USS Decatur in South China Sea: US”, *ABC News*, 1 October 2018, URL: <https://abcnews.go.com/Politics/chinese-warship-45-yards-uss-decatur-south-china/story?id=58210760>, accesat în 10.10.2018.

¹⁹⁸ ***, „France, UK announce South China Sea freedom of navigation operations”, *Naval Today*, 6 June 2018, URL: <https://navaltoday.com/2018/06/06/france-uk-announce-south-china-sea-freedom-of-navigation-operations/>, accesat în 02.03.2019.

exercițiu din primăvara anului 2018¹⁹⁹. Reprezentanții SUA au criticat acțiunile respective și au solicitat retragerea rachetelor²⁰⁰.

Problematica de securitate din Marea Chinei de Sud reprezintă un cumul de procese care durează de ani de zile, dar politicile de înarmare ale riveranilor și relațiile ambigue dintre actorii majori au contribuit la agravarea/accelerarea/intensificarea acestora. Actorii locali sunt China, Taiwanul, Vietnam, Filipine, Indonezia, Brunei și Malaezia, iar SUA reprezintă principala putere exterioară implicată în chestiune²⁰¹. Alte state interesate de subiect sunt Japonia, India, Singapore, cele europene etc.

Insulele Spratly și Paracel reprezintă cele mai importante spații revendicate de riverani, care invocă un amestec de argumente istorice, legale și *fait accompli* pentru a-și susține cauzele. În zona acestora se află resursele de hidrocarburi, deseori menționate ca explicație a conflictului, și forțe armate, în principal chineze, dar nu numai²⁰². Aici sunt implicate solicitări legate de zonele economice exclusive, dar și construcția de „insule artificiale” din perspectivă juridică pentru a forța recunoașterea suveranității, adică demarcare de ape teritoriale și zone economice exclusive care, în cazul Beijingului, acoperă peste 80% din mare²⁰³.

Valoarea strategică a spațiului provine din mai multe surse, directe și indirecte. Marea Chinei de Sud reprezintă una dintre cele mai importante comunicații navale, din punct de vedere comercial, fiind traversată anual de circa 40% din schimburile economice internaționale²⁰⁴. Odată cu ascensiunea economică a Japoniei, statelor din Asia de Sud-Est și a Beijingului, acest aspect a devenit și mai semnificativ.

În platoul mării, experții au descoperit resurse de petrol și gaze, în paralel cu dezvoltarea economică a riveranilor, schimbându-se unele caracteristici tradiționale. Japonia reprezentase principalul importator de

---

¹⁹⁹ ***, „China lands nuclear strike-capable bombers on South China Sea islands”, *The Guardian*, 19 May 2018, URL: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/19/china-says-air-force-lands-bombers-on-south-china-sea-islands>, accesat în 03.03.2019.

²⁰⁰ Ankit Panda, „US calls on China to Remove Missiles From South China Sea Artificial Islands”, *The Diplomat*, 10 November 2018, URL: <https://thediplomat.com/2018/11/us-calls-on-china-to-remove-missiles-from-south-china-sea-artificial-islands/>, accesat în 20.11.2018.

²⁰¹ ***, „South China Sea Territorial Disputes”, *Peace Palace Library*, URL: <https://www.peacepalacelibrary.nl/library-special/south-china-sea-territorial-disputes/>, accesat în 30.03.2019.

²⁰² Eleanor Freund, *op. cit.*

²⁰³ Peace Palace Library, *op. cit.*

²⁰⁴ „South China Sea”, *U.S. Energy Information Administration*, 7 February 2013, URL: <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.php?RegionTopicID=SCS>, accesat în 09.09.2018.

hidrocarburi, iar sursele proveneau din Indonezia, Malaezia sau Orientul Mijlociu, dar creșterea accelerată a obligat Beijingul să cumpere din exterior resursele necesare. EIA estima rezervele din Marea Chinei de Sud la 11 miliarde barili de petrol și 190 trilioane metri cubi de gaz natural, ceea ce face spațiul important din acest punct de vedere, însă doar regional și nu suficient pentru a acoperi cererea, chiar dacă evaluările vor fi confirmate, pe măsură ce exploatările se vor intensifica²⁰⁵.

Dintr-o perspectivă mai generală, în Marea Chinei de Sud, se intersectează interesele multiple ale Chinei, statelor ASEAN, Statelor Unite, Japoniei, Australiei și Indiei. Este o zonă în care riveranii au început să-și sporească investițiile în domeniul militar, inclusiv prin achiziționarea sau construcția de nave, avioane și rachete, deși implicațiile nu trebuie exagerate²⁰⁶. Tensiunile actuale reprezintă intersecția procesului de creștere regională cu relațiile de putere între actorii majori, pentru a folosi terminologia lui Robert Gilpin, îndeosebi consecințele directe și indirecte ale ascensiunii economice a Chinei, în sensul în care rivalități ar fi existat și fără această tendință, dar ar fi fost mai puțin importante²⁰⁷.

Politica autorităților de la Beijing a fost să își extindă gradual controlul asupra stâncilor, coralilor și altor forme de relief care i-ar fi permis, dacă obținea consimțământul comunității internaționale, să obțină majoritatea spațiului revendicat²⁰⁸. Metodele au inclus construcția de elemente de infrastructură, amplasarea de unități militare și, uneori, folosirea instalațiilor pentru a solicita statutul de insulă, care implică existența apelor teritoriale de 12 mile și zonelor economice exclusive, de 200 de mile. Au existat și incidente, de exemplu cu forțele vietnameze și cele filipineze²⁰⁹.

Celelalte state riverane implicate în dispută au încercat metode similare, însă China a reușit, datorită forței superioare și strategiilor consistente pe termen mediu, să le depășească, tensiunile continuând²¹⁰. Dintre cele dintâi, Filipine reprezintă un aliat al Statelor Unite, deși decidenții de la Manilla au răcit relațiile, iar Vietnamul și-a deschis

---

²⁰⁵ *Ibidem.*

²⁰⁶ Tim Huxley, „Why Asia's 'arms race' is not quite what it seems”, *World Economic Forum*, 12 September 2018, URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/09/asias-arms-race-and-why-it-doesnt-matter/>, accesat în 20.11.2018.

²⁰⁷ Pe larg în Robert Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, 1981.

²⁰⁸ Peace Palace Library, *op. cit.*

²⁰⁹ *Ibidem.*

²¹⁰ *Ibidem.*

economia, după prăbușirea Uniunii Sovietice și și-a îmbunătățit cooperarea cu fostul adversar, SUA. India și Japonia au legături multiple cu țările din regiune, iar majoritatea membrilor ASEAN tind să fie neutri.

Regimurile statelor riverane nu au fost foarte eficiente în gestionarea tensiunilor din Marea Chinei de Sud. Fundamentat pe ideea de securitate comună, reunind țări unde naționalismul este influent, ASEAN a încheiat parteneriate cu China, Statele Unite sau Japonia, bazate pe dialog și găzduiește o importantă reuniune anuală²¹¹. Cu toate acestea, nu au fost găsite soluții acceptate și durabile, similar și pentru forumul APEC.

Organizația Națiunilor Unite a jucat un rol normativ, prin intermediul Convenției asupra Dreptului Mării și a altor principii și organizații, care au creionat conceptele precum „mare teritorială”, „zonă economică exclusivă” și regulile de bază aplicabile²¹². Formal, după al Doilea Război Mondial, Japonia a renunțat la insulele Paracel și Spratly. Succesorul nu era clar, riveranii au înaintat revendicările, iar Curtea Internațională de Justiție a respins pretențiile maxime ale Chinei, de recunoaștere a suveranității pentru peste 80% din mare²¹³. Ulterior, Beijingul a solicitat un perimetru interior, delimitat de insulele respective și recife din interiorul zonei, ca mare teritorială și zonă economică exclusivă, susținând că navele militare sunt obligate să anunțe tranzitul, cereri respinse de Statele Unite, pentru că este vorba despre ape internaționale²¹⁴.

Cum instituțiile internaționale nu par să funcționeze eficient, în această situație, SUA s-au ocupat de misiunea hegemonică tipică de asigurare a libertății comerțului, în principal, folosind argumente normative. Pe baza acestora, în special al dreptului de traversare inocentă prin apele internaționale, a fost motivată inițierea operațiilor americane pentru

---

²¹¹ Renato Cruz De Castro, „The Asean Regional Forum in the Face of Great-Power Competition in the South China Sea: The Limits of ASEAN’s Approach in Addressing 21st-Century Maritime Security Issues?”, Fundația Konrad Adenauer, 23 June 2017, URL: <https://www.kas.de/>, accesat în 16.07.2018.

²¹² Eleanor Freund, *op. cit.*

²¹³ Peace Palace Library, *op. cit.*

²¹⁴ Bill Hayton, „Two Years On, South China Sea Ruling Remains a Battleground for the Rules-Based Order”, *Chatham House*, 11 July 2018, URL: <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/two-years-south-china-sea-ruling-remains-battleground-rules-based-order#>, accesat în 15.07.2018.

libertatea navigației (FONOP)²¹⁵. Similar problemelor de securitate din Marea Chinei de Est, Taiwan sau Peninsula Coreea, în Asia de Sud-Est, SUA au la dispoziție puteri secundare, cu care pot contrabalansa ascensiunea Chinei, ca Singapore, India, Vietnam, Indonezia, Filipine, Taiwan și dincolo de regiune, Japonia, Australia, Franța sau Marea Britanie.

Marea Chinei de Sud este importantă ca spațiu de tranzit comercial, dar resursele din platoul continental nu sunt suficient de valoroase pentru a motiva izbucnirea unor conflicte de anvergură. Autoritățile de la Beijing nu sunt, pentru moment, suficient de influente, în condițiile existenței unei potențiale coaliții formate din alți actori locali și Statele Unite. Principalele riscuri de securitate provin din escaladarea unor incidente precum cel din toamna lui 2018.

În contextul agravării altor probleme, cum ar fi statutul Taiwanului etc., interacțiunile din Marea Chinei de Sud își pot schimba semnificația, iar „controlul” său se poate dovedi un mijloc util de presiune. Un fenomen similar s-ar produce dacă statul chinez ar escalada presiunile, amenințând traficul comercial internațional din zonă, însă, pentru moment, nu este imposibilă realizarea unei înțelegeri. O interpretare generală a relațiilor dintre SUA și R.P. Chineză este însă necesară pentru a avea o estimare rezonabilă a șanselor.

4. O împăcare istorică, dar cu consecințe modeste

Problema proliferării nucleare a reprezentat unul dintre capetele de afiș prin care era promovată politica externă a administrației Trump. Negocierile cu reprezentanții regimului comunist din Coreea de Nord și denunțarea acordului referitor la programul nuclear al Iranului au reprezentat cele mai importante evenimente din 2018. Ca și în alte cazuri, rezultatele au rămas ambigue, iar tensiunile dintre diferitele politici ale Washingtonului au continuat.

Venirea la putere a lui Donald Trump, la începutul lui 2017, a oferit autorităților de la Phenian ocazia de a continua, accelera și intensifica activitățile militare din domeniul nuclear, conducând la o situație de criză, intens mediatizată, în cursul aceluși an. Obținând în trecut un arsenal atomic limitat, de anvergură mai curând regională, Coreea de Nord a amenințat, prin lansările de rachete și detonarea unui explozibil mai

---

²¹⁵ Julian Ku, Chris Mirasola, „The South China Sea and China’s “Four Sha” Claim: New Legal Theory, Same Bad Argument”, *Lawfare*, 25 September 2017, URL: <https://www.lawfareblog.com/south-china-sea-and-chinas-four-sha-claim-new-legal-theory-same-bad-argument>, accesat la 30.10.2018.

puternic, cu obținerea unei rachete intercontinentale (ICBM), dotată cu focos termonuclear²¹⁶. Tehnic, s-au manifestat mai multe dificultăți, dar rămâne sensul mesajului politic, de a amenința SUA și aliații din Asia de Nord-Est.

Cum schimbul de declarații, destul de incendiar, dintre cele două părți, nu a condus nicăieri, s-a angrenat un complex proces diplomatic, în care liderii Coreei de Sud au jucat un rol important, dar și ai Chinei. Președintele american, Donald Trump, s-a referit la un proiect politic mai amplu, care includea denuclearizarea sau pacea în Peninsulă²¹⁷. În paralel, Washingtonul a strâns legăturile cu Tokyo și Seul și a anunțat deciziile protecționiste discutate mai sus²¹⁸.

În preambul, președintele Coreei de Sud, Moon Jae-in, s-a întâlnit cu liderul din Nord, Kim Jong-un (27 aprilie 2018), în localitatea Panmunjom, rezultând o declarație politică referitoare la încheierea formală a războiului (operațiile militare încheindu-se cu circa 65 de ani mai devreme)²¹⁹. Aici erau incluse și alte acțiuni diplomatice, dar, așa cum remarcau Matthew Weaver și Hannah Ellis-Petersen, în *The Guardian*, nu erau prevăzuți pași și obiective prea clare²²⁰. Acest tip de inițiative poate fi util demarării unui proces de negociere, dar devine problematic dacă discuțiile stagnează.

Mult așteptata întâlnire dintre Donald Trump și Kim Jong-un s-a desfășurat în Singapore, pe 12 iunie 2018 și a produs o nouă declarație politică, a treia între cele două state, de la începutul disputelor referitoare la programul nuclear nord-coreean. Documentul invocă „discuții ... des-

---

²¹⁶ Pe larg în: Mihai Zodian, „Politica nucleară nord-coreeană: teste, controverse și incertitudini”, în *Dinamica mediului de securitate, iunie-septembrie 2017*, CSSAS, 2017, pp. 23-25, URL: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_iun-sep17.pdf, accesat la 20.01.2019.

²¹⁷ ***, „Trump: There’s a good chance North Korean leader will do ‘what is right’”, *CNBC*, Associated Press, 28 March 2018, URL: <https://www.cnn.com/2018/03/28/president-donald-trump-tweets-theres-a-good-chance-north-korean-leader-will-do-what-is-right-and-move-toward-peace.html>, accesat la 14.04.2018.

²¹⁸ Pe larg în Mihai Zodian, “Tensiune, strategie și diplomație în Asia de Nord-Est”, în *Dinamica mediului de securitate, octombrie-noiembrie 2017*, pp. 23-25, https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_oct-noi17.pdf, accesat la 20.08.2018.

²¹⁹ Matthew Weaver, Hannah Ellis-Petersen, „Korea summit: Trump hails ‘end of the Korean war’ –as it happened”, *The Guardian*, 27 April 2018, URL: <https://www.theguardian.com/world/live/2018/apr/27/north-and-south-korea-summit-leaders-prepare-for-historic-inter-korean-meeting-live?page=with:block-5ae2e794e4b05b151652ad27#block-5ae2e794e4b05b151652ad27>, accesat în 30.05.2018.

²²⁰ *Ibidem*.

pre stabilirea unor noi relații” între SUA și Coreea de Nord și „construcția unui regim de pace durabil și robust”²²¹. În continuare, regimul de la Phenian „promitea să acționeze pentru denuclearizarea completă”; Statele Unite ofereau „garanții de securitate”, iar discuții ulterioare pentru aplicarea prevederilor erau menționate.

Întrevederea a fost percepută ca un eveniment spectaculos, care a atras, pentru moment, atenția opiniei publice internaționale, dar criticile previzibile nu au așteptat să apară. Ca și în cazul reuniunii din primăvară, lipseau detalii concrete, ori, în cazul programului nord-coreean, probleme de-aici au survenit și în cazurile anterioare. De exemplu, Justin McCurry și Alexander Vershbow subliniau că „denuclearizare” poate însemna dezarmarea nucleară a Phenianului, dar și o retragere a unor forțe americane din Sud și că au fost realizate progrese moderate²²².

Până la problema stabilirii obiectivului final, a apărut mai vechea problemă a ritmului și ordinii concesiilor reciproce, prin care Phenianul dorea ridicarea sancțiunilor internaționale și recunoașterea legitimității politice înainte de renunțarea la program și arsenal, iar Statele Unite aveau o viziune opusă. Coreea de Nord și-a înghețat, în general, activitățile nucleare, dar procesul diplomatic s-a blocat²²³. Rezultatul și motivele erau destul de ușor de anticipat și rămâne de văzut ce se va întâmpla.

Pe lângă negocierile dificile cu regimul de la Phenian, administrația Trump a denunțat acordul internațional din 2015, prin care Iranul își păstra programul nuclear, în schimbul limitării procesului de îmbogățire, exportului materialelor periculoase și acceptării unui regim dur de control²²⁴. Germania, Marea Britanie, Franța, Uniunea Europeană ca organizație, Rusia și China au sprijinit în continuare înțelegerea²²⁵. Una

---

²²¹ ***, *Joint Statement of President Donald J. Trump of the United States of America and Chairman Kim Jong Un of the Democratic People's Republic of Korea at the Singapore Summit*, The White House, 12 June 2018, URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-president-donald-j-trump-united-states-america-chairman-kim-jong-un-democratic-peoples-republic-korea-singapore-summit/>, accesat la 20.08.2018.

²²² Justin McCurry, „What have Trump and Kim signed? We read between the lines”, *The Guardian*, 12 June 2018, URL: <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2018/jun/12/trump-and-kim-document-analysis-singapore-agreement-denuclearisation>, accesat în 10.04.2019.

²²³ Kaiwen Lin, „Chinese Energy Security and South China Sea”, *CommonWealth*, 4 September 2018, URL: <https://english.cw.com.tw/article/article.action?id=2099>, accesat la 25.10.2018.

²²⁴ Mark Landler, „Trump abandons Iran Nuclear Deal He Long Scorned”, *The New York Times*, 8 May 2018, URL: <https://www.nytimes.com/2018/05/08/world/middleeast/trump-iran-nuclear-deal.html>, accesat la 20.05.2018.

²²⁵ *Ibidem*.

dintre consecințele deciziei este că Statele Unite au reluat sancțiunile, dosarul devenind și un test al influenței decidenților americani²²⁶.

Alte două subiecte complică agenda de proliferare, dar și diverse politici regionale, în ceea ce privește SUA. Mai întâi, intențiile Arabiei Saudite de a-și dezvolta industria nucleară civilă, stat aflat într-o relație tensionată cu Iranul, moștenitorul tronului, prințul Mohammad bin Salman, invocând și posibilitatea fabricării unor armamente, în cazul în care Teheranul le obține²²⁷. În al doilea rând, anunțul abandonării tratatului INF (octombrie 2018) și unele planuri de modernizare ale arsenalului american²²⁸.

Zona-tematică a proliferării nucleare și înarmarea se dovedesc a fi subiecte dificile pentru administrația Trump, la fel ca și pentru alte echipe de la Casa Albă, deoarece implică dosare cu mize uneori mari, în care se intersectează mulți actori, iar disponibilitatea compromisului poate fi uneori redusă. Din fericire, majoritatea statelor cu potențial nuclear refuză să se înarmeze, însă acordul politic pe care se bazează această situație devine câteodată fragil. Iranul va rămâne o piatră de încercare, din cauza participanților și a riscului de imitație, pe plan regional.

Divergențele comerciale, tensiunile din Marea Chinei de Sud și dialogul ambiguu dintre Washington și Phenian indică potențialul conflictual al relațiilor dintre SUA și China, dar acesta nu trebuie exagerat. Evaluarea potențialului de putere sugerează că, în termenii teoriei tranziției puterii, o concluzie pesimistă este pripită. Problemele și presiunile pot conduce și la noi acorduri, cum pare să se întâmple în cazul aliaților europeni ai SUA.

5. Relațiile transatlantice – amicitie și negocieri dure

Dacă interacțiunile comerciale dintre Washington și Beijing ridică temeri legate de tranziția puterii, relațiile economice dintre Statele Unite

---

²²⁶ *Ibidem*; Cameron Abadi, „The Day After the Iranian Nuclear Deal”, *Foreign Policy*, 24 December 2018, URL: <https://foreignpolicy.com/2018/12/24/the-day-after-the-iranian-nuclear-deal/>, accesat la 07.01.2019.

²²⁷ Zeeshan Aleem, „Saudi Arabia’s controversial quest for nuclear power, explained”, *Vox*, 26 martie 2018, <https://www.vox.com/world/2018/3/26/17144446/saud-arabia-nuclear-weapons-trump-iran-deal>, accesat în mai 2019.

²²⁸ Kingston Reif, „Trump to Withdraw U.S. from INF Treaty”, *Arms Control Association*, November 2018, URL: <https://www.armscontrol.org/act/2018-11/news/trump-withdraw-us-inf-treaty>, accesat la 16.01.2019.

și Europa Occidentală sunt foarte dezvoltate, deseori au un caracter trans-național și sunt puternic instituționalizate²²⁹. Similar celor cu Japonia, ele se alătură unor legături complexe de alianță și de parteneriate în domeniul securității, concepute pentru a se sprijini reciproc. Istoric, disputele referitoare la schimburi au fost, astfel, moderate printr-o multitudine de factori.

Administrația Trump și-a urmărit politica protecționistă și în ceea ce privește relațiile economice cu Uniunea Europeană (UE), în cadrul căreia Germania beneficia de un surplus comercial important²³⁰. Principala decizie în acest sens a fost aplicarea de tarife vamale produselor din oțel și aluminiu, amintită anterior, care afectase și relațiile cu China, Mexic și Canada²³¹. Așa cum a subliniat F. Steinberg, și în acest caz, Washingtonul a evitat regimul internațional din domeniu, pe care tot alte administrații americane l-au creat, transmițând și un mesaj de putere aliaților săi²³².

Uniunea Europeană a recurs la represalii comerciale, orientate, ca și cele chinezești, către statele federale, în care președintele Trump se bucură de popularitate, și a invocat procedurile Organizației Mondiale a Comerțului (OMC)²³³. În paralel, a continuat controversa legată de anunțul Casei Albe, referitor la retragerea din Acordul de la Paris, despre încălzirea globală, în care a fost invocat un argument similar celor protecționiste, anume că SUA au fost dezavantajate²³⁴. Cum în comerț, UE reprezintă unul dintre cei 3-4 actori mondiali importanți, consecințele acestor decizii au fost destul de ambigue, spre deosebire de domeniul securității.

Destul de previzibil, au început negocieri UE-SUA, care au condus, printre altele, la un fel de „armistițiu comercial”, o înțelegere potrivit căreia se opreau deciziile punitive și erau stabilite noi discuții tehnice, la nivel de experți (25 iulie 2018)²³⁵. UE, afectată de tensiunile comerciale cu

---

²²⁹ Robert O. Keohane, Joseph S. Nye jr., *op. cit.*

²³⁰ Holly Ellyatt, „Germany’s massive trade surplus `is becoming toxic`, Ifo director says”, *CNBC*, 4 iulie 2018, <https://www.cnbc.com/2018/07/04/germanys-massive-trade-surplus-is-becoming-toxic-ifo-director-says.html>, accesat la iunie 2019.

²³¹ BBC, „US-China trade war: New tariffs come into force”.

²³² Frederico Steinberg, „What you need to know about Trump’s trade war”, *Real Instituto Elcano*, 19 March 2018, URL: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/riecano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/Commentary-Steinberg-What-you-need-to-know-about-Trump-trade-war, accesat la 20.09.2018

²³³ *Ibidem*; BBC, „US-China trade war: New tariffs come into force”.

²³⁴ Timmons Roberts, „One year since Trump’s withdrawal from the Paris climate agreement”, *Brookings*, 1 June 2018, URL: <https://www.brookings.edu/blog/planetpolicy/2018/06/01/one-year-since-trumps-withdrawal-from-the-paris-climate-agreement/>, accesat la 09.02.2019.

²³⁵ David Smith, Dominic Rushe, „Trump and EU officials agree to work toward `zero tariff` deal”, *The Guardian*, 25 July 2018, URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2018/jul/25/trump-juncker-trade-war-eu-zero-tariff-deal>, accesat la 03.03.2019.

China, urma să importe produse precum soia și gaz lichefiat din SUA, în schimbul suspendării unor tarife vamale americane, iar președintele SUA, Donald Trump, și cel al Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, au vorbit chiar despre „*eliminarea tarifelor vamale, altor bariere și subsidiilor*”, ca scop final²³⁶. Aceste promisiuni au trezit speranța revitalizării Parteneriatului Transatlantic de Comerț și Investiții (TTIP), geamănul Parteneriatului Trans-Pacific (TPP), pe care liderul de la Casa Albă îl denunțase, imediat după preluarea mandatului la începutul lui 2017, dar și multe reacții sceptice²³⁷.

Este utilă o trecere în revistă a legăturilor economice transatlantice. Valoarea comerțului dintre cele două părți se ridică la circa 3-4% din PIB pentru fiecare, fiind destul de echilibrat ca pondere, dar SUA înregistrează celebrul deficit istoric, compensat de achiziționarea de obligațiuni de stat de către europeni²³⁸. Investițiile reciproce sunt mult mai bine reprezentate procentual. Astfel, în 2017, 64% din totalul celor americane sunt direcționate către Europa (165 miliarde dolari), în timp ce în totalul fondurilor atrase de SUA, investițiile europene ocupă 54% (168 miliarde dolari), valori mari înregistrând și valoarea producției filialelor²³⁹.

Dezvoltarea relațiilor economice și caracterul lor pronunțat transnațional au condus la controverse încă de acum câteva decenii, în rândul specialiștilor din cadrul relațiilor internaționale. Pe de o parte, teoreticienii interdependenței complexe (R. O. Keohane, Joseph S. Nye) se așteaptă ca disputele să conducă la forme avansate și instituționalizate de cooperare, care să ducă, la rândul lor, la mecanisme avansate de mediere și la progresul cooperării²⁴⁰. De cealaltă parte, realiștii și mercantiliștii consideră că declinul economic relativ al SUA va avea ca efect intensificarea tensiunilor dintre cele două părți²⁴¹.

Undeva între cele două tendințe, o a treia, tot liberală, dar mai nuanțată, anticipează o dimensiune internă, în care o coaliție protecționistă a companiilor și altor grupuri afectate de liberalizarea comerțului,

---

²³⁶ *Ibidem*.

²³⁷ Gina Chon, „Trump and Juncker revive Obama-era trade goals”, *Reuters*, 26 July 2018, URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-breakingviews/breakingviews-trump-and-juncker-revive-obama-era-trade-goals-idUSKBN1KF31S>, accesat la 30.07.2018.

²³⁸ World Bank, „World Development indicators”, 2018, URL: <https://data.worldbank.org/products/wdi>, accesat la 25.05.2019.

²³⁹ Daniel S. Hamilton, Joseph P. Quinlan, *The Transatlantic Economy 2018*, Center for Transatlantic Relations, Washington DC, 2018, pp. vii-x.

²⁴⁰ Robert O. Keohane, Joseph S. Nye jr., *op. cit.*

²⁴¹ Robert Gilpin, *Economia politică a relațiilor internaționale*.

intră în competiție cu una internaționalistă, preocupată de continuarea globalizării²⁴².

În domeniul securității, relațiile transatlantice sunt și mai puternic instituționalizate decât în cel economic, dar relațiile de putere sunt dezechilibrate în favoarea SUA, caracteristici cu care aproape toată lumea este de acord, dar în privința interpretării lor persistă controverse²⁴³. Chiar dacă parțială, imaginea respectivă se aseamănă cu tabloul politic din lumea occidentală, din ultimii ani, în care argumentele populiste s-au bucurat de o audiență în creștere. Cu toate acestea, distincțiile par cam grosiere, iar importanța câștigurilor comune a avut un efect moderator, SUA și UE ajungând la un oarecare acord.

Criticile legate de ponderea cheltuielilor militare ale statelor membre NATO au continuat, în 2018, după ce fuseseră cap de afiș cu un an mai devreme, în condițiile instalării administrației Trump²⁴⁴. O nouă cifră, de 4% a fost vehiculată la summitul alianței din luna iulie, de către președintele american, dar a fost menținută cea tradițională, de 2%²⁴⁵. Tendința a rămas de creștere, șapte state depășind indicatorul stabilit, în ceea ce privește cheltuielile (distingse de bugetul alocat)²⁴⁶.

Relațiile din domeniul securității au mers mai bine în ceea ce privește continuarea politicii față de Rusia, în condițiile conflictului din Ucraina și al atentatului din Salisbury (martie 2018)²⁴⁷. Astfel, sancțiunile anterioare au fost menținute, unele noi fiind impuse, iar în cadrul NATO, a fost adoptată *Readiness Initiative*, prin care decidenții intenționează să

---

²⁴² Hellen V. Milner, Robert O. Keohane, „Internationalization and Domestic Politics: An Introduction”, și Jeffrey A. Frieden, Ronald Rogowski, „The Impact of the International Economy on National Policies: An Analytical Overview”, în Robert O. Keohane, Hellen V. Milner, *Internationalization and Domestic Politics*, Cambridge University Press, 1996.

²⁴³ Joseph S. Nye jr, *op. cit.*; Robert Gilpin, *op. cit.*

²⁴⁴ Robin Emmott, „Trump effect? Europe’s defense spending to rise faster in 2017”, *Reuters*, 28 June 2017, URL: <https://www.reuters.com/article/us-nato-defence/trump-effect-europes-defense-spending-to-rise-faster-in-2017-idUSKBN19J0ZW>, accesat la 30.07.2018.

²⁴⁵ ***, „Trump tells NATO leaders to increase defense spend to 4 percent”, *Reuters*, 11 July 2018, URL: <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-trump-spending/trump-tells-nato-leaders-to-increase-defense-spend-to-4-percent-idUSKBN1K12BW>, accesat la 15.07.2018.

²⁴⁶ ***, „NATO edges towards Trump’s spending demands, Germany lags”, *Deutsche Welle*, 14 March 2019, URL: <https://www.dw.com/en/nato-edges-towards-trumps-spending-demands-germany-lags/a-47912482> (accesat mai 2019); ***, *The Secretary General’s Annual Report 2018*, NATO, pp. 123-125, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20190315_sgar2018-en.pdf, accesat la 12.05.2019.

²⁴⁷ Ivan Gutterman, Wojtec Grojot, „A Timeline of All Russia-Related Sanctions”, *Europa Liberă*, 19 September 2018, URL: <https://www.rferl.org/a/russia-sanctions-timeline/29477179.html>, accesat la 12.03.2019.

amelioreze ritmul și capacitatea de reacție rapidă a forțelor²⁴⁸. De asemenea, au continuat acțiunile de reasigurare și consolidare a încrederii în Europa de Est²⁴⁹.

Dincolo de discuțiile din NATO, divergențe între Statele Unite și aliații europeni s-au manifestat îndeosebi în privința dosarului nuclear iranian, acordul realizat în timpul administrației Obama fiind criticat, atât de președintele Donald Trump, cât și de unii dintre consilierii săi. Liderul de la Casa Albă a denunțat oficial înțelegerea, dar Marea Britanie, Germania, Franța, UE, alături de Rusia și China au menținut-o²⁵⁰. SUA a reluat sancțiunile împotriva regimului de la Teheran, care pot afecta inclusiv companii europene²⁵¹.

Obiectivele americane nu sunt foarte clare, în condițiile în care observatorii internaționali apreciau că acordul funcționa, programul iranian fiind limitat la facilități civile²⁵². Președintele SUA a blamat demersurile Teheranului, referitoare la producția de rachete și sprijinirea terorismului, sperând la realizarea unei înțelegeri mai ambițioase, în condițiile unor complicate rivalități regionale între regimul islamic, Arabia Saudită, Israel, parțial Turcia și Egipt²⁵³. Contextul demisiei secretarului Apărării, James Mattis, reprezintă o nouă dovadă a situației complexe din Orientul Mijlociu²⁵⁴.

În linii mari, continuitatea a prevalat în relațiile transnaționale din domeniul securității, unde s-au manifestat divergențe destul de importante în public, ceea ce se explică prin importanța unor interese comune în Europa, Orientul Mijlociu și Asia de Sud-Est. Diferențele de personalitate

---

²⁴⁸ *Ibidem*; ***, „NATO Readiness Initiative”, NATO, June 2018, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_06/20180608_1806-NATO-Readiness-Initiative_en.pdf, accesat la 22.09.2019.

²⁴⁹ ***, *Brussels Summit Declaration*, NATO, July 2018, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm, accesat la 10.09.2018.

²⁵⁰ Zack Beauchamp, „Trump`s withdrawal from the Iran nuclear deal, explained”, *Vox*, 8 May 2018, URL: <https://www.vox.com/world/2018/5/8/17328520/iran-nuclear-deal-trump-withdraw>, accesat la 23.06.2018.

²⁵¹ *Ibidem*.

²⁵² Francois Murphy, „Iran complying with nuclear deal, but could do better: IAEA”, *Reuters*, 24 May 2018, URL: <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-iaea/iran-complying-with-nuclear-deal-but-could-do-better-iaea-idUSKCN1IP2IR>, accesat la 24.06.2018.

²⁵³ Alia Chughtai, „Face to face: Saudi Arabia-Iran”, *Al Jazeera*, 25 April 2018, URL: <https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2018/04/face-face-saudi-arabia-iran-180425140132414.html>, accesat la 26.06.2018.

²⁵⁴ Julian Borger, „Defense secretary James Mattis resigns and points to differences with Trump”, *The Guardian*, 21 decembrie 2018, <https://www.theguardian.com/us-news/2018/dec/20/jim-mattis-defense-secretary-retires-trump> (accesat mai 2019).

și de stil politic au jucat un rol mai mare decât în anii anteriori, însă instituționalizarea legăturilor occidentale pare să fi moderat unele excese. S-au înregistrat o serie de progrese, însă rămân de armonizat poziții în situații precum cea iraniană.

Un argument similar se poate elabora și în ceea ce privește relațiile transatlantice în general, nu doar din punctul de vedere al securității, ci și economic și social, anume, al unui amestec între tradiție și schimbare, în care parteneriatele multiple au fost menținute. Rămân deschise posibilitățile unei tensionări în creștere, ca și cea a unei apropieri mai puternice, în condițiile schimbărilor interne din ambele părți și ale unor provocări externe. Cu toate acestea, pare mai probabilă prelungirea situației actuale, cu dispute publice și acorduri parțiale.

***

Principala tendință identificată, în ceea ce privește poziția generală a Statelor Unite în sistemul internațional, pentru 2018, este una conservatoare, de menținere a primatului, ca urmare a unui cumul de resurse și a alianțelor din Europa și Asia de Nord-Est. Ascensiunea Chinei a continuat, dar este vorba despre un proces lent, deoarece, așa cum sublinia Charles Doran și alți actori internaționali, aceasta își dezvoltă puterea și vorbim despre o creștere relativă. Cu toate acestea, incertitudinile clasice referitoare la acest subiect ne obligă la o oarecare prudență.

Cel mai probabil scenariu este de continuare a tendinței respective, în ciuda controverselor legate de politicile administrației Trump. Chiar și în cazuri precum strategia comercială, administrația de la Casa Albă este limitată, pe de o parte, de o serie de caracteristici interne, iar pe de alta, de propria economie. Este de anticipat o oscilație între divergențe și compromisuri, în consecință.

Pe termen lung, relațiile dintre Washington și Beijing se pot înrăutăți. O serie de factori, de la diferențele dintre stilurile economice și regimurile politice, până la cele referitoare la politici punctuale, pot conduce la aceasta. Momentan, după cum indică cercetările făcute în cadrul proiectului *Correlates of War*, o serie de argumente epistemologice și alte studii, nu avem un cumul de cunoaștere care să permită astfel de concluzii, în ciuda unor discuții contemporane.

Capitolul 4: PROVOCĂRILE DEZVOLTĂRII DURABILE ÎN ECONOMIILE STATELOR UNITE ALE AMERICII, EUROPEI ȘI CHINEI

Cristian BĂHNĂREANU

Creșterea globală pare la prima vedere destul de solidă, dar tot mai multe voci prevăd că economia mondială se va confrunta curând cu o nouă criză ce va avea efecte mult mai dezastruoase față de precedentele²⁵⁵. Se constată, în acest context, o acumulare a riscurilor pe termen scurt care amenință perspectivele economice la nivel mondial și îndeplinirea obiectivelor *Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă*²⁵⁶. Sustenabilitatea creșterii economice este pusă la grea încercare de o serie de provocări financiare, sociale și de mediu, având în vedere că nivelul datoriei publice globale continuă să crească, beneficiile și oportunitățile aduse de dezvoltare nu ajung adesea acolo unde și la cei care au cel mai mult nevoie, iar tranziția către modele de producție și consum durabile nu se realizează destul de rapid, ceea ce amplifică impactul schimbărilor climatice.

În anul ce a trecut, creșterea a accelerat în mai mult de jumătate din economiile lumii, majoritatea celor dezvoltate apropiindu-se de potențialul lor real de creștere. PIB-ul mondial a înregistrat un plus de 3,1% în 2018²⁵⁷, cea mai mare rată a creșterii din 2011 și până în prezent. Nivelul bun de dezvoltare al economiei globale se datorează, în principal, expansiunii indusă fiscal a SUA, care a compensat creșterea mai lentă a altor forțe economice. De asemenea, o contribuție importantă au avut-o și

---

²⁵⁵ Sistemul financiar și economic a fost supus în ultimii 10 ani la o serie de provocări și șocuri majore, precum criza financiară globală din 2008-2009, cea a datoriilor suverane din zona euro din 2010-2012 sau cea a realinierii prețurilor mondiale ale materiilor prime din 2014-2016, care au impus adoptarea și implementarea unor importante măsuri de restructurare și reorganizare (Sursa: Cristian Băhnăreanu, „Provocările redresării în economiile Statelor Unite, Europei și Federației Ruse” în Florian Cîrciumaru (coord.), *Evaluare strategică 2017 – Noi provocări într-o lume tot mai fracturată*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p. 118).

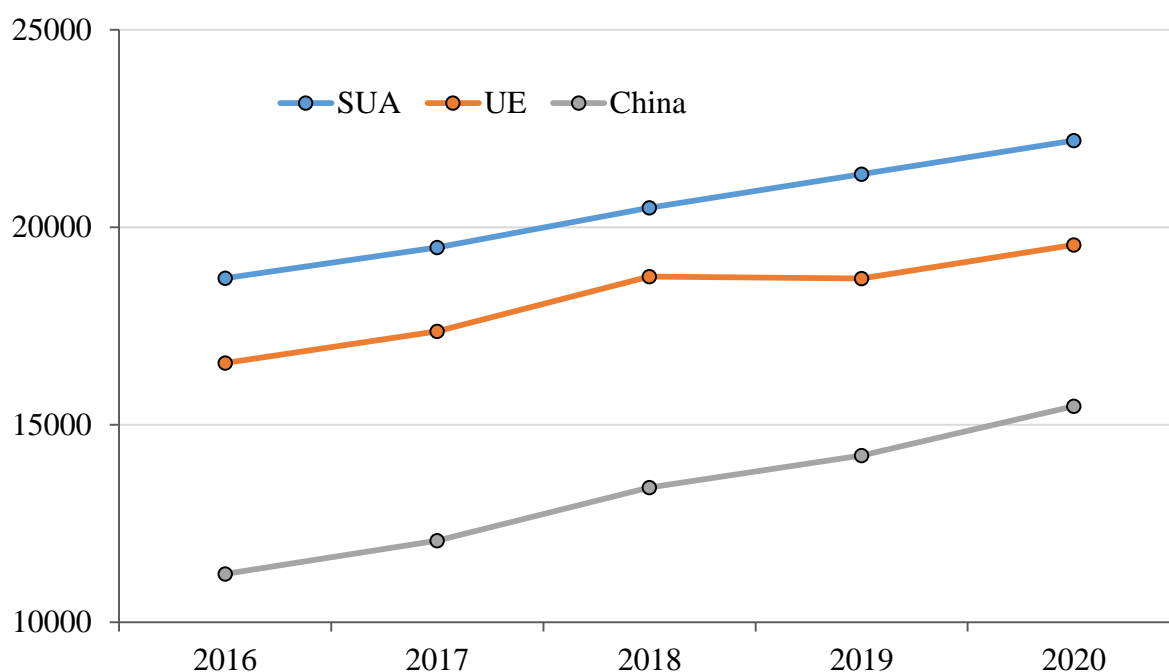
²⁵⁶ ***, *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*, Ministerul Afacerilor Externe, august 2017, URL : <https://www.mae.ro/node/35919>, accesat la 07.05.2019.

²⁵⁷ ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, United Nations (UN), New York, 2019, p. 1, URL: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-web.pdf, accesat la 22.10.2019.

ritmul puternic de creștere al economiilor în curs de dezvoltare și rata șomajului, ajunsă la un minim istoric.

Pe parcursul anului 2018 a existat, totuși, o creștere semnificativă a tensiunilor comerciale între cele mai mari economii ale lumii și, mai ales, a numărului de cazuri ajunse pe agenda mecanismului de soluționare a litigiilor comerciale din cadrul Organizației Mondiale a Comerțului²⁵⁸. Acțiunile SUA de majorare a tarifelor la import au provocat represalii și contra-represalii, astfel încât, creșterea comerțului global a mai pierdut din viteză. Măsurile de stimulare și subvențiile directe au compensat, până în prezent, o mare parte din efectele negative directe asupra Chinei și SUA.

Figura nr. 1: Evoluția PIB-ului SUA, UE și Chinei, în perioada 2016-2020²⁵⁹

Pentru următorii doi ani, se așteaptă ca expansiunea economiei mondiale să se mențină în aceeași parametri, cu toate că există semne din ce în ce mai puternice că rata de creștere a PIB-ului a atins deja nivelul maxim, în condițiile date. Principalii indicatori macroeconomici arată o ușoară diminuare a ritmului economic în 2019, pe fondul accentuării

²⁵⁸ ***, *Dispute Settlement - Chronological list of disputes cases*, World Trade Organization, URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm, accesat la 07.05.2019.

²⁵⁹ ***, *World Economic Outlook Database*, International Monetary Fund (IMF), Washington, D.C., April 2019, URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>, accesat la 10.05.2019.

disputelor comerciale, a riscurilor de stres și volatilitate financiară și a tensiunilor geopolitice. Nu în ultimul rând, sprijinul scăzut pentru multilateralism ridică multe semne de întrebare legate de capacitatea de colaborare și, mai ales, de acțiune în cazul unui șoc global.

Statele Unite ale Americii

În 2018, economia americană a atins o creștere estimată de 2,9%, ceea ce înseamnă o îmbunătățire semnificativă față de rata de 2,2%, înregistrată cu un an înainte²⁶⁰. Astfel, indicatorii de încredere economică în SUA au ajuns, pe parcursul anului trecut, aproape de maximele istorice, în ciuda majorării unei game largi de taxe și intensificării tensiunilor în domeniul comerțului.

Impactul disputelor comerciale asupra economiei interne a fost compensat de măsurile de stimulare fiscală introduse în cursul anului, inclusiv o scădere cu două puncte procentuale a impozitului pe venit, o reducere importantă a ratei impozitului pe profit și o creștere a cheltuielilor guvernamentale, în special cele de apărare. Aceste măsuri au generat o creștere puternică a locurilor de muncă și o activitate economică dinamică. Politica fiscală expansivă a accelerat ritmul creșterii ratei dobânzii de către Banca centrală americană (Fed), provocând episoade de turbulență pe piețele financiare globale și ajustări ale prețurilor activelor. Se așteaptă ca deficitul bugetar să ajungă la aproximativ 4,2% din PIB până în 2019²⁶¹, iar datoria publică să continue să crească în raport cu PIB-ul, în următorul deceniu.

Există dovezi din ce în ce mai solide că firmele americane se confruntă cu constrângeri de capacitate, ceea ce va influența negativ creșterea în 2019, în pofida continuării măsurilor de stimulare fiscală. Costurile de transport intern de mărfuri au crescut brusc (cu circa 8,3% în septembrie 2018²⁶²), reflectând deficiența de forță de muncă în sectorul de camioane și limitele de capacitate ale transportului feroviar. Rata șomajului este la cel mai scăzut nivel începând cu finalul anilor '60²⁶³, iar raportul dintre solicitanții de locuri de muncă și locurile de muncă disponibile este, de asemenea, la minime istorice. Deși șomajul persistă, încă, în anumite

---

²⁶⁰ *Idem.*

²⁶¹ ***, *The 2019 Long-Term Budget Outlook*, Congressional Budget Office, June 2019, p. 6, URL: <https://www.cbo.gov/system/files/2019-06/55331-LTBO-2.pdf>, accesat la 06.06.2019.

²⁶² ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, UN, 2019, p. 97.

²⁶³ ***, *Labor Force Statistics from the Current Population Survey*, Bureau of Labour Statistics, 2019, URL: <https://data.bls.gov/timeseries/lms14000000>, accesat la 06.06.2019.

sectoare și regiuni ale SUA, iar rata de participare la forța de muncă a lucrătorilor de peste 55 de ani a scăzut semnificativ de la criza financiară globală, condițiile pieței forței de muncă s-au înăsprit în mod evident. Companiile s-au confruntat cu dificultăți în găsirea de lucrători calificați în mai multe sectoare, inclusiv ingineri cu înaltă calificare, finanțiști, vânzători, lucrători în construcții și producție sau specialiști în tehnologia informației. Schimbările recente ale politicii de imigrație, care se așteaptă să restricționeze migrația internă, vor acționa, de asemenea, ca o frână în procesul de expansiune a forței de muncă. Începând cu anul 2000, imigrația a contribuit cu aproape jumătate la dezvoltarea forței de muncă a SUA.

Pe măsură ce constrângerile de capacitate se vor adânci, economia se va baza tot mai mult pe o sporire a importurilor, pentru a răspunde cererii. Acest lucru va determina deteriorarea deficitului de cont curent, în ciuda obiectivelor declarate ale schimbărilor în curs ale politicii comerciale americane.

Dependența crescută de importuri, însoțită de impactul ascendent al creșterii tarifelor la import și de accentuarea constrângerilor de capacitate, se va adăuga, de asemenea, presiunilor interne ale prețurilor. Aceste presiuni sunt deja evidente, mai ales în domeniul materialelor de construcții și transportului de mărfuri. Până în prezent, costurile mai mari de intrare au fost în mare parte absorbite de companii, deși indicele prețurilor de consum a depășit 2%, începând cu noiembrie 2017²⁶⁴. Presiunile salariale au început să se intensifice, iar creșterea medie a câștigului pe oră a înregistrat cel mai înalt nivel din 2009. Accentuarea presiunilor inflaționiste a accelerat ritmul creșterii ratei dobânzii de către Fed (ratele au fost majorate de patru ori pe parcursul anului 2018 și se așteaptă un plus de 75 de puncte procentuale și în 2019²⁶⁵). Dacă toate aceste constrângeri de capacitate continuă să persiste, o mare parte a costurilor în creștere va fi transmisă consumatorilor, ceea ce va exercita o presiune și mai mare asupra inflației.

Reducerea impozitului pe profit a generat o creștere puternică a investițiilor în prima jumătate a anului ce a trecut, continuând trendul pozitiv început în 2017. Unele semne de moderare a ritmului activității

---

²⁶⁴ ***, *CPI for All Urban Consumers (CPI-U)*, Bureau of Labour Statistics, 2019, URL: <https://data.bls.gov/timeseries/CUUR0000SA0>, accesat la 06.06.2019.

²⁶⁵ ***, *Data Download Program – H.15 Selected Interest Rates*, Board of Governors of the Federal Reserve System, 2019, URL: <https://www.federalreserve.gov/datadownload/Choose.aspx?rel=H15>, accesat la 09.05.2019.

investiționale s-au făcut simțite în a doua jumătate a anului, deși investițiile în produse de proprietate intelectuală, inclusiv software, computere și activități de cercetare și dezvoltare, au continuat să se extindă rapid. Ritmul mai lent de creștere al investițiilor se datorează, în parte, incertitudinii cu privire la relațiile comerciale viitoare și creșterii ratelor dobânzilor, în timp ce modernizarea tehnicii de calcul poate fi o reacție la adâncirea constrângerilor de capacitate. Investițiile rezidențiale s-au redus în 2018²⁶⁶ și este de așteptat să continue să acționeze ca o piedică în calea creșterii PIB și în următorul an, având în vedere că ratele dobânzilor vor continua să crească.

Schimbările politicii de mediu din SUA – care includ eliminarea unor restricții în ceea ce privește activitățile de foraj, utilizarea cărbunelui și noile standarde ale emisiilor în domeniul auto – au contribuit la dezvoltarea activității în sectoarele pe bază de combustibili fosili. Investițiile private în explorări miniere au crescut cu peste 30% în primele trei trimestre ale anului 2018, comparativ cu un an mai devreme, în timp ce industria minieră a adus un plus de 60.000 de locuri de muncă până la sfârșitul lunii septembrie 2018²⁶⁷. Totodată, acest sprijin pe termen scurt al activității economice a încetinit progresul către o economie durabilă ecologic.

În perspectivă, creșterea economiei americane se va modera până la 2,3% în 2019, pe măsură ce stimularea monetară va fi eliminată, și, chiar, la 1,9% în 2020²⁶⁸, atunci când impactul temporar al măsurilor de stimulare fiscală va dispărea complet.

Continentul european

Activitatea economică în Europa se află în ușoară decelerare, creșterea PIB-ului atingând doar 2,2% în 2018, un minus de 3 puncte procentuale față de 2017²⁶⁹. Performanța economică s-a bazat, în principal, pe consumul solid al gospodăriilor propulsat de șomaj mai scăzut, salarii în creștere și politică monetară mai favorabilă. Din punct de vedere al afacerilor, companiile, în special cele din sectorul construcțiilor, au continuat să beneficieze de măsurile luate în contextul

---

²⁶⁶ ***, *Housing's Contribution to Gross Domestic Product (GDP)*, National Association of Home Builders, URL: <https://www.nahb.org/en/research/housing-economics/housings-economic-impact/housings-contribution-to-gross-domestic-product-gdp.aspx>, accesat la 12.06.2019.

²⁶⁷ ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, UN, 2019, p. 99.

²⁶⁸ ***, *World Economic Outlook Database*, IMF, April 2019.

²⁶⁹ ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019, URL: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/EUQ, accesat la 13.06.2019.

unei politici monetare mai expansive.

În următorii doi ani, se pare că economia europeană va continua să scadă destul de abrupt spre o rată de doar 1,6-1,8%, având în vedere că multe dintre caracteristicile riscului asupra perspectivei economice s-au schimbat semnificativ din mai multe motive. În primul rând, numeroase țări din regiune se găsesc într-o etapă de decelerare a creșterii, ceea ce reprezintă un simptom al incertitudinii create de accentuarea tensiunilor comerciale globale. În al doilea rând, Banca Centrală Europeană (BCE) întâmpină dificultăți în încercarea de a renunța la politica sa mai flexibilă, care poate genera unele probleme majore, cum ar fi volatilitatea crescută a pieței financiare.

În domeniul politicii fiscale, zona euro va continua să se confrunte cu problema nerezolvată a modului de realizare și menținere a unor reglementări comune în absența, cel puțin până acum, unui cadru de politică mai instituționalizat. Unele tensiuni au apărut deja, din cauza restricțiilor privind politica fiscală impuse de orientările generale ale UE. Astfel, Comisia Europeană a avertizat că planurile fiscale ale Italiei pentru 2019, nu sunt conforme cu recomandările, în timp ce guvernul de la Roma a anunțat că rămâne ferm pe poziție²⁷⁰. Incertitudinea cu privire la credibilitatea cadrului fiscal al UE are potențialul de a duce la reacții puternice ale pieței financiare.

Nu în ultimul rând, incertitudinea creată de ieșirea Regatului Unit din Uniunea Europeană a dus deja la consecințe economice majore, cum ar fi companii care își transferă activele sau activitățile de investiții din Marea Britanie pe teritoriul UE. În cazul unui Brexit fără acord, economia britanică riscă să se confrunte cu și mai multe perturbări interne din cauza lipsei unui cadru legal cuprinzător pentru viitoarele relații comerciale cu blocul comunitar, în timp ce sectorul financiar european ar trebui să facă față unor consecințe severe.

În general, profilul global de creștere al UE urmărește performanțele celor mai importante forțe economice din regiune. În Germania, creșterea a atins doar 1,45% în 2018 și va rămâne destul de modestă și în perioada următoare (0,75% în 2019 și 1,44% în 2020)²⁷¹, având în vedere că mediul extern devine tot mai puțin favorabil, iar industria auto se confruntă cu dificultăți și presiuni, ca urmare a noilor tehnologii, noilor competitori și

---

²⁷⁰ ***, „Italy tells EU it will stand firm on budget plan”, *Financial Times*, 22 October 2018, URL: <https://www.ft.com/content/3652e0b6-d5c0-11e8-a854-33d6f82e62f8>, accesat la 14.06.2019.

²⁷¹ ***, *Germany. IMF Country Report No. 19/213*, IMF, 10 July 2019; ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

consecințelor juridice și financiare semnificative generate de practicile trecute legate de tehnologia diesel. În schimb, consumul privat rămâne un motor major al creșterii pe baza unei sporiri puternice a gradului de ocupare a forței de muncă alimentată de salarii din ce în ce mai mari. În diferite landuri din Germania, condițiile de muncă din perioada de probă sunt echivalente cu cele de la angajarea cu normă întreagă, companiile fiind puse în dificultate în activitățile curente din cauza lipsei lucrătorilor calificați. Economia Franței a crescut cu 1,52%, în 2018, și va continua să se mențină la un nivel rezonabil de 1,3%-1,4%, în următorii doi ani²⁷², având în vedere că exporturile mai slabe vor fi compensate de reformele economice, care se estimează că vor oferi un impuls suplimentar până în 2020.

Cea mai mică rată de creștere din regiune în anul ce a trecut s-a consemnat în Italia (0,88%), prognozele indicând că activitatea economică va continua să se contracte spre un nivel de doar 0,09% în 2019 și, respectiv, 0,91% în 2020²⁷³. În general, mediul extern tot mai fragil se combină cu unele constrângeri semnificative asupra consumului privat, pe un fundal de incertitudine politică, fragilitate a sistemului bancar și o creștere limitată a ocupării forței de muncă și a salariilor. În Marea Britanie, creșterea economică a atins 1,4% în 2018 și se pare că își va menține ritmul și în perioada următoare²⁷⁴, cu toate că incertitudinea legată de Brexit continuă să influențeze semnificativ, în sens negativ, activitatea economică. Pe de o parte, companiile își iau măsuri de precauție împotriva unei ieșiri dure din UE, fără un acord clar asupra relațiilor comerciale viitoare, având în vedere că majorarea presiunilor inflaționiste și înăsprirea politicii monetare au afectat negativ puterea de cumpărare a populației. Pe de altă parte, toate aceste efecte sunt parțial compensate de exporturile mai puternice ce se datorează creșterii competitivității rezultate din deprecierea lirei.

Un risc major cu impact mai larg pentru economia globală provine din spațiul limitat de manevră al politicii monetar-fiscale din zona euro. În urma crizei financiare, țările din regiune au urmat o cale de consolidare fiscală prociclică, măsurile de politică monetară având rolul de a stimula

---

²⁷² ***, *France. IMF Country Report No. 19/245*, IMF, 24 July 2019; ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

²⁷³ ***, *Italy. IMF Country Report No. 19/40*, IMF, 6 February 2019; ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

²⁷⁴ ***, *United Kingdom. IMF Country Report No. 18/316*, IMF, 14 November 2018; ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

activitatea economică. Factorii de decizie monetară au atras atenția, în mod repetat, asupra necesității ca fiecare țară să-și completeze poziția mai relaxată a politicii în domeniu cu reformele economice necesare pentru a-și revitaliza economiile. Ținând cont de iminența unei modificări de politică monetară și, chiar, de întârzierea adoptării anumitor măsuri, fereastra de oportunitate, oferită de disponibilitatea pârghiilor monetare de a susține reforme economice de anvergură, urmează treptat să dispară. În multe cazuri, țările din zona euro se găsesc în poziții dificile de politică monetară: Belgia, Cipru, Grecia, Italia și Portugalia înregistrează un raport al datoriei publice în PIB de peste 100%, în timp ce în, Franța și Spania, acest raport este foarte apropiat de 100%²⁷⁵.

În ceea ce privește politica monetară, BCE a anunțat că va menține nivelul actual aproape de zero al ratelor dobânzilor, cel puțin până în vara anului 2019²⁷⁶ și că, după încheierea achizițiilor de active nete la sfârșitul lui decembrie 2018, va continua să reinvestească o mare parte din veniturile aferente activelor scadente, pentru o perioadă lungă de timp. Ținând cont de ratele dobânzii de referință, BCE a condiționat orice acțiune de convergența ratei inflației spre un nivel mai mic, dar apropiat, de 2%, pe termen mediu. Reinvestirea activelor scadente va dura atât timp cât este necesar pentru a asigura condiții favorabile de lichiditate.

Evaluarea acestei poziții de politică monetară în raport cu ciclul de afaceri din zona euro arată că există un risc semnificativ ca factorii de decizie monetară să fie induși în eroare, în sensul menținerii unor măsuri extraordinare de criză într-un moment în care acestea nu mai sunt necesare. În cazul în care indicii de inflație va fi pe un trend ascendent, BCE ar putea fi forțată să înăsprească politica monetară mai repede decât se aștepta²⁷⁷, ceea ce va duce la reajustarea așteptărilor pieței financiare și a volatilității prețurilor activelor financiare.

Nivelurile ridicate ale datoriei, perspectiva creșterii ratelor dobânzilor, asociată cu creșterea costurilor de administrare ale acestor datorii, și regulile comunitare privind nivelurile datoriei și al deficitului duc la limitarea spațiului de manevră al politicii fiscale, pentru a compensa

---

²⁷⁵ ***, *General government gross debt – annual data*, Eurostat, 16 June 2019, URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina225/default/table?lang=en>, accesat la 25.06.2019.

²⁷⁶ ***, „ECB rates to remain low as long as necessary: Coeure”, *Reuters*, 4 January 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-ecb-policy-coeure/ecb-rates-to-remain-low-as-long-as-necessary-coeure-idUSKCN1OY0K0>, accesat la 26.06.2019.

²⁷⁷ ***, *Annual Report 2018*, European Central Bank, 1 April 2019, p. 4, URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2018~d08cb4c623.en.html>, accesat la 26.06.2019.

eliminarea stimulului monetar. Aceste condiții lasă, de asemenea, opțiuni de politică foarte limitate în cazul unei noi încetiniri economice, rezultată, de exemplu, dintr-o escaladare a disputelor comerciale globale. Într-un anumit scenariu, factorii de decizie monetară ar putea fi din nou nevoiți să gestioneze economia, dar dintr-o poziție care este deja foarte asemănătoare cu modelul clasic de criză, forțându-i să mențină ratele dobânzilor la zero pentru mai mult timp și cu mult mai puține opțiuni de normalizare a situației decât s-au anticipat. În alt scenariu, guvernele naționale ar putea reacționa la o nouă decelerare economică, prin inițierea unor măsuri de politică fiscală mult mai expansive. În multe cazuri, acest lucru ar încălca în mod deschis regulile comunitare, ar pune la îndoială valabilitatea acordurilor UE și ar testa toleranța piețelor financiare la posibilele majorări ale nivelului datoriei²⁷⁸.

În cea mai mare parte a anului 2018, țările membre ale UE din Europa de Est și cele baltice au continuat expansiunea economică dinamică începută în 2017, creșterea PIB-ului depășind deseori prognozele anterioare. De exemplu, Polonia, cea mai puternică forță economică din acest grup, a înregistrat un avans de circa 5%²⁷⁹, principalul motor fiind consumul privat stimulat de înăsprirea condițiilor pe piețele forței de muncă, de majorarea salariilor nominale și, mai ales, de o politică monetară mai relaxată. Per total, rata de creștere a țărilor din regiune a atins 4,2%, cu mult peste media comunitară²⁸⁰. Performanța la export a sectorului industrial din țările est-europene rămâne unul dintre factorii cheie de creștere. Industria auto, după ce a atins niveluri record în 2017, s-a menținut la un nivel înalt și a atras noi investiții masive, în ciuda creșterii costurilor salariale²⁸¹. De asemenea, investițiile s-au înmulțit rapid, datorită gradului ridicat de absorbție al fondurilor europene.

Condițiile de pe piața muncii au continuat să devină tot mai stricte, rata șomajului fiind la valori minime record în mai multe țări²⁸². De exemplu, Republica Cehă înregistrează cel mai mic nivel al șomajului din

---

²⁷⁸ ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, UN, 2019, pp. 104-105.

²⁷⁹ ***, *Republic of Poland. IMF Country Report No. 19/38*, IMF, February 2019; ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

²⁸⁰ ***, *Real GDP growth rate – volume*, Eurostat, 16 June 2019, URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>, accesat la 25.06.2019.

²⁸¹ Claus Frank, Szabolcs Szeles, *Booming automotive industry in Central and Eastern Europe*, HLB Poland, 2 November 2018, URL: <https://www.hlb.global/booming-automotive-industry-in-central-and-eastern-europe>, accesat la 17.06.2019.

²⁸² *Unemployment rate – annual data*, Eurostat, 16 June 2019, URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsun20/default/table?lang=en>, accesat la 25.06.2019.

UE (2,2%), în timp ce rata locurilor de muncă vacante neocupate a depășit 5%, în 2018. Toți acești factori – agravați în anumite țări de migrația externă, lipsa de competențe și tendințele demografice – au exercitat o presiune ascendentă asupra salariilor.

Există numeroase semnale care arată că unele dintre economiile regiunii funcționează peste potențialul lor real. Acest lucru ridică semne de întrebare cu privire la sustenabilitatea creșterii, întrucât expansiunea bazată pe consum și creșterea sarcinii datoriei private ascunde numeroase riscuri. Prețurile locuințelor, în urcare, din majoritatea țărilor est-europene și expunerea crescută a sectorului financiar la creditele ipotecare ar putea indica apariția unei alte „bule” imobiliare. Mai mult, îngrijorările legate de supraîncălzire – alături de presiunile valutare generate de un dolar mai puternic și anunțata atenuare a poziției extrem de flexibile a BCE – și accelerare a inflației au determinat câteva bănci centrale să înăsprească condițiile de politică monetară (de exemplu, Banca Națională a Cehiei a ridicat ratele dobânzii de referință de mai multe ori²⁸³). În schimb, în Ungaria și Polonia, unde presiunile salariale nu au ridicat încă inflația (poate din cauza ratelor mai mari de economisire și ieșirilor de remitențe), poziția monetară a rămas mai relaxată²⁸⁴.

Activitatea economică a țărilor baltice și est-europene este de așteptat să se modereze în perioada 2019-2020, având în vedere că tensiunile comerciale globale pot afecta negativ exporturile, iar avântul luat de consum ar trebui să încetinească, ca răspuns la presiunile inflaționiste. Cu toate acestea, creșterea agregată a acestui grup de țări ar trebui să depășească media comunitară, întrucât, acestea se mențin în continuare pe un trend ascendent cu acumulări de capital, transferuri de tehnologie și creștere a productivității. Ar putea apărea, totuși, anumite constrângeri externe și interne, având în vedere că migrația forței de muncă către statele membre mai bogate din UE limitează capacitatea de producție și, în anumite cazuri, a dus la un nivel periculos de depopulare. Decizia Marii Britanii de a părăsi blocul comunitar poate afecta viitoarele fluxuri de migrație, deși un retur masiv de migranți din Regatul Unit în țările lor de origine din Europa de Est și zona baltică este puțin probabil. Posibila reducere a fondurilor de coeziune ale UE, în ciclul bugetar 2021-2027,

---

²⁸³ ***, *CNB forecast – Interest rates (3M PRIBOR)*, Czech National Bank, 2 May 2019, URL: <https://www.cnb.cz/en/monetary-policy/forecast>, accesat la 12.06.2019.

²⁸⁴ ***, *Central Bank Monitoring - December*, Monetary Department of the Czech National Bank, 13 December 2018, p. 3, URL: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/en/monetary-policy/.galleries/monitoring/1804_cbm.pdf, accesat la 12.06.2019.

poate frâna dezvoltarea infrastructurii și construcțiile, dar unele țări care au obținut excedente fiscale, precum Republica Cehă, intenționează să continue finanțarea de la buget a unor mari proiecte de infrastructură.

China

În ultimele patru decenii, economia chineză a crescut cu o viteză fără precedent, de la 305 mld. dolari în 1980, la 13.407 mld. dolari în 2018, la o rată medie anuală de 9,5%²⁸⁵, transformându-se dintr-o economie agricolă într-una predominant industrială, orientată tot mai mult către servicii.

Cu toate acestea, China se confruntă în prezent cu o serie de dificultăți majore, inclusiv slăbirea cererii externe, majorarea tarifelor la import impuse de SUA²⁸⁶, decelerarea creșterii productivității, alături de mari datorii private, modificări în structura pe vârste a populației, creșterea inegalităților și deteriorarea mediului natural. De asemenea, relaxarea recentă a politicii monetare chineze ar putea agrava dezechilibrele financiare cu repercusiuni serioase asupra activității economice reale la nivel național, ce se vor propaga, mai apoi, și la nivel regional și global.

Având în vedere toate aceste dezechilibre, o încetinire a creșterii economice a Chinei este cel mai probabil să apară în următorii cinci ani²⁸⁷. Totuși, o altfel de politică ar putea duce la rezultate considerabil diferite în ceea ce privește calitatea creșterii economice. Mai exact, rezultatele modelelor de simulare, care iau în considerare diferite opțiuni de politică, sugerează că, dacă se urmărește o abordare holistică a reformelor structurale, care să includă căi de creștere inovatoare, incluzivă și durabilă simultan, China ar putea menține rate relativ mari de creștere economică – chiar dacă cererea externă rămâne lentă, forța de muncă se diminuează și acumularea de capital încetinește – și experimenta o diminuare a disparităților între veniturile urbane și cele rurale, precum și o reducere a emisiilor de dioxid de carbon²⁸⁸. Cu toate acestea, guvernul de la Beijing ar trebui să facă anumite compromisuri dificile de natură politică. De exemplu, prioritățile politice în domeniul tehnologiei și inovării ar putea stimula creșterea PIB-ului, dar ar putea agrava inegalitatea. În mod similar, acțiunile de politică care abordează un mediu extern din ce în ce

---

²⁸⁵ ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

²⁸⁶ ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, UN, 2019, p. 39.

²⁸⁷ Wayne M. Morrison, *China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*, Congressional Research Service Report, 25 June 2019, p. 6, URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>, accesat la 25.06.2019.

²⁸⁸ ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, UN, 2019, p. 137.

mai nesigur, în special cel comercial, trebuie concepute cu atenție, pentru a evita subminarea incluziunii sociale pe termen lung sau a sustenabilității mediului.

Datorită integrării economice regionale tot mai accentuate, transformarea structurală a Chinei va avea efecte importante pentru regiunea Asia-Pacific. Comparativ cu un scenariu în care China continuă să urmeze linia politică de bază, un scenariu cuprinzător de reforme structurale va genera un impact pozitiv asupra creșterii economice, exporturilor și importurilor, precum și asupra bunăstării economiilor din Asia-Pacific²⁸⁹. Se preconizează că Japonia, Republica Coreea și alte țări din Asia de Sud-Est vor beneficia cel mai mult de adâncirea relațiilor comerciale, în timp ce țările din Pacific vor beneficia cel mai puțin. Creșterea comerțului cu produse ale industriei grele ar putea să depășească pe cea a tuturor celorlalte bunuri comercializabile dintre China și restul regiunii, datorită faptului că sectorul de producție al economiei chineze a avansat pe lanțul valoric, în timp ce exporturile de servicii către China ar putea scădea, deoarece aceasta își dezvoltă propriul sector de servicii (de exemplu, în domeniul asistenței medicale sau educației²⁹⁰). Pentru a maximiza oportunitățile și diminua riscurile care decurg din transformarea structurală a Chinei, factorii de decizie din țările partenere ar putea lua în considerare opțiunile de politică bazate pe condițiile lor economice și pe gradul de integrare comercială cu China.

În China, investițiile în active imobilizate au rămas solide, dar s-au diminuat treptat pe fondul eforturilor de reducere a excesului de capacități din mai multe sectoare industriale. Cu toate acestea, țările cu costuri reduse ale forței de muncă, cum ar fi Cambodgia și Nepal, vor fi mult mai atractive pentru activitățile de producție intensivă, având în vedere că salariile cresc în China. Pentru a-și spori atractivitatea pentru investițiile străine, aceste țări trebuie să-și consolideze infrastructura internă și să-și îmbunătățească mediul de afaceri. Pentru exportatorii de tehnologie existenți, precum Japonia și Republica Coreea, modernizarea industrială a Chinei ar putea duce la o concurență mai puternică²⁹¹. Aceștia ar putea lua

---

²⁸⁹ *China's economic transformation: Impacts on Asia and the Pacific*, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, UN, 2019, p. iii, URL: https://www.unescap.org/sites/default/files/China%27s%20economic%20transformation_impacts%20on%20Asia%20and%20the%20Pacific.pdf, accesat la 27.06.2019.

²⁹⁰ Gordon Orr, *What can we expect in China in 2019?*, McKinsey & Company, December 2018, URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/china/what-can-we-expect-in-china-in-2019>, accesat la 27.06.2019.

²⁹¹ ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, UN, 2019.

în considerare specializarea lor pentru a-și menține o poziție de frunte în lanțul valoric al industriei de înaltă tehnologie și s-ar putea implica în sporirea comerțului intra-industrial cu China. Acest lucru va necesita îmbunătățirea reglementărilor, inclusiv cu privire la drepturile de proprietate intelectuală, transferurile de tehnologie și barierele comerciale non-tarifare.

Economiile bogate în resurse s-ar putea confrunta cu o cerere mai mică pe termen lung, pe măsură ce China își îmbunătățește eficiența economică și reduce dependența de combustibili fosili²⁹². Această situație ar putea avea implicații adverse asupra veniturilor și fluxurilor lor financiare și ar duce, în final, la volatilitatea cursului de schimb. Pentru a evita acest lucru, economiile bogate în resurse trebuie: să consolideze cadrul de politică monetară pentru a permite rate de schimb mai flexibile; să promoveze diversificarea pentru a reduce riscurile de volatilitate a veniturilor și fluxurilor financiare; să stimuleze ocuparea forței de muncă în sectoare care aduc plusvaloare. Întrucât guvernul de la Beijing face eforturi pentru a restrânge activitățile ineficiente și poluante, țări dependente puternic de exporturile din sectorul minier și piețele din China, precum Mongolia, vor trebui să facă față unor presiuni mult mai urgente. Exportatorii de mărfuri ar putea folosi legăturile de investiții ale Inițiativei „Belt and Road” pentru a-și spori diversificarea industrială.

China este de așteptat să domine regiunea Asia-Pacific din punct de vedere economic și în următorii ani, deși vom fi martorii unei decelerări a ratei de creștere spre un nivel de 6,3% în 2019 și 6,1% în 2020²⁹³. Procesul de transformare structurală a economiei chineze prezintă noi riscuri și oportunități pentru regiune. Pe fondul unui mediu extern extrem de dinamic, China își va regla permanent mixul de politici pentru a avansa în implementarea reformelor structurale, sprijinind, totodată, creșterea pe termen scurt. Aceste acțiuni de echilibrare vor avea efecte asupra economiilor regionale, generând reacții atât pe plan intern, cât și adâncirea cooperării la nivel regional.

Riscuri și incertitudini privind perspectivele economice

În timp ce multe dintre vulnerabilitățile evidențiate de criza financiară globală s-au atenuat sau chiar au dispărut, noi riscuri și incertitudini se profilează la orizont. Astfel, ritmul constant al creșterii

---

²⁹² Maolin Liao, Yingjie Wang, „China’s Energy Consumption Rebound Effect Analysis Based on the Perspective of Technological Progress”, *Sustainability*, Volume 11, Issue 5, March 2019.

²⁹³ ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019.

globale maschează acumularea mai multor riscuri pe termen scurt ce au potențialul de a perturba sever activitatea economică și perspectivele de dezvoltare pe termen lung. Acest lucru face ca multe dintre obiectivele *Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă* să fie mult mai greu de îndeplinit. Țările ce prezintă serioase dezechilibre macroeconomice și niveluri ridicate ale datoriei externe sunt cele mai expuse la astfel de perturbări. Întrucât condițiile financiare internaționale s-au înrăutățit rapid, iar spațiul politic de manevră s-a redus considerabil în întreaga lume, orice șoc extern poate avea implicații severe și de lungă durată asupra dezvoltării economice globale și condițiilor socio-economice.

O escaladare prelungită a tensiunilor comerciale și a spiralei tarifelor suplimentare între cele mai mari economii ale lumii prezintă un risc considerabil pentru perspectivele comerciale globale. Impactul asupra economiei mondiale s-ar putea manifesta destul de serios prin încetinirea investițiilor, creșterea prețurilor de consum și scăderea încrederii în mediul de afaceri. Acest lucru ar crea perturbări grave ale rețelelor globale, în special pentru exportatorii din economiile din Asia de Est, care sunt profund încorporați în lanțurile de aprovizionare ale comerțului dintre China și SUA. O creștere mai lentă în cele două puteri economice ar reduce și cererea de mărfuri, afectând exportatorii de mărfuri din Africa și America Latină. Există riscul ca disputele comerciale să agraveze fragilitățile financiare, în special în unele economii emergente. Creșterea prețurilor la import, însoțite de condiții financiare mai restrictive și costuri ridicate ale datoriilor, ar putea să reducă profiturile și să provoace dificultăți privind datoriile în anumite industrii.

Semnalele că anumite avantaje ale accentuării integrării economice nu au fost împărțite în mod echitabil între sau în interiorul țărilor sunt tot mai puternice. Liberalizarea comerțului și a finanțelor și beneficiile ce decurg de aici sunt considerați acum ca cei mai importanți factori ce duc la creșterea inegalității veniturilor și a bogăției în cadrul țărilor, ceea ce limitează spațiul politic de manevră și chiar, în unele cazuri, subminează suveranitatea națională. Instituțiile și acordurile ce constituie fundamentul actualului sistem multilateral se confruntă cu exacerbară unor presiuni, presiuni ce s-au materializat în domeniile comerțului internațional, finanțării pentru dezvoltare și combaterii schimbărilor climatice.

Amenințările la adresa multilateralismului vin într-un moment în care, cooperarea internațională și guvernarea sunt mai importante ca niciodată. Multe dintre provocările expuse în *Agenda 2030* sunt de natură globală și necesită acțiuni colective și de cooperare. Prin urmare, în

economia mondială de astăzi, tot mai integrată și interconectată, regulile și instituțiile convenite la nivel internațional sunt vitale pentru asigurarea funcționării piețelor, soluționarea dezacordurilor și garantarea stabilității.

Consolidarea multilateralismului este esențială pentru promovarea dezvoltării durabile, iar arhitectura sistemului comercial multilateral trebuie să fie mai bine aliniată la obiectivele *Agendei 2030*, creând un cadru incluziv, transparent și favorabil dezvoltării pentru comerțul internațional. Pentru a stopa încălzirea globală, este necesară o mai mare cooperare internațională în domeniul tehnologiei verzi, inclusiv transfer de metode și mijloace accesibile, pentru a sprijini tranziția către producție și consum durabile în țările în curs de dezvoltare, în special în cele mai puțin dezvoltate.

Capitolul 5: IMPACTUL DECIZIILOR AMERICANE DIN ANUL 2018 ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE AL ORIENTULUI MIJLOCIU

Mirela ATANASIU

Președintele american, Donald Trump, a trecut de jumătatea mandatului său, timp în care, o serie dintre promisiunile sale electorale din 2016 au fost îndeplinite parțial sau total, de multe ori trecând peste sfaturile consilierilor săi. Multe dintre acestea erau considerate a fi controversate chiar și la nivel declarativ, cu atât mai mult, după ce au fost materializate, au stârnit o serie de opinii contradictorii în rândul electoratului american, dar și al statelor lumii.

Deciziile sale, indiferent dacă sunt legate de politica internă (reducerea taxelor, instalarea de linii telefonice de urgență pentru veteranii de război, blocarea activităților de lobby ale oficialilor Casei Albe, care susțin interesele unor guverne străine, renunțarea la salariul propriu pentru activitatea desfășurată în calitate de președinte etc.), sau de politica externă (renunțarea la participarea în Acordul de la Paris cu privire la schimbările climatice, retragerea din Tratatul privind Forțele Nucleare Intermediare la care participă și Rusia, creșterea aportului statelor naționale membre NATO la bugetul acesteia) au urmărit cu prioritate îndeplinirea promisiunilor sale electorale.

Printre promisiunile electorale ale președintelui Trump ce privesc politica externă a SUA în Orientul Mijlociu, se numărau: diminuarea puterii regionale a Iranului²⁹⁴ cu retragerea Statelor Unite din JCPOA²⁹⁵ (Acordul nuclear al marilor puteri cu Iranul, încheiat la Viena în 2015) și

---

²⁹⁴ A se vedea: ***, „US air campaign against ISIS in Syria likely to end”, *The Straits Times*, Singapore, 21 December 2018, URL: <https://www.straitstimes.com/world/middle-east/us-air-campaign-against-isis-in-syria-likely-to-end> și Ali Younes, Trevor Aaronson, „US intensifies bombing in Syria after Trump announced withdrawal”, *Al Jazeera*, 3 January 2019, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/01/intensifies-bombing-syria-trump-announced-withdrawal-190103083014951.html>, accesate la 06.04.2019.

²⁹⁵ Damian Paletta, „Clinton vs. Trump”, *The Wall Street Journal*, 2016, URL: <http://graphics.wsj.com/elections/2016/donald-trump-hillary-clinton-on-foreign-policy/>, accesat la 05.04.2019.

încheierea altuia nou, mai favorabil americanilor; înfrângerea organizației Stat islamic²⁹⁶; realizarea păcii în conflictul israeliano-palestinian²⁹⁷ și întărirea relației cu Israelul²⁹⁸; evitarea implicării în războaie externe²⁹⁹. În cele ce urmează sunt prezentate deciziile luate de președintele american ce privesc atingerea obiectivelor stabilite în perioada electorală, cu privire la regiunea de referință, gradul de îndeplinire al acestora, dar și unele consecințe ale realizării sau nerealizării acestor obiective.

1. Recunoașterea Ierusalimului drept capitală a Israelului, de către administrația americană

În decembrie 2017, președintele american, Donald Trump, declara că recunoașterea oficială a Ierusalimului ca fiind capitala Israelului „este un pas în direcția avansării procesului de pace și spre atingerea la un acord de durată”³⁰⁰, referindu-se la situația *de facto* a conflictului israeliano-palestinian.

Pentru justificarea deciziei sale, președintele Trump a făcut apel la un act juridic, în vigoare încă din anul 1995, *Jerusalem Embassy Act*³⁰¹, unde se stipula relocarea ambasadei SUA în Israel la Ierusalim și recunoașterea orașului drept capitală a statului israelian. Actul a fost adoptat în cadrul Congresului american, fără a fi fost semnat de președintele în exercițiu al momentului - Bill Clinton. Deși acesta urma să fie implementat până cel târziu în anul 1999, niciunul dintre președinții americani care au urmat până la momentul actual nu i-au dat curs din simplul motiv că au considerat că această poziție, afirmată deschis de SUA, va duce la noi tensiuni și escaladarea inutilă a conflictului israeliano-palestinian.

Situația geopolitică nu s-a schimbat în regiune în ultimele decenii de la emiterea *Jerusalem Embassy Act*, iar decizia președintelui american, de recunoaștere oficială a Ierusalimului drept capitala Israelului, a intervenit

---

²⁹⁶ Damian Paletta, *art. cit.*

²⁹⁷ ***, „Trump's Campaign Promises: Where His To-Do List Stands”, *Stratfor*, 21 December 2018, URL: <https://worldview.stratfor.com/article/trump-campaign-promises-2016-election-syria-climate-iran>, accesat la 04.04.2019.

²⁹⁸ *Idem.*

²⁹⁹ Yochi Dreazen, „Candidate Trump promised to stay out of foreign wars. President Trump is escalating them”, *Vox*, 25 August 2017, URL: <https://www.vox.com/world/2017/8/25/16185936/trump-america-first-afghanistan-war-troops-iraq-generals>, accesat la 02.04.2019.

³⁰⁰ ***, *Statement by President Trump on Jerusalem*, White House, Washington DC, 6 December 2017, URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-trump-jerusalem/>, accesat la 08.11.2018.

³⁰¹ ***, *Jerusalem Embassy Act of 1995*, Public Law 104-45, 104th Congress, 8 November 1995, URL: <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>, accesat la 12.01.2018.

pe fondul persistenței aceluiași coordonate de insecuritate create de anexarea, de către Israel, a Ierusalimului de Est, în 1967, și aranjamentele ulterioare în aceeași direcție, considerate ilegale de către Organizația Națiunilor Unite. De exemplu, în 1980, Israelul a adoptat „Legea Ierusalimului”, declarând că „Ierusalimul, complet și unit, este capitala Israelului”³⁰², formalizând astfel anexarea Ierusalimului de Est, iar ca răspuns la emiterea acestei legi, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția 478 din 1980, declarând legea „nulă și neavenită”³⁰³, drept consecință niciun alt stat al lumii nu a recunoscut *de jure* acea lege.

O altă coordonată a situației regionale, pe fondul căreia președintele Trump a luat această decizie, este aceea a persistenței și chiar a amplificării conflictului arabo-israelian, în lipsa găsirii unei soluții reciproc agreeate de părțile implicate în procesul de pace, dar și existența dreptului afirmat al palestinienilor asupra cel puțin unei părți din Ierusalim sub temeiul mai multor acte juridice internaționale³⁰⁴.

Așadar, în pofida acestor evidențe, Președintele Trump a emis, la 4 ianuarie 2018, un proiect de lege, „Jerusalem Embassy and Recognition Act of 2017”³⁰⁵, care stipula că „SUA trebuie să recunoască Ierusalimul ca fiind capitala nedivizată a Israelului și ambasada americană în Israel trebuie să fie mutată la Ierusalim, până cel târziu la 1 ianuarie 2019”³⁰⁶. Ulterior, actul a fost adoptat în Senatul american, administrația Trump deschizând oficial noua ambasadă la Ierusalim câteva luni mai târziu, în mai 2018, acțiune susținută de israelieni, dar contrazisă de protestele palestinieniene masive și prevederile Rezoluției ONU nr. 181 din 1947, ce propunea ca soluție pentru Ierusalim statutul de entitate administrată de

---

³⁰² Zena Tahhan, Farah Najjar, „Why Jerusalem is not the capital of Israel”, *Al Jazeera*, 10 December 2017, URL: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/05/jerusalem-capital-israel-170524091310050.html>, accesat la 21.01.2019.

³⁰³ ***, *United Nations Security Council Resolution 478 (1980)*, The Israeli-Palestinian conflict: an interactive database (BETA), URL: <https://ecf.org.il/issues/issue/125>, accesat la 03.02.2019.

³⁰⁴ Printre elementele juridice care oferă palestinienilor dreptul de a contesta decizia președintelui Trump se află *Declarația de la Balfour din 1917* și *Rezoluția ONU nr. 181 din 1947*, care a definit conturul unei așezări în Palestina veche, creând o țară cu origine dublă (evreiască și palestiniană), ulterior, Comitetul Special al ONU pentru Palestina împărțind teritoriul acesteia în trei entități importante: un stat evreu, un stat arab și o zonă internațională în jurul Ierusalimului.

³⁰⁵ ***, *H. R. 265 to recognize Jerusalem as the capital of Israel, to relocate to Jerusalem the United States Embassy in Israel, and for other purpose*, 115th Congress, 1st Session, 4 January 2017, URL: <https://www.congress.gov/115/bills/hr265/BILLS-115hr265ih.pdf>, accesat la 22.01.2019.

³⁰⁶ ***, *Jerusalem Embassy and Recognition Act of 2017*, Summary: H.R.265 - 115th Congress (2017-2018), 4 January 2018, URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/265>, accesat la 23.01.2019.

ONU, separată de cele două entități statale de sine stătătoare – Israel și Palestina. De asemenea, mutarea ambasadei SUA în Ierusalimul, văzut de către președintele Trump drept nedivizat³⁰⁷, consider că reprezintă un impediment în plus pentru implementarea soluției cu două state, convenită majoritar la nivel internațional, ca fiind cea mai optimă, în conflictul israeliano-palestinian.

Mai mult, există o serie de alte rezoluții în vigoare, ale Consiliului de Securitate al ONU, care impun sau clarifică statu-quo-ul actual al Ierusalimului, cu recunoașterea dreptului palestinienilor asupra Ierusalimului de Est³⁰⁸, pe unele dintre care SUA le-au susținut la momentul emiterii sau nu le-au blocat în Consiliul de Securitate al ONU, deși au avut ocazia, ca urmare a avantajului oferit de dreptul lor de veto permanent. Totuși, edificator pentru menținerea poziției americane, în ce privește conflictul israeliano-palestinian este votul-cheie, împotriva³⁰⁹, dat *Rezoluției nr. 478 din 20 august 1980*, prin care Israelul era condamnat pentru că a adoptat o lege care prevedea o schimbare a statutului Ierusalimului, lege despre care în Rezoluție se stipula că „constituie o încălcare a dreptului internațional”³¹⁰, context în care țările care aveau înființate misiuni diplomatice în Ierusalim erau solicitate să și le retragă. Astfel încât, deși inițiativa lui Donald Trump poate fi înțeleasă din perspectiva dorinței de schimbare a abordării în conflictul israeliano-palestinian, din perspectiva dreptului internațional este greșită, încălcând reglementări juridice agreeate majoritar de comunitatea internațională. De altfel, o consecință îngrijorătoare, determinată de decizie unilaterală a SUA, o reprezintă contestarea relevanței globale și a forței juridice internaționale a ONU.

Printre consecințele directe cele mai evidente ale acestei decizii, în termeni de dinamică a relațiilor diplomatice între SUA și alte state,

---

³⁰⁷ *Idem.*

³⁰⁸ Exemple ale unor astfel de acte sunt: Rezoluția nr. 242 din 22 noiembrie 1967 în care Israelului i-a fost cerut să retragă forțele din teritoriile ocupate în războiul din 1967, care include partea estică a Ierusalimului; Rezoluția nr. 252 din 21 mai 1968 în care Israelului i-a fost cerut să anuleze „acțiunile care tind să schimbe statutul Ierusalimului”, inclusiv exproprierea terenurilor și a proprietății; Rezoluția nr. 2334 din 23 decembrie 2016 în care Israelul a fost condamnat pentru construcția de stabilimente în teritoriile ocupate, inclusiv în Ierusalimul de Est. O serie mai largă a unor astfel de acte poate fi găsită la: <https://www.nytimes.com/2017/12/07/world/middleeast/united-nations-jerusalem.html>, accesat la 02.03.2019.

³⁰⁹ Poziția SUA era justificată de susținerea intereselor partenerului său strategic Israel.

³¹⁰ ***, *Resolution no. 478 of 20 august 1980*: Israel was censured for having enacted a law declaring a change in the status of Jerusalem, which „constitutes a violation of international law”, United Nations Security Council, 1980, URL: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/478\(1980\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/478(1980)), accesat la 09.01.2019.

numărăm întărirea parteneriatului cu Israelul și o tensionare a relațiilor cu statele arabe.

După declarația administrației americane, dinamica relațiilor bilaterale SUA-Israel s-a desfășurat în virtutea declarației care apare pe website-ul Departamentului American de Stat „Israelul a fost mult timp și rămâne partenerul cel mai de încredere al Americii în Orientul Mijlociu”³¹¹. De altfel, 2018 a fost anul în care Donald Trump a întărit major relația cu Israelul. Mai mult, o serie de alte acțiuni americane, inițiate în scopul rezolvării conflictului israeliano-palestinian, contracarării Iranului în obținerea unei arme nucleare și creșterea influenței sale regionale, au fost considerate a avea implicații majore pentru viitorul Israelului. Printre deciziile regionale luate de Donald Trump în anul 2018 s-au numărat: retragerea SUA din afacerea cu Iranul, retragerea ajutorului financiar acordat palestinienilor prin organizații umanitare sau alte grupuri ale ONU, anunțarea retragerii trupelor americane din Siria, anunțarea emiterii unui plan economic pentru rezolvarea conflictului din Orientul Mijlociu. Dintre acestea, ultimele două, cele mai sensibile, nu s-au materializat până la finele anului, ceea ce duce la slăbirea încrederii aliaților tradiționali ai SUA în capacitatea administrației Trump de a gestiona eficient problemele de securitate ale Orientului Mijlociu.

În același sens, au fost realizate și propuneri de consolidare a cooperării dintre SUA și Israel materializate, la nivelul Congresului american, în documente precum *Actul de autorizare a asistenței de securitate SUA-Israel din 2018*. Acesta se axează pe asistența acordată Israelului în materie de securitate, prin extinderea sprijinului financiar extern garantat, până în anul fiscal 2028, precum și prin prelungirea garanțiilor pentru împrumuturi și a autorității asupra stocurilor americane³¹² de

---

³¹¹ ***, „U.S. Relations with Israel”, *Bilateral relations fact sheet*, Bureau of Near Eastern Affairs, 14 May 2018, URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-israel/>, accesat la 26.01.2019.

³¹² În anul 2012, Armata americană avea stocate arme în valoare de 800 milioane USD în Israel pentru a fi folosite de armata acestuia în caz de urgență. De asemenea, din 2014, odată cu adoptarea Actului de parteneriat strategic al Statelor Unite-Israel, SUA au convenit să crească stocul la 1,8 miliarde de dolari. A se vedea: ***, „The US is Stockpiling a Huge Cache of Weapons in Israel”, *Business Insider*, 23 April 2012, URL: <https://www.businessinsider.com/the-us-is-stockpiling-a-huge-cache-of-weapons-in-israel-2012-4> și ***, „Congress OKs watered-down bill on US-Israel ties”, *YNews*, 12 April 2014, URL: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4599523,00.html>, accesate la 20.01.2019.

război, până în anul 2023³¹³. În același proiect de lege se solicita Departamentului Apărării american să asigure achiziționarea rapidă și desfășurarea de muniții ghidate cu precizie, în vederea folosirii lor în misiunile de contraterorism din SUA sau pentru asistarea unui aliat amenințat cu un atac cu rachete balistice de către o organizație teroristă sau de o țară care susține utilizarea terorismului internațional ca instrument politic. Este evident că în acest paragraf de lege este vizat și Iranul.

Mai mult, în ce privește sprijinului oferit Israelului, pentru anul financiar 2019, în primul an al noului Memorandum de Înțelegere încheiat, Administrația Trump solicita pentru Israel 3.3 miliarde USD la capitolul finanțare militară externă, 500 milioane USD pentru sprijinirea programului israelian de apărare antirachetă și 5.5 milioane USD pentru finanțarea programului de asistență pentru migrație și refugiați (MRA) din Israel³¹⁴.

În ce privește relaționarea SUA cu statele arabe, după luarea deciziei administrației Trump de publicizare a recunoașterii întregului Ierusalim drept capitală a Israelului, edificatoare este reacția imediată a acestora. Astfel, la câteva zile după declarația președintelui Trump, trecând peste propriile neînțelegeri derivate din lupta pentru supremație politică ce se desfășoară în plan regional, statele musulmane prin vocea comună a celor 57 de membri ai Organizației de Cooperare Islamică (OIC) au reacționat la decizia americană, prin recunoașterea Statului Palestina și a Ierusalimului de Est drept capitala „ocupată” a acestuia, respingând poziția SUA ca fiind „periculoasă” și solicitând comunității internaționale să le urmeze exemplul³¹⁵. De asemenea, în același cadru, statele arabe au semnalat că SUA nu mai pot fi privite ca mediator nepărtinitor în problematica israeliano-palestiniană, considerând necesară desemnarea unui nou mediator.

De asemenea, statele-membre ale OIC au cerut CS ONU să-și asume imediat responsabilitatea, să reafirme statutul juridic al orașului Al-Quds Ash-Sharif (*Sanctuarul Nobil al Ierusalimului*) și să pună capăt ocupației israeliene a statului Palestina. Acestora li s-au alăturat, ulterior, și state

---

³¹³ ***, *United States-Israel Security Assistance Authorization Act of 2018*, S.2497, US Congress, 3 May 2018, URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/senate-bill/2497>, accesat la 23.01.2019.

³¹⁴ Jeremy M. Sharp, *U.S. Foreign Aid to Israel*, Congressional Research Service, 10 April 2018, URL: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33222.pdf>, accesat la 12.03.2019.

³¹⁵ Isil Sariyuçe, Arwa Damon, Tamara Qiblawi, „Muslim leaders call for recognition of East Jerusalem as Palestinian capital”, *CNN*, 13 December 2017, URL: <http://edition.cnn.com/2017/12/13/middleeast/oic-jerusalem-intl/index.html>, accesat la 24.01.2019.

occidentale membre ale CS ONU (Marea Britanie, Italia și Franța)³¹⁶.

Înălții oficiali palestinieni au condamnat recunoașterea Ierusalimului drept capitală a Israelului, de către președintele SUA, declarând că decizia va susține apelurile extremiste la războaie religioase și delegitimizarea SUA ca mediator în procesul de pace. Ulterior, relațiile diplomatice dintre conducerea palestiniană și administrația americană s-au înrăutățit și mai mult în ianuarie 2018, după ce SUA a înghețat 65 de milioane de dolari³¹⁷, ce reprezentau ajutor umanitar oferit prin agenția ONU, responsabilă de refugiații palestinieni. De altfel, administrația americană a mai luat și alte măsuri anti-palestiniene, precum reducerea ajutorului financiar acordat Autorității Palestiniene (PA) și închiderea delegației Organizației pentru Eliberarea Palestinei (PLO) de la Washington³¹⁸. Toate aceste decizii americane au determinat Autoritatea Palestiniană, care guvernează West Bank, să întrerupă relațiile cu SUA în 2018, acuzându-le de lipsă de imparțialitate.

Reacția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite a constat în emiterea unei rezoluții prin care se cerea SUA să renunțe la recunoașterea Ierusalimului drept capitala Israelului³¹⁹. De altfel, unanimitatea exprimată în acel moment de membrii comunității internaționale, prin vocea ONU s-a menținut și la un an după decizia Washingtonului; doar un singur stat – Guatemala – a urmat exemplul american³²⁰, deși au existat

---

³¹⁶ Peter Beaumont, „Israel braced for clashes following Trump's recognition of Jerusalem as capital”, *The Guardian*, 8 December 2017, URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/dec/07/jerusalem-un-security-council-us-recognition-jerusalem-donald-trump-israel-capital>, accesat la 25.01.2019.

³¹⁷ Oliver Holmes, „Mike Pence visits Middle East but US role as peace broker may be over”, *The Guardian*, 20 January 2018, URL: <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/20/mike-pence-middle-east-israel-peace-talks>, accesat la 25.01.2019.

³¹⁸ ***, „Pompeo questions reception of US plan 'loved only by Israelis'”, *Al Jazeera*, 3 June 2019, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/06/pompeo-people-israel-love-plan-wapo-190603011203774.html>, accesat la 04.06.2019.

³¹⁹ Din cele 172 de state membre ONU, doar 9 au votat împotriva (Guatemala, Honduras, Israel, Insulele Marshall, Statele Federale ale Microneziei, Nauru, Palau, Togo, SUA), 35 s-au abținut și celelalte 128 au votat pentru rezoluția „Statutul Ierusalimului”, prin era declarată „nulă și neavenită” orice acțiune menită să modifice caracterul, statutul sau compoziția demografică Ierusalimului. A se vedea: *General Assembly Overwhelmingly Adopts Resolution Asking Nations Not to Locate Diplomatic Missions in Jerusalem*, Tenth Emergency Special Session, 37th Meeting (AM), Press Release, 21 December 2017, URL: <https://www.un.org/press/en/2017/ga11995.doc.htm>, accesat la 15.02.2019.

³²⁰ Noa Landau, „Evangelicals and Empty Promises: A Year after Trump's Embassy Move, Only One Country Has Followed U.S. to Jerusalem”, *Haaretz*, 14 May 2019, URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium.MAGAZINE-a-year-after-trump-s-embassy-move-only-one-country-has-followed-u-s-to-jerusalem-1.7227246>, accesat la 15.05.2019.

și alte state, printre care și România, care și-au anunțat la un moment dat intenția de a acționa în același sens. Dat fiind caracterul său ilegal, raportat la voința generală a statelor lumii, decizia s-ar putea dovedi și ineficientă sau chiar dăunătoare pe termen mediu și lung, pentru securitatea internațională, inclusiv pentru interesele SUA, în contextul în care aceasta a stârnit controverse în rândul comunității internaționale.

O consecință imediată a deciziei americane a fost și intensificarea conflictului, prin manifestări protestatate violente între armata israeliană și populația palestiniană, în special în zonele sensibile precum Ierusalim, West Bank și Fâșia Gaza, soldate cu victime de ambele părți. De altfel, statisticile arată că numărul palestinienilor decedați în urma ciocnirilor cu forțele armate israeliene s-a multiplicat de 3 ori în anul 2018 față de 2017³²¹. Mai mult, în 14 mai 2018, s-a înregistrat cea mai sângeroasă zi de după războiul din Gaza din 2014, cu 52 de palestinieni uciși și 2.400 răniți³²².

Declanșarea violențelor împotriva reprezentanțelor diplomatice americane din Orientul Mijlociu³²³ a fost, de asemenea, o reacție imediată a acestei decizii, de exemplu, în Beirut, zeci de demonstranți libanezi și palestinieni s-au ciocnit cu forțele de securitate din afara ambasadei SUA.

Poziția Rusiei a tranșat pragmatic problematica, când a anunțat recunoașterea Ierusalimului de Vest ca fiind capitala Israelului, iar Ierusalimului de Est ca fiind „capitala viitorului stat palestinian”, aceasta fiind cea mai realistă abordare pentru finalizarea conflictului israeliano-palestinian, în ideea agreată a unei soluții cu două state. Această soluție este, de asemenea, conformă cu starea de drept și jurisprudența existentă în materia dreptului de suveranitate al statelor, dar și cu cel de autonomie al popoarelor, deși, starea de fapt, instaurată cu forța de guvernul israelian, pentru moment, dă câștig de cauză acestora.

2. Retragerea americană din acordul nuclear cu Iranul

Analiza riscurilor de securitate, efectuată pentru anul 2018, a adus în prim-planul agendei internaționale decizia președintelui american,

---

³²¹ În anul 2018, numărul de palestinieni decedați în urma ciocnirilor a ajuns la 290, față de 97 în anul 2017. Detalii la: ***, *Israel-Palestine Timeline*, URL: <https://israelpalestinetimeline.org/charts/>, accesat la 12.02.2019.

³²² ***, „Gaza clashes: 52 Palestinians killed on deadliest day since 2014”, *BBC News*, 14 May 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44104599>, accesat la 15.02.2019.

³²³ ***, „US embassy violence sparks fears that Trump policies are inflaming region”, *France24*, 15 May 2018, URL: <https://www.france24.com/en/20180515-us-embassy-jerusalem-violence-fears-trump-policies-inflaming-destabilising-region-gaza>, accesat la 17.02.2019.

Donald Trump, de a scoate SUA din *Acordul pe termen lung de limitare a capacităților nucleare militare ale Iranului - JCPOA* - încheiat în 2015, între grupul de puteri mondiale P5 + 1 (SUA, Marea Britanie, Franța, China, Rusia și Germania) și Iran. Prin acest acord, Iranul agreea să-și limiteze activitățile nucleare sensibile și să permită supravegherea acestora de către inspectorii internaționali³²⁴, în schimbul ridicării sancțiunilor politice și economice internaționale, instituite de ONU (din 2006), SUA (din 1996) și UE (din 2007) asupra sa.

În urma acordului intrat în vigoare în 2016, numeroasele sancțiuni au fost ridicate, ceea ce a permis Iranului să înceapă procesul de reintegrare în economia globală. Sancțiunile, având ca obiect situația drepturilor omului din Iran, sprijinirea terorismului și a altor motive similare, nu fac parte din JCPOA și au rămas în vigoare. Totuși, instituirea JCPOA a permis Iranului să-și exporte în mod liber petrolul brut și alte produse energetice, să investească în străinătate în majoritatea sectoarelor și să acceseze rezerve valutare în băncile internaționale.

În cadrul politicii sale externe, administrația Trump a luat o serie de decizii controversate în ce privește relaționarea cu statele Orientului Mijlociu, printre care și cea de a se retrage din *Acordul de limitare a capacităților nucleare iraniene*, în vederea renegocierii termenilor de implementare a respectivului document internațional.

Decizia președintelui Trump, din 8 mai 2018, este un rezultat al promisiunilor electorale, exprimate prima dată într-un discurs din 21 mai 2016, în cadrul conferinței anuale a Comitetului pentru Afaceri Publice Americane din Israel, în care acesta menționa că „principala sa prioritate este de a dezmembra înțelegerea dezastruoasă încheiată cu Iranul”³²⁵. Aceasta se dorea a fi parte a unei încercări mai ample a SUA de a renegocia în termeni mai benefici înțelegerea parafată pe timpul administrației Obama. Dar, retragerea unilaterală actuală a SUA, până la încheierea unui acord în termeni noi, a ajuns să provoace mai multă instabilitate în Orientul Mijlociu, un mediu deja tensionat, presărat de conflicte și tensiuni interetnice, care durează de ani de zile (ex.: israelieni-palestinieni, Arabia Saudită - Iran, Israel - Iran). Prin această decizie, SUA

---

³²⁴ ***, *Joint Comprehensive Plan of Action Vienna*, European External Action Service, 14 July 2015, pp. 3-4, URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/statements-eeas/docs/iran_agreement/iran_joint-comprehensive-plan-of-action_en.pdf, accesat la 15.01.2019.

³²⁵ Kelsey Davenport, *Timeline of Nuclear Diplomacy with Iran*, Arms Control Association, May 2019, URL: <https://www.armscontrol.org/factsheet/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran>, accesat la 20.06.2019.

reinstaura toate sancțiunile aplicate Iranului, care fuseseră suspendate în cadrul acordului, inclusiv măsurile care vizează companiile străine implicate în afaceri cu Iranul, așa-numitele sancțiuni secundare, fapt ce a rezultat în tensionarea relațiilor euroatlantice, ca urmare a afectării partenerilor comerciali ai Iranului din UE.

Pentru a susține afirmația că decizia Washingtonului este una controversată, voi prezenta câteva dintre consecințele, evidente sau demonstrabile, ale renunțării la respectivul Acord:

- *Subminarea eforturilor globale de neproliferare* în contextul în care JCPOA este un acord solid din punct de vedere tehnic, care a stabilit constrângeri semnificative în ceea ce privește capacitatea Iranului de a dezvolta arme nucleare, dar, care deși a continuat să fie respectat de Iran, a fost fragilizat de retragerea SUA;

- *Subminarea valorilor diplomației multilaterale*. Statele care au reușit să perfecteze JCPOA au viziuni de politică externă foarte diferite, astfel încât, încheierea acordului în sine reprezintă o mostră de eficiență a multilateralismului și diplomației. Faptul că SUA s-a retras și a început promovarea unei politici „de maximă presiune”³²⁶ asupra Iranului devaluază diplomația ca modalitate eficientă de a aborda disputele internaționale între statele rivale;

- *Slăbirea puterii normative a dreptului internațional și a instituțiilor create sub auspiciile sale*. Legitimitatea JCPOA își are rădăcinile în Tratatul de neproliferare nucleară (NPT), care interzice Iranului de a-și dezvolta o capacitate de arme nucleare, precum și în autoritatea dată de Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, care a aprobat respectivul Acord, prin Rezoluția 2231/2015. Prin renunțarea la angajamentele derivate din semnarea acordului, SUA au transmis mesajul că obligațiile internaționale pot fi eludate, în mod intenționat, fără repercusiuni din partea comunității globale;

- *Slăbirea capitalului de încredere acumulat de SUA în rândul principalilor săi aliați în Orientul Mijlociu* (Egipt, Arabia Saudită și Irak), deja afectat de recunoașterea Ierusalimului drept capitală a Israelului, de către statul american;

- *Sporirea eforturilor compensatorii ale UE, pentru ca JCPOA să treacă peste criza de încredere suferită ca urmare a retragerii SUA*, prin oferirea de stimulente compensatorii suficiente pentru a determina Iranul

---

³²⁶ *** „Iran sanctions: US vows 'relentless' pressure as sanctions resume”, *BBC News*, 5 November 2018, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-46101703>, accesat la 12.02.2019.

să își mențină respectarea, pe mai departe, a obligațiilor asumate în 2015³²⁷;

- *Accentuarea tensiunilor între Israel și Iran*, state ce utilizează ca proxy conflictul sirian;

- *Accentuarea tensiunilor între SUA și Iran, cu posibilitatea inițierii unor manevre militare*, ca urmare a eliminării căii importante de dialog create prin participarea în comun la acest Acord și înăsprirea relațiilor, dată de reinstalarea sancțiunilor împotriva Iranului;

- *Amplificarea războiului proxy dintre Arabia Saudită și Iran*. Aceste două state sunt rivale de mult timp, totuși războiul proxy dintre ele s-a intensificat în ultima perioadă și riscă să se accentueze în lunile următoare. Ascensiunea la putere a Prințului Mohammed bin Salman și politica dusă de președintele Trump în Orientul Mijlociu, de accentuare a sprijinului american acordat statului saudit în detrimentul celui iranian, a făcut ca Teheranul să adopte o poziție de politică externă mai dură, atitudine care, în timp, nu face decât să înăsprească mediul regional de securitate și să rigidizeze relațiile dintre actorii implicați;

- *Posibilitatea accelerării de către Iran a programului de îmbogățire a uraniului*, inclusiv până la o puritate de 20% (de altfel, declarații în acest sens au fost date publicității de către oficiali iranieni³²⁸, încă dinainte de anunțul oficial de retragere a SUA din JCPOA);

- *Re-accentuarea animozității în relațiile politico-diplomatice, economice și militare americano-iraniene*, pe fondul poziției SUA de renunțare la JCPOA, de încetare a relațiilor economice și comerciale cu Iranul și de reinstaurare a sancțiunilor economice împotriva unor entități iraniene;

- *Posibilitatea ca și alte state ale regiunii să se simtă încurajate să producă tehnologii nucleare cu dublă utilizare* (de ex. Arabia Saudită, care, în luna mai 2018, în urma unei întâlniri cu Secretarul american

---

³²⁷ Ca urmare a anunțului făcut de SUA de retragere din Acord, Înaltul Reprezentant al UE, Federica Mogherini, în numele statelor membre ale UE, a reiterat angajamentul continuu al organizației față de implementarea completă și eficientă a JCPOA. De asemenea, la 7 august 2018, a intrat în vigoare actualizarea Statutului de blocare și a mandatului de împrumut extern al Băncii Europene de Investiții pentru a face eligibil Iranul. A se vedea: ***, *JCPOA Information Note*, European Union External Action Service, 8 May 2018, p. 3, URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/32286/Nuclear%20Agreement, accesat la 02.03.2019.

³²⁸ A se vedea: ***, „Iran president: Uranium enrichment may resume if deal fails”, *The Mainichi*, 9 May 2018, URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20180509/p2g/00m/0fp/005000c>; Roland Oliphant, „Iran 'could dump nuclear deal and restart enrichment' if Donald Trump pulls out”, *The Telegraph*, 5 May 2018, URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/05/05/iran-could-dump-nuclear-deal-restart-enrichment-donald-trump/>, accesate la 02.02.2019.

pentru energie, Rick Perry, și-a confirmat planurile legate de producerea energiei nucleare³²⁹);

- *Tensionarea relațiilor transatlantice între SUA și UE*, ca urmare a diferenței de abordare în relațiile cu Iranul și pe fondul altor decizii politice ale SUA (ieșirea din Acordul de la Paris privind schimbările climatice³³⁰ și din Parteneriatul Trans-Pacific³³¹, recunoașterea Ierusalimului drept capitală a Israelului și mutarea ambasadei americane acolo, fiind doar câteva dintre ele). Dar fondul acestei tensionări îl constituie faptul că, principalele state europene susțin menținerea acordului JCPOA, a relațiilor economice și comerciale și neinstituirea de sancțiuni împotriva Iranului, iar SUA afirmă o poziție unilaterală opusă). Mai mult, sancțiunile americane vor avea efecte în timp și asupra firmelor europene (dar și americane) care au deja contracte economice importante cu Iranul;

- *Rusia este singura care a avut un beneficiu din această decizie, ca urmare a creșterii prețului petrolului*, pe fondul intensificării conflictualității în Orientul Mijlociu, dar și a preluării unor portofolii de afaceri refuzate de americani.

În concluzie, decizia președintelui Trump de a se retrage din acordul nuclear iranian va spori riscurile de securitate în regiune, exacerbând conflictele din Orientul Mijlociu, prin destabilizarea Iranului și izolarea SUA de aliații europeni, încurajând cooperarea cu ceilalți aliați ai săi (precum Israelul și Arabia Saudită), eliminarea unora dintre măsurile de descurajare a Iranului de a adopta o poziție fermă de politică externă, cu privire la limitarea capabilităților sale nucleare militare.

3. Decizia de retragere a trupelor americane din Siria și Afganistan, în urma promisiunilor electorale ale lui Trump de minimizare a intervenției în teatre de operații externe

Începutul anului 2018 a fost marcat de împlinirea a 7 ani de conflict în Siria, timp în care o *revoltă pașnică* a sirienilor, motivată de probleme sociale - precum șomajul ridicat, corupția și lipsa libertăților sociale și

---

³²⁹ Rosie Perper, „Saudi Arabia confirmed its nuclear program after quietly meeting with the US Energy Secretary Rick Perry”, *Business Insider*, 15 May 2018, URL: <http://www.businessinsider.com/saudi-arabia-approves-nuclear-plans-2018-3>, accesat la 20.02.2019.

³³⁰ Elle Hunt, „Paris climate agreement: World reacts as Trump pulls out of global accord – as it happened”, *The Guardian*, 14 February 2018, URL: <https://www.theguardian.com/environment/live/2017/jun/01/donald-trump-paris-climate-agreement-live-news>, accesat la 16.01.2019.

³³¹ Eric Bradner, „Trump's TPP withdrawal: 5 things to know”, *CNN*, 23 January 2017, URL: <https://edition.cnn.com/2017/01/23/politics/trump-tpp-things-to-know/index.html>, accesat la 16.01.2019.

politice -, împotriva regimului autoritar, condus de președintele Bashar al-Assad, s-a metamorfozat în forma prezentă - *un conflict armat internațional*³³², în care participă forțe guvernamentale, rebeli, organizații teroriste, grupuri secesioniste (kurzi), precum și actori statali și supra-statali internaționali, inclusiv europeni, inițial în plan umanitar, ulterior și în plan militar. Astfel, la momentul de față, conflictul a escaladat, depășind cu mult cadrul unei lupte între entitățile pro și contra regimului sirian. De asemenea, cu atâtea forțe internaționale care operează într-un teritoriu, există pericolul ca orice eroare militară să poată declanșa un conflict la scală largă și în afara Siriei.

Implicarea militară directă a SUA în conflictul sirian a debutat, alături de Franța și Marea Britanie, prin lansarea unei campanii aeriene motivată de utilizarea armelor chimice de către forțele militare ale guvernului Assad, în august 2013, lângă Damasc, împotriva populației siriene. Ulterior, în septembrie 2014, SUA au devenit liderul coaliției multinaționale pentru contracararea ISIS³³³, constituită din mai mult de 50 de state, ce au intervenit în teatrul de luptă anti-terorist islamist, prin oferirea de sprijin militar³³⁴ și echipamente specifice, furnizarea de suport informațional sau doar sprijin politic.

În 2015, implicarea militară americană se realiza direct în teritoriul sirian, când sunt trimise trupe³³⁵ în sprijinul operațiunilor terestre efectuate de Forțele Democrate Siriene (SDF)³³⁶ împotriva ofensivei teroriste islamiste. De asemenea, de la începutul anului 2017, loviturile

---

³³² Stephanie Nebehay, „Exclusive: Situation in Syria constitutes international armed conflict - Red Cross”, *Reuters*, 7 April 2017, URL: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-redcross/exclusive-situation-in-syria-constitutes-international-armed-conflict-red-cross-idUSKBN17924T>, accesat la 02.03.2019.

³³³ Diana Toea, „Coaliția de luptă împotriva Statului Islamic: Ce face fiecare țară membră”, *Ziare.com*, 27 septembrie 2014, URL: <http://www.ziare.com/international/statul-islamic/coalitia-de-lupta-impotriva-statului-islamic-ce-face-fiecare-tara-membra-1324373>, accesat la 24.01.2019.

³³⁴ Printre aliații coaliției anti-ISIS care au oferit sprijin militar se numără SUA, Irak, Iordania, Bahrain, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Franța, Germania, Marea Britanie, Canada sau Australia. A se vedea detalii în: Diana Toea, *art. cit.*

³³⁵ Inițial 50 de soldați, numărul lor ajungând în jur de 2000 în decembrie 2018. A se vedea detalii la: „A look at US involvement in Syria’s civil war”, *Military Times*, 19 December 2018, URL: <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2018/12/19/a-look-at-us-involvement-in-syrias-civil-war/>, accesat la 10.01.2019.

³³⁶ Forțele democratice siriene (SDF) reprezintă o alianță a milițiilor kurde, arabe, turkmeni, asiriene și armenice, constituită în 2015, care luptă în principal împotriva ISIS, Frontul Nusra și altor grupuri jihadiste în războiul civil sirian. Scopul grupului este stabilirea și protejarea regiunii federale „Rojava - Siria de Nord”. A se vedea: ***, „Syrian Democratic Forces (SDF)”, *Civil Syrian War Map*, URL: <https://syriancivilwarmap.com/syrian-democratic-forces/>, accesat la 16.01.2019.

aeriene ale SUA și ale altor parteneri de coaliție anti-ISIS au vizat deschis și pozițiile guvernului sirian și ale unor aliați ai săi. Așadar, SUA s-au poziționat în conflictul sirian împotriva teroriștilor islamiști, a guvernului Bashar al-Assad și a aliaților acestuia, dar de partea forțelor anti-guvernamentale siriene³³⁷ și a milițiilor siriene kurde (Unitatea de Protecție a Poporului Kurd - YPG).

Hotărârea președintelui Trump, din decembrie 2018, de a retrage forțele terestre americane din Siria, a stârnit controverse, deși această hotărâre nu este chiar neprevăzută, fiind semnalată prin unele acțiuni și decizii americane. Mai mult, consider că această retragere era inevitabilă, dar decizia a fost anunțată prematur. În continuare prezint câteva idei care conturează cadrul acestei decizii de retragere a forțelor americane din teatrul sirian, în termeni de semnale ale declanșării acesteia, motivații invocate și posibile, reacții imediate și consecințe pe termen mediu și lung în planul securității regionale și internaționale.

Semnale ale retragerii americane din Siria:

- anularea celor două programe de susținere a forțelor rebele din Siria (în 2015, respectiv 2017);

- neparticiparea SUA la discuțiile pentru pace inițiate de Rusia (alături de Turcia și Iran) între guvernul Assad și principalele forțe de opoziție, în noiembrie 2017, la cea de la Sochi din ianuarie 2018³³⁸, sponsorizată de Rusia și nici la a 11-a rundă de discuții de la Astana³³⁹ din 29 noiembrie 2018;

- reducerea, în august 2018, a ajutorului umanitar al SUA, pentru reconstrucția Siriei, cu 230 milioane dolari³⁴⁰;

- declarațiile publice din ce în ce mai dese ale președintelui Trump din ultimele luni, în care se pune accent pe „aducerea trupelor americane

---

³³⁷ Între forțele de opoziție se numără: Armata Liberă Siriană (Free Syrian Army – FSA), Frontul Islamic fondat de Jaysh al-Islam, Ahrar al-Scham, Ansar al-Sham, Frontul Islamic Kurd, Liwa al-Tawhid, Suqour al-Sham și Liwa al-Haqq, Grupul jihadist Frontul Al-Nusra/Jabhat al-Nusra, ISIS. A se vedea detalii la: ***, „Anti-Government Forces”, *Syrian Civil War Map*, URL: <https://syriancivilwarmap.com/antigovernment-forces/>, accesat la 12.01.2019.

³³⁸ În cadrul acestei întâlniri, opoziția și guvernul sirian și-au arătat disponibilitatea de a discuta principiile unei noi constituții, care să conducă la alegeri prezidențiale și parlamentare.

³³⁹ Selen Temizer, „11th round of Syria peace talks ends in Astana”, *The Peninsula Qatar*, 29 November 2018, URL: <https://www.thepeninsulaqatar.com/article/29/11/2018/11th-round-of-Syria-peace-talks-ends-in-Astana>, accesat la 20.01.2019.

³⁴⁰ Preluat de pe website-ul Thomsom Reuters, „U.S. cuts \$230M US in Syria aid, says no rebuilding funds until peace talks underway”, *CBC News*, 17 August 2018, URL: <https://www.cbc.ca/news/world/syria-aid-us-cuts-1.4789383>, accesat la 07.01.2019.

acasă”³⁴¹, „înfrângerea ISIS”³⁴² și „atingerea scopului misiunii intervenției SUA în Siria”³⁴³.

Motivațiile acestei decizii sunt de două categorii. Prima categorie este constituită din motivele *invocate de președintele Trump*, precum *pierderea scopului intervenției coaliției anti-Stat Islamic inițiată și condusă de SUA*, în urma declarării înfrângerii organizației teroriste islamiste și *salvarea SUA de la „risipirea unor vieți prețioase și a trilioane de dolari”*³⁴⁴. Cea de-a doua categorie cuprinde unele motivații *posibile, factuale*, pentru această decizie: recunoașterea faptului că administrația americană consideră că guvernul Assad nu poate fi eliminat; atingerea unui minim istoric al susținerii opiniei publice americane cu privire la atacurile aeriene desfășurate în Siria³⁴⁵; conștientizarea situației siriene, în care nu există o alternativă de control guvernamental mai viabilă decât formula lui Assad; sacrificarea destinului kurzilor din Siria (foști aliați în teatrul sirian de luptă împotriva ISIS) pentru reîntărirea relațiilor SUA-Turcia în cadrul NATO și pentru a elimina posibilitatea unei coliziuni directe între forțele americane și cele turce la un eventual atac împotriva kurzilor de la granița cu Turcia; materializarea conștientizării americane a faptului că puterile externe, inclusiv SUA au dus la prelungirea și acutizarea conflictului sirian; renunțarea la implicarea în discuțiile pentru pace.

Printre *consecințele pe termen mediu și lung*, care deja se întrevăd

---

³⁴¹ *** , „Trump says US troops to get out of Syria 'very soon'”, *Al Jazeera*, 30 March 2018, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2018/03/trump-troops-syria-180329195309816.html>; Julie Hirschfeld Davis, „Trump Drops Push for Immediate Withdrawal of Troops From Syria”, *The New York Times*, 4 April 2018, URL: <https://www.nytimes.com/2018/04/04/world/middleeast/trump-syria-troops.html>, accesate la 23.01.2019.

³⁴² A se vedea: Zack Beauchamp, „In the State of the Union, Trump took credit for defeating ISIS that he doesn't deserve”, *Vox*, 30 January 2018, URL: <https://www.vox.com/world/2018/1/30/16945312/state-of-the-union-2018-isis>; Christopher Woody, Ryan Pickrell, „Trump says 'ISIS is defeated' — the Pentagon says not quite”, *Business Insider*, 17 October 2018, URL: <https://www.businessinsider.com/trump-says-isis-is-defeated-the-pentagon-says-not-quite-2018-10>; *** , „White House says the US is pulling its troops from Syria after Trump declares victory over ISIS”, *CNBC*, 19 December 2018, URL: <https://www.cnn.com/2018/12/19/us-wants-to-pull-troops-from-syria-as-trump-declares-victory-over-isis.html>, accesate la 25.01.2019.

³⁴³ Robert Farley, Eugene Kiely, Lori Robertson, D'Angelo Gore, „Trump's U.N. Speech”, *Fact Check*, 19 September 2017, URL: <https://www.factcheck.org/2017/09/trumps-u-n-speech/>, accesat la 22.01.2019.

³⁴⁴ Mesaj pe canalul online Twitter al președintelui American Donald Trump, 20 decembrie 2018, URL: <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1075721703421042688>, accesat la 10.01.2019.

³⁴⁵ Frank Newport, „U.S. Support for Syria Strikes Rates Low in Historical Context”, *Gallup*, 10 April 2017, URL: <https://news.gallup.com/poll/208334/support-syria-strikes-rates-low-historical-context.aspx>, accesat la 16.01.2019.

în orizontul regional, se află: modificarea echilibrului de forțe din teatrul de luptă sirian în favoarea forțelor guvernamentale siriene; câștigarea unui capital de imagine, de către regimul Assad și statele susținătoare ale acestuia (Rusia, Turcia, Iran); constrângerea kurzilor, să lupte pe trei fronturi cu jihadiștii din Daesh, cu forțele guvernamentale de la Damasc, dar și cu forțele turce; un posibil atac al kurzilor de către forțele militare turce (forțele americane acționau ca tampon între acestea), motivat de teama formării unui coridor kurd de-a lungul frontierei turco-siriene; creșterea puterii Iranului în regiune și facilitarea transferului de arme către Hezbollah; pierderea credibilității SUA ca aliat loial în cadrul coaliției anti-ISIS; revitalizarea ISIS, pe fondul creării unui vid de putere în regiunile de unde sunt extrase trupele americane; posibilă inițiere a unui dialog YPG – forțe guvernamentale în vederea încheierii unei înțelegeri directe; pierderea capitalului de imagine al SUA prin neonorarea promisiunilor de contribuție la reconstrucția Siriei și stoparea finanțării promise forțelor rebele³⁴⁶; posibile represalii ale Siriei și Iranului asupra statelor regionale, care au sprijinit implicarea SUA în conflictul sirian (de exemplu, Israel); încurajarea altor dictatori să reacționeze ca Bashar al-Assad, cu încălcarea drepturilor propriilor cetățeni, devreme ce acesta pare să scape nepedepsit; angajarea forțelor guvernamentale în atacuri mult mai sângeroase împotriva rebelilor și civililor din Siria de nord.

Consider că cea mai mare problemă a deciziei președintelui american, de retragere a trupelor din Siria, este momentul. Decizia este corectă de luat în momentul în care ISIS ar fi total înfrântă și nu ar mai avea nici un bastion încheșat în Siria, dar oficiali americani (cu excepția unor aderenți ai lui D. Trump), analiștii internaționali și atacurile încă fervente ale teroriștilor islamiști spun altceva. Totuși, presiunile exercitate din interior, de membrii Congresului sau alți oficiali americani cu putere în stat, dar și cele exercitate din exterior, de unii aliați din cadrul Coaliției anti-ISIS, au dus la amânarea acestei decizii justificată ulterior, prin folosirea unor artificii politice diferite și prin invocarea unor pretexte diverse, pentru ca SUA să nu-și piardă din influența geopolitică în Orientul Mijlociu sau din credibilitatea ca aliat puternic în diferitele coaliții internaționale. Astfel, în decembrie 2018, după mai mult de 3 luni

---

³⁴⁶ ***, „Trump administration to pull back back funding for Syria reconstruction efforts”, *The Washington Post*, 17 August 2018, URL: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-administration-is-stopping-funding-for-syria-reconstruction-efforts/2018/08/17/1b6a097e-a23e-11e8-8e87-c869fe70a721_story.html?utm_term=.66f4a3b08669, accesat la 12.01.2019.

de la luarea deciziei și trimiterea de alte sute de trupe suplimentare în Siria pentru a facilita retragerea³⁴⁷, Trump era suspectat de analiști și jurnaliști că a revenit asupra deciziei³⁴⁸. În acest context, discursurile liderilor militari americani au devenit evazive³⁴⁹. Motivația reală pentru tergiversarea retragerii o reprezintă faptul că, în pofida progreselor teritoriale, recuperarea majorității teritoriului de la ISIS nu a avut drept rezultat scontat victoria de ansamblu asupra grupului terorist.

În ce privește Afganistanul, tot în decembrie 2018, Administrația Trump ordona armatei să înceapă retragerea, în următoarele luni, a aproximativ 7.000 de soldați, care reprezintă aproximativ jumătate din trupele americane aflate pe teritoriul statului afgan, decizie considerată abruptă de oficialii afgani³⁵⁰. Ulterior, președintele american a revenit asupra declarației, legând calendarul planului de retragere de progresele înregistrate în negocierile cu talibanii, pentru soluționarea pașnică a războiului de 17 ani³⁵¹. La momentul actual, încă nu există un calendar stabilit al retragerii trupelor, dar a fost retrasă o parte din tehnica de luptă americană.

***

În perioada analizată, pe lângă dimensiunea bine-cunoscută a securității pe fondul anilor de conflicte militare și colapsului instituției statale în multe țări ale Orientului Mijlociu și Africii de Nord, unele decizii ale

---

³⁴⁷ *** „U.S. starts withdrawing supplies, but not troops, from Syria”, *Politico*, 12 January 2019, URL: <https://www.politico.com/story/2019/01/12/us-withdraw-supplies-troops-syria-1098637>, accesat la 12.02.2019.

³⁴⁸ Rick Noack, „Why Trump is suddenly going back on his promise to withdraw all U.S. troops from Syria”, explained in one map, *The Washington Post*, 22 February 2019, URL: https://www.washingtonpost.com/world/2019/02/22/why-trump-is-suddenly-going-back-his-promise-withdraw-all-us-troops-syria-explained-one-map/?utm_term=.1740e469001c, accesat la 12.03.2019.

³⁴⁹ Discursul comandantului superior al SUA care supraveghează forțele americane în Siria: „Retragerea forțelor americane din Siria ar putea începe în „săptămâni” ... dar și acest termen este condiționat de situația din teren”. A se vedea: Phil Stewart, „Withdrawal of U.S. forces in Syria likely to start in 'weeks': U.S. general”, *Reuters*, 11 February 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-usa-syria/withdrawal-of-u-s-forces-in-syria-likely-to-start-in-weeks-u-s-general-idUSKCN1PZORD>, accesat la 15.03.2019.

³⁵⁰ Thomas Gibbons-Neff, Mujib Mashal, „U.S. to withdraw about 7,000 Troops from Afghanistan, Officials Say”, *The New York Times*, 20 December 2018, URL: <https://www.nytimes.com/2018/12/20/us/politics/afghanistan-troop-withdrawal.html>, accesat la 13.01.2019.

³⁵¹ Karen De Young, „Trump ties troop withdrawals in Afghanistan to progress in peace talks”, *The Washington Post*, 5 February 2019, URL: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-ties-troop-withdrawals-in-afghanistan-to-progress-in-peace-talks/2019/02/05/bc4ae35c-298b-11e9-b2fc-721718903bfc_story.html?utm_term=.8ea5d9c52744, accesat la 12.03.2019.

administrației americane, conduse de Donald Trump, au creat noi realități regionale, care modifică major echilibrul de forțe și percepția statelor asupra modalității de ducere a politicilor lor externe, pentru a-și crea oportunități de dezvoltare și supremație pe scena internațională. Aceste realități vor afecta, cu siguranță, nivelul de conflictualitate regional și variantele posibile prin care se pot sfârși conflictele în desfășurare.

În ideea în care noile alegeri din 2020 sunt tot mai apropiate, Donald Trump va accelera onorarea a cât mai multor din aceste promisiuni care să îi asigure obținerea unui nou mandat. Această precipitare a politicii externe americane este oglindită cu predilecție în deciziile luate, în ce privește politica administrației actuale, în relație cu statele Orientului Mijlociu și Africa de Nord (MENA), în primul trimestru al anului 2019, care a început cu o incertitudine profundă.

Promisiunile electorale au fost în parte contradictorii, ceea ce face ca și deciziile luate în sensul îndeplinirii acestora să aibă aceeași caracteristică. De asemenea, unele dintre deciziile luate sunt interdependente, în sensul în care, unele se exclud pe altele (promisiunile care privesc retragerea trupelor americane din unele teatre de operații cu deciziile de intensificare a bombardamentelor în aceleași sau în alte teatre), sau unele le întăresc pe altele (susținerea Israelului prin recunoașterea Ierusalimului, mutarea ambasadei sale și recunoașterea suveranității Israelului asupra Înălțimilor Golan).

Reducerea decalajului dintre obiectivele politicii externe și cele interne ale SUA este cheia în realizarea unei strategii eficiente de dezvoltare a MENA. În acest sens, SUA vor trebui să acționeze pentru a-și proteja interesele militare, economice și contra-teroriste centrale în Golf, în special în Arabia Saudită și Yemen. Interesele vitale americane în regiune pot fi întreținute prin respectarea angajamentelor față de statele din regiune, prin blocarea avansului puterii iraniene în regiune, prin menținerea unei relații strânse cu cei doi pivoți - Turcia și Israelul -, dar și prin combaterea grupurilor teroriste.

BIBLIOGRAFIE

1. ABADI, Cameron, „The Day After the Iranian Nuclear Deal”, *Foreign Policy*, 24 December 2018, <https://foreignpolicy.com/2018/12/24/the-day-after-the-iranian-nuclear-deal/>.
2. BALDWIN, David A., *Power and International Relations. A Conceptual Approach*, Princeton University Press, 2016.
3. BĂHNĂREANU, Cristian, „Provocările redresării în economiile Statelor Unite, Europei și Federației Ruse” în Florian Cîrciumaru (coord.), *Evaluare strategică 2017 – Noi provocări într-o lume tot mai fracturată*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.
4. BECKLEY, Michael, „The Power of Nations. Measuring What Matters”, *International Security*, Autumn 2018.
5. BRZEZINSKI, Zbigniew *Marea tablă de șah*, Univers Enciclopedic, București, 2010.
6. BUGAYOVA, Nataliya; ULSES, Jack, „The Kremlin's Campaign in Egypt”, Institute for the Study of War, 20 June 2018, <http://iswresearch.blogspot.com/2018/06/the-kremlins-campaign-in-egypt.html>.
7. BUZAN, Barry, WAEVER, Ole, *Regions and Powers, The Structure of International Security*, Cambridge University Press, 2003.
8. CHAN, Steve, „Is There a Power Transition between the U.S. and China? The Different Faces of National Power”, *Asian Survey*, September-October 2005.
9. CLARK, Mason; HARRIS, Catherine, *Russia's New Tool for Wielding Information*, Institute for the Study of War, 15 January 2019.
10. CLARKE, Michael; RICKETTS, Anthony, „Donald Trump and American foreign policy: The return of the Jacksonian tradition”, *Comparative Strategy*, vol. 37, nr. 4, 2017.
11. CRUZ De CASTRO, Renato, *The Asean Regional Forum in the Face of Great-Power Competition in the South China Sea: The Limits of ASEAN's Approach in Addressing 21st-Century Maritime Security Issues?*, Fundația Konrad Adenauer, 23 June 2017, URL: <https://www.kas.de/>
12. DAVENPORT, Kelsey, *Timeline of Nuclear Diplomacy with Iran*, Arms Control Association, May 2019, <https://www.armscontrol.org/factsheet/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran>
13. DELL, Justin, „Eyes East: Bringing „Vostok 2018” into Focus”, NATO Association of Canada, 24 September 2018, <http://natoassociation.ca/eyes-east-bringing-vostok-2018-into-focus/>
14. DIACONU, Florin, „Recent Strategically Significant Evolutions In The Indo-Pacific Region”, în CÎRCIUMARU, Florian, ATANASIU, Mirela,

- (coord), *Proceedings, International Scientific Conference, Strategies XXI*, „Carol I”, National Defence University Publishing House, Bucharest, Romania, 2018.
15. DÎRDALĂ, Lucian, „Prefață”, în Robert A. Dahl, *Poliarhiile*, Institutul European, Iași, 2000.
  16. FLAKE, Lincoln Edson, „Russia’s Security Intentions in a Melting Arctic”, *INSS Military and Strategic Affairs*, Vol. 6, No. 1, March 2014, [http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/MASA6-1Eng%20\(4\)_Flake.pdf](http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/MASA6-1Eng%20(4)_Flake.pdf)
  17. FREUND, Eleanor, „Freedom of Navigation in the South China Sea: A Practical Guide”, Belfer Center for Science and International Affairs, June 2017, <https://www.belfercenter.org/publication/freedom-navigation-south-china-sea-practical-guide>
  18. GELLER, Daniel S., SINGER, J. David, *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*, Cambridge University Press, 1998.
  19. GILPIN, Robert, *Economia mondială în secolul XXI*, Editura Polirom, Iași, 2004.
  20. GILPIN, Robert, *Economia politică a relațiilor internaționale*, DU Style, București, 1999.
  21. GILPIN, Robert, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, 1981.
  22. GRAHAM, Allison, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides’s Trap?*, Houghton Mifflin Harcourt, 2017.
  23. GROSS STEIN, Janice, „Psychological Explanations of International Decision Making and Collective Behavior”, în CARLSNAES, Walter; RISSE, Thomas; SIMMONS, Beth A., *Handbook of International Relation*, Sage, 2013.
  24. HAMILTON, Daniel S.; QUINLAN, Joseph P., *The Transatlantic Economy 2018*, Center for Transatlantic Relations, Washington DC, 2018.
  25. HAYTON, Bill, „Two Years On, South China Sea Ruling Remains a Battleground for the Rules-Based Order”, *Chatham House*, 11 July 2018, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/two-years-south-china-sea-ruling-remains-battleground-rules-based-order#>.
  26. IISS, *The Military Balance 2019*, Routledge, 2019.
  27. KEOHANE, Robert O., Milner, Hellen V., *Internationalization and Domestic Politics*, Cambridge University Press, 1996.
  28. KEOHANE, Robert O., Nye, Joseph Jr., *Putere și interdependență*, Polirom, Iași, 2009.
  29. KISSINGER, Henry, *Are nevoie America de o politică externă? Către diplomația secolului XXI*, Incitatus, 2002
  30. KOLODZIEJ, Edward A., *Securitatea și relațiile internaționale*, Polirom, Iași, 2007.
  31. LIAO, Maolin; WANG, Yingjie, „China’s Energy Consumption Rebound Effect Analysis Based on the Perspective of Technological Progress”, *Sustainability*, Volume 11, Issue 5, March 2019.

32. MAXIMOVA, Daryana, „Sustainable Development of the Russian Arctic Zone: Challenges & Opportunities”, *Arctic Yearbook 2018*, Northern Research Forum, 2019, https://arcticyearbook.com/images/yearbook/2018/Scholarly_Papers/21_AY_2018_Maximova.pdf.
33. MEAD, Walter Russell, „The Jacksonian Tradition and American Foreign Policy”, *The National Interest*, nr. 58, iarna 1999/2000.
34. MEARSHEIMER, John J., *The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities*, Yale University Press, 2018.
35. MIROIU, Andrei, *Balanță și hegemonie*, Tritonic, București, 2005.
36. MORRISON, Wayne M., *China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*, Congressional Research Service Report, 25 June 2019, <https://fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>.
37. NYE jr, Joseph S., *Viitorul puterii*, Polirom, Iași, 2012.
38. ORGANSKI, A. F. K., KUGLER, Jacek, *The War Ledger*, The University of Chicago Press, 1980.
39. ORR, Gordon, *What can we expect in China in 2019?*, McKinsey & Company, December 2018, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/china/what-can-we-expect-in-china-in-2019>.
40. PROCTOR, Darrell, „Russia Will Help Nigeria Develop Nuclear Plant”, *Power*, 7 January 2018, <https://www.powermag.com/russia-will-help-nigeria-develop-nuclear-plant/>
41. SHARP, Jeremy M., *U.S. Foreign Aid to Israel*, Congressional Research Service, 10 April 2018, <https://fas.org/sgp/crs/mideast/RL33222.pdf>.
42. SOARE, Simona R., „Tranziția de putere”, în Daniel Biro (coord.), *Relațiile Internaționale Contemporane. Teme centrale în politica mondială*, Polirom, 2013.
43. SOARE, Simona R., *Sub povara a 90.000 de tone de diplomatie? Statele Unite ale Americii, strategia hegemonică și declinul relativ de putere*. Editura Militară, 2013.
44. STEIN, Janice Gross, „Psychological Explanations of International Decision Making and Collective Behavior”, în Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons, *Handbook of International Relation*, Sage, 2013.
45. STRANGE, Susan, *State și piețe*, Institutul European, Iași, 1997.
46. TELLIS, Ashley J.; BIALLY, Janice; LAYNE, Christopher; McPHERSON, Melissa, *Measuring National Power in the Postindustrial Age*, RAND Corporation, 2000, https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1110.html.
47. TIAN, Nan; FLEURANT, Aude; KUIMOVA, Alexandra; WEZEMAN, Pieter D., WEZEMAN, Siemon T., „Trends in World Military Ependiture, 2018”, *SIPRI Fact Sheet*, SIPRI, April 2019, https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-04/fs_1904_milex_2018.pdf.
48. TODD, Emmanuel, *Sfârșitul imperiului*, Editura Albatros, București, 2003.
49. TODOR, Cătălina, „Vostok 2018”, în *Dinamica mediului de securitate*,

- Iunie – Septembrie 2018, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, 2008, https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_iun-sep18.pdf.
50. TODOR, Cătălina, „Dezvoltări, acțiuni și reacții ale Federației Ruse cu impact asupra mediului de securitate internațional”, în *Evaluare strategică 2017 - Noi provocări într-o lume tot mai fracturată*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2018.
  51. WALT, Stephen M., „Alliance Formation and the Balance of World Power”, *International Security*, Spring 1985.
  52. WALTZ, Kenneth N., *Teoria politicii internaționale*, Polirom, Iași, 2006.
  53. ZODIAN, Mihai, „Politica nucleară nord-coreană: teste, controverse și incertitudini”, în CSSAS, *Dinamica mediului de securitate*, iunie-septembrie 2017, https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_iun-sep17.pdf.
  54. ZODIAN, MIHAI, „Tensiune, strategie și diplomație în Asia de Nord-Est”, în CSSAS, *Dinamica mediului de securitate*, octombrie-noiembrie 2017, https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_oct-noi17.pdf
  55. ZODIAN, Mihai, „America de Nord”, în Stan Anton (coord.), *Evaluare Strategică 2014*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2014.
  56. ZODIAN, Mihai, „Politica nucleară nord-coreană: teste, controverse și incertitudini”, în, *Dinamica mediului de securitate*, iunie-septembrie 2017, CSSAS, 2017, https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/DMS_iun-sep17.pdf.
  57. ***, *On signing the Agreement between the Government of the Russian Federation and the Arab Government of the Republic of Egypt on the creation and maintenance of conditions activities of the Russian industrial zone in the economic zone of the Suez Canal Arab Republic of Egypt*, The Russian Government, 3 May 2018, <http://government.ru/en/docs/32536/>.
  58. ***, *Russian Federation Policy for the Arctic to 2020*, Artics Knowledge hub, <http://www.arctis-search.com/Russian+Federation+Policy+for+the+Arctic+to+2020>.
  59. ***, „*The Russian Perspective of “Friction” and “Wear” in Hybrid War*”, în *Special Operations Forces*, Foreign Military Studies Office Volume 8, Issue 8, August 2018, <https://aquadoc.typepad.com/files/oe-watch-vol-08-issue-08-aug-2018.pdf>.
  60. ***, „Trump's Campaign Promises: Where His To-Do List Stands”, *Stratfor*, 21 December 2018, <https://worldview.stratfor.com/article/trump-campaign-promises-2016-election-syria-climate-iran>
  61. ***, „U.S. Relations with Israel”, Bilateral relations fact sheet, Bureau of Near Eastern Affairs, 14 May 2018, <https://www.state.gov/u-s-relations-with-israel/>
  62. ***, *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*, Ministerul Afacerilor Externe, august 2017, <https://www.mae.ro/node/35919>.
  63. ***, *Annual Energy Outlook 2019*, U.S. Energy Information Administration, 24 January 2019, <https://www.eia.gov/outlooks/aeo/pdf/aeo2019.pdf>

64. ***, *Annual Report 2018*, European Central Bank, 1 April 2019, <https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2018~d08cb4c623.en.html>
65. ***, *Annual Risk Analysis for 2015*, Frontex, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf
66. ***, *Annual Risk Analysis for 2019*, Frontex, https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf
67. ***, *Brussels Summit Declaration*, NATO, July 2018, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm
68. ***, *Central Bank Monitoring - December*, Monetary Department of the Czech National Bank, 13 December 2018, https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/en/monetary-policy/.galleries/monitoring/1804_cbm.pdf
69. ***, *China's Arctic Policy*, The State Council Information Office of the People's Republic of China, First Edition, January 2018, http://english.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.html
70. ***, *China's economic transformation: Impacts on Asia and the Pacific*, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, UN, 2019, https://www.unescap.org/sites/default/files/China%27s%20economic%20transformation_impacts%20on%20Asia%20and%20the%20Pacific.pdf
71. ***, *Council Decision (CFSP) 2017/1385 of 25 July 2017 amending Decision (CFSP) 2015/778 on a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNAVFOR MED operation SOPHIA)*.
72. ***, *Council Decision (CFSP) 2018/717 of 14 May 2018 amending Decision (CFSP) 2015/778 on a European Union military operation in the Southern Central Mediterranean (EUNAVFOR MED operation SOPHIA), 16.05.2018*.
73. ***, *CPI for All Urban Consumers (CPI-U)*, Bureau of Labour Statistics, 2019, <https://data.bls.gov/timeseries/CUUR0000SA0>.
74. ***, *Data Dowload Program – H.15 Selected Interest Rates*, Board of Governors of the Federal Reserve System, 2019, <https://www.federalreserve.gov/datadownload/Choose.aspx?rel=H15>.
75. ***, *Declarația de la Balfour, 1917*.
76. ***, *Desperate Journeys. Refugees and migrants arriving in Europe and at Europe's borders. January – December 2018*, UNHCR, 2019, <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/>
77. ***, *EUNAVFOR MED operation SOPHIA*, <https://www.operation sophia.eu>
78. ***, *European Commission*, <https://ec.europa.eu>
79. ***, *European Parliament*, www.europarl.europa.eu
80. ***, *Eurostat*, <https://ec.europa.eu/eurostat>
81. ***, *France. IMF Country Report No. 19/245*, IMF, 24 July 2019.
82. ***, *Frontex. Migratory Routes. Central Mediterranean Route. Situation in 2018*, Frontex, 2019, <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-routes/central-mediterranean-route/>

83. ***, *General Assembly officially adopts roadmap for migrants to improve safety, ease suffering*, UN News, 19.12.2018, <https://news.un.org/en/story/2018/12/1028941>
84. ***, *General Assembly Overwhelmingly Adopts Resolution Asking Nations Not to Locate Diplomatic Missions in Jerusalem*, Tenth Emergency Special Session, 37th Meeting (AM), Press Release, 21 December 2017, <https://www.un.org/press/en/2017/ga11995.doc.htm>
85. ***, *Germany. IMF Country Report No. 19/213*, IMF, 10 July 2019.
86. ***, *Global Trends Forced Displacement in 2018*, UNHCR, 2019, <https://www.unhcr.org/5d08d7ee7.pdf>
87. ***, *Gross domestic product, fourth quarter and annual 2018 (initial estimate)*, Bureau of Economic Analysis, 28 February 2018, <https://www.bea.gov/news/2019/initial-gross-domestic-product-4th-quarter-and-annual-2018>
88. ***, *H. R. 265 to recognize Jerusalem as the capital of Israel, to relocate to Jerusalem the United States Embassy in Israel, and for other purpose*, 115th Congress, 1st Session, 4 January 2017.
89. ***, *Housing's Contribution to Gross Domestic Product (GDP)*, National Association of Home Builders, <https://www.nahb.org/en/research/housing-economics/housings-economic-impact/housings-contribution-to-gross-domestic-product-gdp.aspx>
90. ***, *Human Development Indices and Indicators 2018 Statistical Update*, UNDP, 2018, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf
91. ***, *IDP and Returnee Report. Round 23 – Libya. Mobility Tracking. November – December 2018*, International Organization for Migration, 2019, <https://displacement.iom.int/reports/libya-%E2%80%94-idp-and-returnee-report-23-november-december-2018>
92. ***, *IMF DataMapper: Real GDP growth*, IMF, April 2019, https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/EUQ.
93. ***, *Italy. IMF Country Report No. 19/40*, IMF, 6 February 2019.
94. ***, *JCPOA Information Note*, European Union External Action Service, 8 May 2018, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/32286/Nuclear%20Agreement
95. ***, *Jerusalem Embassy Act of 1995, Public Law 104–45, 104th Congress, 8 November 1995*, <https://www.congress.gov/104/plaws/publ45/PLAW-104publ45.pdf>
96. ***, *Jerusalem Embassy and Recognition Act of 2017*, Summary: H.R.265 — 115th Congress (2017-2018), 4 January 2018.
97. ***, *Joint Comprehensive Plan of Action Vienna*, European External Action Service, 14 July 2015, http://eeas.europa.eu/archives/docs/statements-eeas/docs/iran_agreement/iran_joint-comprehensive-plan-of-action_en.pdf

98. ***, *Joint Statement of President Donald J. Trump of the United States of America and Chairan Kim Jong Un of the Democratic People's Republic of Korea at the Singapore Summit*, The White House, 12 June 2018.
99. ***, *Labor Force Statistics from the Current Population Survey*, Bureau of Labour Statistics, 2019, URL: <https://data.bls.gov/timeseries/lms14000000>
100. ***, *Migrants' Presence Monitoring Turkey. Situation Report May 2019*, IOM, 31.05.2019, https://migration.iom.int/system/tdf/reports/Turkey_Sitrep_05_May_19.pdf?file=1&type=node&id=5905
101. ***, *NATO Readiness Initiative*, NATO, June 2018, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_06/20180608_1806-NATO-Readiness-Initiative_en.pdf
102. ***, *On Amendments to Certain Legislative Acts of the Russian Federation*, Russian State Duma, 28 December 2018, <http://kremlin.ru/acts/news/59539>
103. ***, *Raportul anual al EASO privind situația azilului în UE 2018*, EASO, June 2019, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/ar-es-2018-ro-web.pdf>
104. ***, *Remarks by President Trump and President Macron of France in Joint Press Conference*, The White House, Washington DC, 24 April 2018, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-president-macron-france-joint-press-conference/>
105. ***, *Republic of Poland. IMF Country Report No. 19/38*, IMF, February 2019.
106. ***, *Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2018. Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*, UN General Assembly, 11.01.2019, https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195
107. ***, *Resolution no. 478 of 20 august 1980: Israel was censured for having enacted a law declaring a change in the status of Jerusalem, which "constitutes a violation of international law"*, UNSC, 1980.
108. ***, *Rezoluția nr. 2334 din 23 decembrie 2016 în care Israelul a fost condamnat pentru construcția de stabilimente în teritoriile ocupate, inclusiv în Ierusalimul de Est.*
109. ***, *Rezoluția ONU nr. 242 din 22 noiembrie 1967 în care Israelului i-a fost cerut să retragă forțele din teritoriile ocupate în războiul din 1967, care include partea estică a Ierusalimului.*
110. ***, *Rezoluția nr. 252 din 21 mai 1968 în care Israelului i-a fost cerut să anuleze „acțiunile care tind să schimbe statutul Ierusalimului”, inclusiv exproprierea terenurilor și a proprietății.*
111. ***, *Rezoluția ONU nr. 181 din 1947, care a definit conturul unei așezări în Palestina veche.*
112. ***, *Statement by President Trump on Jerusalem*, White House, Washington DC, 6 December 2017.
113. ***, *Statement of the Russian Federation on the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*, Marrakesh, December 11, 2018, The

- Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 13.12.2018, http://www.mid.ru/en/web/guest/iniciativy-rossii-v-oon/-/asset_publisher/lt9FJKw0JOXM/content/id/3440694
114. ***, *The 2019 Long-Term Budget Outlook*, Congressional Budget Office, June 2019, <https://www.cbo.gov/system/files/2019-06/55331-LTBO-2.pdf>
  115. ***, *The implementation of the Dublin III Regulation in 2018*, European Council on Refugees and Exiles, March 2019, http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/aida_2018updatedublin.pdf
  116. ***, *The Secretary General's Annual Report 2018*, NATO, 2019, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20190315_sgar2018-en.pdf
  117. ***, *UNESCO Science Report. Towards 2030*, UNESCO, 2015, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235406>
  118. ***, *United Kingdom. IMF Country Report No. 18/316*, IMF, 14 November 2018.
  119. ***, *United Nations Security Council Resolution 478 (1980)*, The Israeli-Palestinian conflict: an interactive database (BETA).
  120. ***, *United States-Israel Security Assistance Authorization Act of 2018*, S.2497, US Congress, 3 May 2018.
  121. ***, *World Economic Outlook Database*, International Monetary Fund (IMF), Washington, D.C., April 2019, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>
  122. ***, *World Economic Situation and Prospects 2019*, United Nations (UN), New York, 2019, https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-web.pdf
  123. ***, *World Population Prospects 2019*, ONU, 2019, https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf
  124. ***, *World Report 2019. Libya. Events of 2018*, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/libya>
  125. *ABC News*, <https://abcnews.go.com>
  126. *Agerpres*, www.agerpres.ro
  127. *Al Jazeera*, [/www.aljazeera.com](http://www.aljazeera.com)
  128. *Arms Control Association*, www.armscontrol.org
  129. *Atlantic Council*, www.atlanticcouncil.org
  130. *BBC News*, www.bbc.com
  131. *BEA*, www.bea.gov
  132. *Bloomberg*, www.bloomberg.com
  133. *Brookings*, www.brookings.edu
  134. *Business Insider*, www.businessinsider.com
  135. *CBC News*, www.cbc.ca
  136. *Chatham House*, www.chathamhouse.org
  137. *Civil Syrian War Map*, <https://syriancivilwarmap.com>
  138. *Club of Mozambique*, <https://clubofmozambique.com>
  139. *CNBC*, www.cnbc.com
  140. *CNN*, <https://edition.cnn.com>

141. *Committee for a Responsible Federal Budget*, www.crfb.org
142. *CommonWealth*, <https://english.cw.com>
143. *Consiliul European pentru Refugiați și Exilați (European Council on Refugees and Exiles)*, www.ecre.org
144. *Consiliul Uniunii Europene*, www.consilium.europa.eu
145. *Czech National Bank*, www.cnb.cz
146. *Deutsche Welle*, www.dw.com
147. *Europa Liberă*, <https://www.rferl.org>
148. *European Union External Action Service*, <https://eeas.europa.eu>
149. *Eurostat*, <https://ec.europa.eu/eurostat>
150. *Fact Check*, www.factcheck.org
151. *Financial Times*, <https://ig.ft.com>
152. *Forbes*, www.forbes.com
153. *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com>
154. *Fox News*, www.foxnews.com
155. *France24*, www.france24.com/en
156. *Gallup*, <https://news.gallup.com>
157. *Global Firepower*, www.globalfirepower.com
158. *Haaretz*, www.haaretz.com
159. *HLB Poland*, www.hlb.global
160. *Independent*, www.independent.co.uk
161. *Israel-Palestine Timeline*, <https://israelpalestinetimeline.org>
162. *Lawfare blog*, www.lawfareblog.com
163. *Mediafax*, www.mediafax.ro
164. *Military Times*, www.militarytimes.com
165. *Ministry of Defence of the Russian Federation*, <http://eng.mil.ru/en>
166. *National Public Radio*, www.npr.org
167. *NATO Association of Canada*, <http://natoassociation.ca>
168. *North-Atlantic Treaty Organization*, www.nato.int
169. *Naval Today*, <https://navaltoday.com>
170. *New York Times*, www.nytimes.com
171. *NPR*, www.npr.org
172. *OECD*, <https://data.oecd.org>
173. *Oil and Gas Journal*, www.ogj.com
174. *Peace Palace Library*, www.peacepalacelibrary.nl
175. *Pew Research Center*, www.pewresearch.org
176. *Politico*, www.politico.com
177. *Press Service of Rosatom International Network*, www.rosatom.ru
178. *Radio Free Europe/Radio Liberty*, www.rferl.org
179. *RAND Corporation*, www.rand.org
180. *Real Instituto Elcano*, www.realinstitutoelcano.org
181. *Reuters*, <https://af.reuters.com>
182. *RIA Novosti*, <https://ria.ru>
183. *Rosgeology*, www.rosgeo.com
184. *Russia Knowledge*, www.russiaknowledge.com

185. *Russia Today*, <https://russian.rt.com>
186. *Russian Gazzette*, <https://rg.ru>
187. *Speedtest Global Index*, www.speedtest.net
188. *Stratfor*, <https://worldview.stratfor.com>
189. *Sudan Tribute*, www.sudantribune.com
190. *Syrian Civil War Map*, <https://syriancivilwarmap.com>
191. *TASS*, <http://tass.com>
192. *Tekno Blog*, <https://teknoblog.ru>
193. *The Atlantic*, www.theatlantic.com
194. *The Balance*, www.thebalance.com
195. *The Barents Observer*, <https://thebarentsobserver.com>
196. *The Bureau of Fiscal Service*, TreasuryDirect, www.treasurydirect.gov
197. *The Correlates of War Project*, www.correlatesofwar.org
198. *The Diplomat*, <https://thediplomat.com>
199. *The Economist*, www.economist.com
200. *The Guardian*, www.theguardian.com
201. *The Independent*, www.independent.co.uk
202. *The Mainichi*, <https://mainichi.jp>
203. *The Maritime Executive*, www.maritime-executive.com
204. *The Moscow Times*, www.themoscowtimes.com
205. *The National Interest*, <https://nationalinterest.org>
206. *The New York Times*, www.nytimes.com
207. *The Peninsula Qatar*, www.thepeninsulaqatar.com
208. *The Russian Government*, <http://government.ru/en>
209. *The Straits Times*, www.straitstimes.com
210. *The Sun*, www.thesun.co.uk
211. *The Telegraph*, <https://www.telegraph.co.uk>
212. *The Trumpet*, www.thetrumpet.com
213. *The Wall Street Journal*, <http://graphics.wsj.com>
214. *The Washington Post*, www.washingtonpost.com
215. *The White House*, www.whitehouse.gov
216. *Site-ul oficial al CSSAS*, <https://cssas.unap.ro>
217. *Siteul oficial al NATO*, www.nato.int
218. *TOP500*, <https://www.top500.org>
219. *TreasuryDirect, The Bureau of Fiscal Service*, www.treasurydirect.gov
220. *TV Zvezda*, <https://tvzvezda.ru>
221. *Twitter-ul președintelui Donald Trump*, <https://twitter.com/realdonaldtrump>
222. *U.S. Energy Information Administration*, <https://www.eia.gov>
223. *Unian*, www.unian.info
224. *United States Census Bureau*, www.census.gov
225. *US Department of State*, www.state.gov
226. *Voa News*, www.voanews.com
227. *Vox*, www.vox.com
228. *World Bank Open Data*, <https://data.worldbank.org>

- 229. *World Economic Forum*, www.weforum.org
- 230. *World Nuclear News*, www.world-nuclear-news.org
- 231. *World Trade Organization*, www.wto.org
- 232. *YCharts*, <https://ycharts.com>
- 233. *YNews*, www.ynetnews.com
- 234. *Ziare.com*, www.ziare.com

EDITURA
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Mirela ATANASIU

Corectura: Daniela RĂPAN

Andreea TUDOR

Coperta: Liliana ILIE

Lucrarea conține 116 pagini.

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
Tel.: +41.021.319.56.49, Fax: +41.021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Website: <http://cssas.unap.ro>

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de Atestare
a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare)

ISBN 978-606-660-404-8

